MOTERIS

Nr. 4 (25)

SPALIS - GRUODIS, 1961

TURINYS

	Psl.
Br. Markaitis, SJ — Kristaus įsikūnijimas šeimoje	2
J. Matulionis — Sibiro lietuvių maldos Kalėdų šviesoje	4
F. Oursler — Kelionė į Betlėjų	6
J. Augustaitytė-Vaičiūnienė — eilėraščiai	9
D. Petrutytė — Dvasios gemalas arba įsikūnijimas	10
Dr. Paplauskienė - Ramūnienė — Moters ir vyro psichologiniai bruožai	13
S. Narkėliūnaitė — Mano kelionė į Vilnių . . .	16
El. Jackevičiūtė — Moterų švietimas praeityje ir jo trukdymai	20
N. Kulpavičienė — Roma	22
Kanados imigracijos ministerė E. L. Fairclough	26
Mažo būrelio dideli darbai	27
Tėvų ir auklėtojų didi atsakomybė	27
A.a. Vladislava Grigaitienė	28
Marijos Varnienės sukaktis	29
Suvalkų trikampio lietuviai	30
B. Armonienės — "Palik ašaras Maskvoj"	30
"Moters" žurnalo anketos atgarsiai	32
I. Kairienė — Madų pasaulis	33
Br. Pabedinskienė — Šeimininkių kampelis	35

"MOTERIS" Lietuvių Moterų Žurnalas Nr. 4 (25). Leidžia Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugija. Redaktorė Izabelė Matusevičiūtė. Administratorė Bronė Pabedinskienė. Viršelis ir meninė priežiūra—Nora Kulpavičienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 57 Sylvan Ave., Toronto 4, Ont. Spaudė "Žiburių" Spaudos Bendrovė, Toronto, Ont. Kaina 75 centai. Prenumerata metams $3.00.

"MOTERIS" Quarterly Lithuanian Women's Magazine. 1961 Winter Issue. Printed by "The Lights" Printing & Publishing Co. Ltd. in Toronto, Ont. Price 75 c.

MOTERIS
LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

Linkime džiaugsmingų šv. Kalėdų švenčių ir viltingų 1962-jų Naujųjų Metų –

ANGELAS, Melozzo
Vatikano muzėjus

Visoms "Moters" bendradarbėms ir bendradarbiams, mūsų Dvasios vadams, Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos narėms, jų šeimoms ir visoms skaitytojoms.

Šventąją Kalėdų naktį, kai patekės Aušrinė virš Betlėjaus Tvartelio, atsivers Dangus ir angelų būriai giedos: "Garbė Dievui augštybėse ir ramybė geros valios žmonėms", kai Dangus priartės prie žemės, vanduo pavirs į vyną ir gyvuliai kalbės žmonių kalba, tą šventąją naktį, Kūčių Vakarą, visame pasaulyje esančios lietuvių šeimos sėsis prie baltutėlio stalo laužyti simbolinių plotkelių — kalėdaičių.

Linkime, kad kalėdinė meilės šiluma dar labiau sujungtų mūsų šeimas ir visą tautą, belaukiant naujos viltingos Aušrinės ne vien asmens atgimimui, bet ir meldžiant mūsų pavergtai tautai laisvės!

"Moters" žurnalo Leidėjos ir Redakcija

UŽGIMIMAS. S. Pacevičienė, Roma

KRISTAUS ĮSIKŪNIJIMAS ŠEIMOJE

Mintys Kalėdų proga

BRUNO MARKAITIS, S.J.

Jau vis dažniau perijodinėje spaudoje pasirodo straipsnių ir nuomonių apie Post-Christian Man, apie žmogų, kuris šiandien jau nebepriklauso krikščioniškajai erai. Apie šią erą kalba kaip apie istorini reiškinį, priklausantį praeičiai. Kitais žodžiais, krikščionybė lyginama su visomis tomis religijomis, kurios pasirodė religijų istorijoje, atliko savo misiją ir pasitraukė nuo gyvenimo scenos. Nors mes visoje plotmėje su tokiomis ir panašiomis nuomonėmis neturime pilno pagrindo sutikti, bet pasižiūrėkime, kiek šios nuomonės turi tiesos.

Faktas lieka faktu, kad tarptautinėje politikoje ir, neretai, naminėje valstybių politikoje nėra vietos krikščioniškiems principams. Nors ne vienas politikas, diplomatas ir valstybininkas, išaugęs krikščioniškosios kultūros šešėlyje, laikas nuo laiko dar pajunta tam tikrą krikščionybės įtaką, apskritai kalbant, tai yra išimtys, visam politikos ir diplomatijos pasauliui neduodančios nei tono, nei fono.

Ekonominis ir socialinis pasauliai, net po Leono XIII ir Pijaus XI socialinių enciklikų, yra toli atsilikę ne tik nuo idealo, bet ir nuo pagrindinių principų, kuriuos mūsų laikuose išdėstė du drąsūs besąlyginės tiesos mokytojai.

Žmogaus sąvoka ir jo supratimas, jei kalbame apie viešąją nuomonę formuojančius veiksnius, taip pat nevisada krikščioniški. Neretai pasitaiko, kad gipiasi į pasaulį "tyruose šaukiančiojo balsu". Tai dažnant žmogaus įgimtas teises, Katalikų Bažnyčia kreinai vienintelis balsas. Neužgirstas dingsta plačiuose gyvenimo tyruose.

Jei žvelgiame į šią dieną formuojančias ideologijas ir pasaulėžiūras, matome, kad jos taip pat nekrikščioniškos. Literatūrą ir visus kitus menus užplūdo idėjos ir sąvokos, kurioms krikščioniškasis tiesos, gėrio ir grožio supratimas yra ir svetimas ir visiškai nesuprantamas. Siūlomos normos ir vertybės, kurios su krikščionybe jau nieko bendro nebeturi.

Vadinasi, gyvename pasaulyje, kuris jau nebėra krikščioniškas tikra to žodžio prasme. O kaip yra su pačiais krikščionimis? Kaip yra su katalikais, kuriems yra patikėtas pilnas ir nesužalotas krikščionybės turinys? Turime pripažinti, kad ir jų masė daugumoje yra krikščionys tik iš vardo. Tiesa, jie laikosi tam tikrų normų. Jie pasilieka ištikimi įvairiems papročiams ir tradicijoms. Jų tikėjimo praktika neiškliaudžia sakramentų ir pripažįsta antgamtę. Bet tikrieji krikščionybės idealai jų nebetraukia. Jų širdyse neberandame religinio entuzijazmo ir ugnies. Jų galvojimas labai dažnai yra materijalistinis, o antgamtinės normos ir vertybės kasdienio jų gyvenimo, kasdienių jų problemų nepasiekia.

O kaip yra su krikščioniškomis šeimomis? Ar ne tiesa, kad kartais šis žodis "krikščioniškas" daugelyje atvejų yra nesusipratimas. Prieš metų eilę duktė iš katalikiškos šeimos norėjo tekėti už protestanto. Ypatingai motina priešinosi tokiai moterystei. Jos paskutinis argumentas buvo: "Be to, jis ir skirtingos religijos". Duktė atsakė: "Mama, tai pirmas kartas, kad Tamsta man mini religiją". Žinoma, šis atvejis jokiu būdu netaikintinas visoms šeimoms, bet jis negailestingai primena, kad daugelio šeimų krikščioniškumas yra labai paviršutiniškas, kad jo šaknys silpnos ir didesnių audrų neatlaiko.

Jau ne vienoje šeimoje religiją pakeičia tautybės kultas. Iš anksto norime pastebėti, kad čia mes paliečiame ne tautybę, bet jos iškėlimą į tą plotmę, kuri jai nepriklauso. Tautybė yra gamtinė vertybė, o re-

Popiežiui Jonui XXIII sukako 80 m. lapkričio 25. Jis yra gimęs 1881 m. Sotto il Monte vietovėje, Italijoje. Popiežium išrinktas 1958 m. spalio 28 d., vainikuotas lapkričio 4 d.

Joannes P. P. XXIII

ligija — antgamtinė. Čia du skirtingi pasauliai. Skirtingos vertybių funkcijos. Viena kitos atstoti negali. O vis dėlto, jau yra mūsuose šeimų, užuot bandžiusios įgyvendinti tautybės ir religijos sintezę, apleidžia religiją, o tautybei priskiria paskirtį, kurios ji neturi.

KRISTUS ĮSIKŪNIJO ŠEIMOJE. Štai tiesa ir tikrovė, kuri perretai mūsų šeimas pasiekia. Dažnai Kalėdose artinamės prie Betlėjaus prakartėlės, vaikams rodome įsikūnijusį Dievą, skelbiame jiems, kad dangus aplankė žemę, bet užmirštame pasakyti, kad visi šitie stebuklingi įvykiai atsitiko šeimoje. Dievas tapo žmogumi šeimoje. Jis jieško žmogaus šeimoje. Todėl ir *žmogus* turi surasti *Dievą šeimoje*. Štai kur glūdi kiekvienos šeimos misija ir paskirtis. Štai kur atsakymas į erdvės amžiaus nukrikščionėjimą. Štai kur naujos gadynės viltis.

Krikščionė moteris, sustojusi Kalėdose prie Įsikūnijusio Kristaus, turėtų drąsia akimi žvelgti į savo sąžinę ir drąsia širdimi klausti likiminį klausimą: Ar aš dedu pastangas, kad mano vaikai rastų Dievą šeimoje? Ar aš iš širdies rūpinuosi, kad mano šeimoje dangus aplankytų žemę? Ar aš, užmiršusi smulkių problemų tūkstančius, kasdien stengiuosi, kad Kristus įsikūnytų mūsų šeimoje?

Šis Kristaus įsikūnijimas turi vykti šeimos nariuose trimis žingsniais. Pirmas žingsnis yra antgamtinės pasaulėžiūros ir antgamtinių vertybių įskiepijimas jaunose širdyse. Gyvename gilaus materijalizmo amžiuje. Jį viešai skelbia komunizmas, bet tyliai pagal jį gyvena ne vienas krikščionis. Žmonės, įvykiai ir žmogaus paskirtis vertinama be antgamtinės perspektyvos. Ši žemė tampa visatos centru. Tiek religija, tiek dorovė nebetenka pastovių pagrindų ir tikrosios prasmės, nes elgesio, vertybės ir principo norma nebėra Dievas, o ši žemė ir jos nuo Dievo izoliuota ateitis. Todėl katalikės moters pirmoji pareiga yra duoti jaunam šios žemės piliečiui antgamtinę pasaulėžiūrą ir antgamtines vertybes. Tegul jaunos akys įpranta žvelgti į Dievo pasaulį. Tegul jauna širdis pačiuose jautriausiuose metuose susižavi antgamte ir nežemišku grožiu. Tegul jaunas protas įpranta gyvenimą matuoti antgamtinių vertybių mastu.

Antrasis žingsnis yra pareigos jausmo įdiegimas. Mūsų dienos mato tiek daug pavyzdžių, kuriuose pareiga užleidžia vietą kompromisui. Pažadai laužomi. Duotas žodis yra pigesnis už infliacinį pinigą. Darbas neatliekamas. Įsipareigojimai apeinami ir greitai užmirštami. Pasitikėjimas griūna, nes garbingas žodis ir pareigos jausmas yra reti šios dienos svečiai. O vis dėlto, kuo gi remiasi ateities viltis ir žmogiškosios laimės rūmai, jei ne pareigos atlikimu ir duoto žodžio išlaikymu. Juk tai yra tikrojo garbingumo turinys ir sąlyga. Nusiskundžiame, kad vaikai nepareigingi, bet nepaklausiame, ar tėvai pareigingi. Ar jie žodį išlaiko? Ar jie vaikams duoda pastovaus pareigingumo pavyzdį? Ar jų pareiga siekia visas gyvenimo sritis? Ar jų pareigingumas pasižymi idealizmu ir didvyriškumu? Ar jų žodis yra šventas ir neatšaukiamas?

čionybės principus, nes jie jais gyvena. Krikščionybė iš abstraktumo virto realybe. Idealas žmoguje virsta kasdienine praktika. Laisvi žmonės sako, kad yra sunku įkūnyti krikščionybės augštą mokslą savo kasdieniniame gyvenime. Vergas, pavergtas visais atžvilgiais, tą krikščioniškąjį idealą paverčia savo gyvenimo kasdienybe, taigi tikrove. Kančios lietuvį privedė prie gyvojo šaltinio, prie tiesos, meilės ir prie savęs paaukojimo.

Kyla ir tolimesnės mintys. Kyla klausimas apie Lietuvos pašaukimą, apie lietuvių tautos buvimo prasmę, apie jos įnašą į tautų kultūros lobyną, į tautų kūrybos aruodus. Šios maldos yra 20 amžiaus psalmės ir jos niekad nepasens. Kol žmogus gyvens, kol jis garbins savo Kūrėją, kol jis su juo kalbėsis ir jam guosis ir su juo tarsis, šios maldos bus visada aktualios ir prasmingos. Kol žemėje bus kančios, o jos bus per amžius, šios maldos, kančiose gimusios, bus žmogui visada reikalingos.

Ateina ir vėl nauja mintis. Bažnyčia iš vienos pusės yra Dievo kūrinys, iš kitos pusės yra žmonių palaikoma, žmonių vadovaujama, žmonių organizuojama ir tvarkoma. Kaip Dievo kūrinys, Bažnyčia nuolat ir nuolat atsinaujina. Ji turi amžiną jaunystės pradą. Gi kaip žmonių organizacija, jai visuomet gresia pavojus sustingti, užsikonservuoti ir atsilikti.

Ir štai jos viduje eina nuolatinė kova tarp pažangos ir konservatyvizmo, tarp idealo ir oportunizmo, tarp jaunatvės ir senatvės.

Bažnyčia atsidūrusi naujose bolševistinio teroro replėse yra spaudžiama, niekinama ir persekiojama. Ateizmo propaganda, laisvai veikianti ir valstybės aparato palaikoma, šėlsta. Ji įkyriai skverbiasi į visas gyvenimo sritis: į šeimą, į mokyklą, į mokslą, į žmogaus sąmonę. Tikintieji, jei ir nepersekiojami viešai, tai neglostomi. Būti tikinčiu šiandieninėse sąlygose Lietuvoje jau tuo pat reiškia tam tikrą drąsą ir pasiryžimą. Reiškia pavojų tapti piliečiu be teisių ir be globos, kuri totalinėje valstybėje yra lemiama. Ir kada matai tą krikščioniškąjį sąjūdį, tokį tyrą ir nesuinteresuotą, kuris netik neorganizuoja pasipriešinimo, bet dar laimina savo persekiotojus, tai iškart gali suprasti tas augštumas, į kurias yra stojęs lietuvis krikščionis ten šėlstančioje neapykantos jūroje. Šiandien mums sunku yra tai visa vertinti, nes mes matome tik žaibiškus pasireiškimus, ir kaip platus tas sąjūdis yra, mums nežinoma. Bet tokie faktai, kaip studento Jatulio viešas pasirodymas, tą sąjūdį konstatuoja. Kažkas gimsta panašaus į pirmųjų krikščionių katakombų sąjūdį.

Ir savo vizijose mes galime spėti, kad ir visas Vakarų krikščionybės atsinaujinimas gali kaip tik pradžią rasti naujųjų kankinių epochoje, kur lietuviai bus padarę didžiulį ir pirmąjį įnašą.

KELIONĖ Į BETLĖJŲ

FULTON OURSLER

Iš Nazareto į Judėjos Betlėjų buvo septyniasdešimt penkios mylios. Juozapas su Marija, taip pat jos senieji tėvai, Ona ir Joakimas, turėjo keliauti į visuotinį gyventojų surašymą.

Kelionė užtruko tris dienas. Abi moterys jojo ant rambių Galilėjos asiliukų, o jų vyrai žingsniavo šalia, laikydami pavadžius.

Jie ėjo tuo didžiuoju maldininkų keliu, einančiu iš šiaurės į pietus. Kelias buvo pilnas keliaujančių ant asilų ir pėsčiomis. Visi šitie žmonės buvo palikę savo namus vien dėl to, kad Romos imperatorius taip liepė. Nors kiti ir nekentė to įsakymo, tačiau daugumas šitą ekskursiją laikė tam tikromis atostogomis. Pasiskirstę grupėmis ir būreliais, kartu stovyklavo, kartu virė valgį, statė palapines apie liepsnojančius laužus.

Dienos karščių metu keliauninkai giedodavo drąsias ir linksmas Dovydo psalmes. Kaikurie iš vyrų buvo pasiėmę mažas arfas ir žygiuodami skambino, pritardami giesmėmis. Taigi kelionė nebuvo nuobodi, ir Marija jautėsi gerai. Ji savo šviesiai mėlynu švarkeliu buvo taip apsisupusi, kad jis dengė kaklą, lyg būtų augšta apikaklė. Vėjas taršė jos plaukus. Atrodė ji pabalusi, veidas sumenkęs, bet akys ramios. Visą kelią ji buvo tyli. Nė karto ji neprisidėjo prie giesmės. Atrodė tik klausanti kitų ir kažko laukianti...

Juozapas bandė ją sudominti savo kalba. Kartą, kiek anksčiau, jis jau buvo keliavęs šituo keliu iš savo gimtojo miesto, ir kiekviena vietovė jį domino. Apie visa tai jis pasakojo savo žmonai. Žvelgdamas į derlingus laukus ir vaisių sodus, kurie tiesėsi pakeliui, jis prisiminė, ką jam tada ūkininkai pasakojo apie būsimą pjūtį. Kai sodybos pasiliko užpakaly, jų kelias sukosi per uolotas Galilėjos augštumas. Raudonas dirvožemis pasikeitė į kietą augštumų kalkakmenį. Laukai dabar atrodė lyg dykuma, su kaikur išsikišusiomis juodų akmenų nuotrupomis.

— Marija, mieloji, mes jau artinamės prie Silo, — tarė Juozapas.

— Ar Silas didelis miestas, Juozapai?

— Ne, nedidelis. Tik jo istorija garsi. Sinagogos mokytojas sako, jog ten Samuelio motina ėjo melstis, kad sulauktų kūdikio.

— O taip! Ir ji buvo išklausyta! Mes taip pat turime melstis, Juozapai!

— Taip, Marija, turime melstis... — ir kiek vėliau jis pridėjo,, — dabar mes atvykstame į Gilgalį.

— Gilgalis? Aš esu girdėjusi šitą vardą. Kas įvyko čia, mielasis?

— Daugiau kaip prieš vienuolika šimtų metų čia Samuelis teisė mūsų žmonės.

— Tas buvo taip seniai, kad šiandien atrodo nepanašu į tikrovę.

— Taip. Aš manau, kad mums, moderniems žmonėms, istorija visuomet taip atrodo...

Marija sėdėjo ant asilo, o Juozapas vedė jį už kamanų. Taip jie praėjo eilę augštų tarpeklių, kur, kaip legendos pasakojo, buvo Ašarų Slėnis. Juodu juokaudami praėjo pro jo niūrius šešėlius. Ona čia juodu prisivijo ir jojo šalia savo dukters. Senis Joakimas pradėjo pasakoti iš savo vaikystės istorijas. Vėliau jis kalbėjo apie didžiuosius senovės įvykius. Jis kalbėjo taip gražiai, jog visiems atrodė, kad visa tai

BĖGIMAS Į EGIPTĄ. Giotto

vyksta šiandien, kad visa tai taip arti jų, kaip ir šios istorinės vietos, kuriomis dabar keliavo. Tenai, netoli nuo Betelio, Jokūbas karštai kalbėjo maldas, o jo tautos atskalūnai grojo cimbolais auksiniam veršiui.

— O ten, — prakalbėjo susimąstęs Juozapas, — Amosas paskelbė pranašystę apie Mesiją!

Trečią kelionės rytą pagaliau visiems palengvėjo širdis. Dar prieš vakarą visi tikėjosi pasiekti savo kelionės tikslą. Juozapas visą dieną rūpestingai stebėjo savo žmoną. Naktį budėdamas, jis girdėjo ją giedant per miegus. Jis nesiliovė meldęsis, kad tik jie laimingai pasiektų Betlėjų.

— Betlėjus!

Nuskambėjo šauksmas, ir visa keliautojų minia vėl pradėjo giedoti Dovydo psalmes. Nors ir pavargę, tačiau linksmi, kiti net šoko kelio dulkėse. Tačiau Juozapas, kada pamatė mažo miestelio baltus stogus ir žalumą,labai susirūpino. Jis paėmė Marijos ranką, ir jiedu valandėlę žiūrėjo į Betlėjų kartu. Ten dabar krito auksinė šviesa ant baltai nutinkuotų namų žaliose atšlaitėse, kur tingiai skabeno žolę avių kaimenės.

Tai buvo jų giminės protėvių miestas. Marija atsiminė dabar tą seną pasakojimą, kaip vieną dieną turtingasis Boazas vyko šituo pačiu keliu ant kupranugario ir pamatė vargšę mergaitę, bevaikščiojančią po jo žemę. Pjovėjai jau seniai buvo nuvalę laukus, bet ši grakšti, tačiau alkana mergaitė rinko varpas, paliktas ant dirvos. Tai buvo Rūta. Rūta ir Boazas! Jie buvo Juozapo ir Marijos protėvių tarpe.

Valandėlę jie ilsėjosi ant kelio, žvelgdami į giedrą gamtos vaizdą, augštus kalnų iškyšulius, kviečių laukus, alvvų kuokštus, fygas ir kitus medžius, savo stipriu žalumu siekiančius dangaus mėlynę ir kamuoliuotus debesis.

— Puikūs medžiai, ar netiesa? — paklausė Marija. Tuo ji norėjo palengvinti susirūpinusiam Juozapui. Ji žinojo, kad jis turėjo staliaus akis ir pažino visus medžius iš tolo, lengvai pavadindamas vardais.

— Ar tai šitie, kuriuos kerta laivams statyti?

— Taip, mano mieloji! Jie naudojami stiebams ir laivo viršūnei. Viduržemio jūra pilna šitų medžių, atgabentų iš Betlėjaus.

Taip kalbėdami jie pradėjo kopti keliu tiesiai į miestą. Juozapas pagaliau pastebėjo įsitempimą savo žmonos veide ir rankose. Jos pirštai buvo pabalę. "Gimdymas visai arti", vienas sau pagalvojo. "Aš ją paguldysiu lovon tuoj, kai tik bus galima. O dabar turiu laikyti jos mintis užimtas kitais dalykais".

Jis pradėjo kalbėti apie didelę garbę tų vyrų, kurie valdė šį jų protėvių miestą. Iš čia Saulius išėjo jieškoti savo tėvo jaučių ir padėjo karalystei pamatus. Čia Jesė buvo pasistatęs savo palapinę, o čia jo jauniausias sūnus Dovydas ganė avis. Dovydas — poetas, kareivis, karalius — gulėjo ant šitų pačių žolėtų atšlaičių ir klausėsi giedančių ryto žvaigždžių...

Staiga prie jų priėjo vienas nepažįstamas keleivis ir įsiterpė į susirūpinusio Juozapo kalbą. Jis švelniai paėmė Juozapą už rankos ir tarė:

— Tenai, ar matai? — jis rodė pirštu, — kur žydinčios alyvos susijungia su keliu, yra mažas akmeninis pastatas su balto tinko stogu...

— Taip, aš matau! — atsakė Juozapas ir žvilgtelėjo į nepažįstamąjį tokiu žvilgsniu, kuris reiškė, kad jis turi ir kitų dalykų, kuriuos reikia matyti...

— Tai, ką tu matai, yra labai retas reginys pasaulyje. Viduje to pastato yra akmuo, žibančiai nuly-

gintas moterų bučiniais per tūkstančius metų. Moterys ten, mano bičiuli, verkia ir liūdi...

— O ko jos verkia?

— Tai ten vargšės Rachelės kapas!

Juozapas net sudrebėjo išsigandęs. Jis nuvedė šalin savo asilą nuo šito nepažįstamojo. Buvo visai užmiršęs, kad ten įvyko didelė tragedija. Čia mirė Rachelė, gimdydama Benjaminą...

Pagaliau jie įžengė į Betlėjaus gatves. Keleivių grūdimasis buvo toks didelis, kad Juozapas su Marija vos galėjo pajudėti pirmyn. Niekas net neatsakė Juozapui, kai jis klausinėjo kelio į viešbutį. Vienas net juokėsi iš Juozapo, užsiminus šitą reikalą. Penkias užeigas jie aplankė, bet visur buvo pilna keliautojų. Bet Juozapas vistiek atkakliai jieškojo. Pagaliau įsiveržė pro vienas duris į vieną smuklę ir pasiprašė, kad jam leistų pasikalbėti su pačiu šeimininku.

— Mano žmona serga, — skundėsi Juazapas. — Ji turi gimdyti...

Savininkas buvo storas ir šiurkštus, su milžinišku pilvu. Jis turėjo taukinį pagurklį, pakilimus paakiuose ir taukuotas garbanas. Susidėjęs rankas ant pilvo, jis žiopsojo į šiuos keturis nazariečius. Juozapui atrodė, kad betkoks pasigailėjimas buvo dingęs iš jo mažų akių. Valandėlei jis nieko nesakė. Paskui pridėjo savo nutukusius pirštus prie burnos ir kimiai sušuko:

— Sara!

— Jo žmona buvo tokia pat stora, kaip ir jis. Ji atšlepsėjo iš kito namo šono.

— Ko tu nori? — ji paklausė tokiu pat balsu.

— Žiūrėk į šią moterį.

— Kurią?

— Į jaunąją, ne į tą seną...

— Aš ją matau...

— Ar ji tikrai tuojau gimdys, ar jos vyras tik išsigalvojo priežastį, kad gautų pastogę?...

Sulipusi žmona kiek pasilenkė priekin.

— Šita, — ji pagaliau ištarė dar kimesniu iš baimės balsu. — Ji gimdys tuojau. Aš žinau, aš gimdžiau dešimt.

— Prašau, — maldavo Juozapas, — dėl Dievo meilės, pasigailėkit!

— Ar jūs nematote, — murmėjo Sara, — kad namas perpildytas? Visas Betlėjus perpildytas. Nė vienos laisvos lovos nėra visame mieste. Bet ji, žinoma, negali gimdyti kūdikio čia ant grindų. Mes turime, ką nors daryti, Gabrieli!

— A? — atsakė šeimininkas paklusniai.

— Juk dar yra viena šilta ir patogi vieta, kur niekо neįleidome...

— Kur? Sakyk tik kur? — ištarė Gabrielius.

— Tvarte!

— Tvarte! — liūdnai sudejavo Juozapas, o Ona apkabino savo dukterį Mariją, kuri labai dėkingai žvelgė į smuklininko žmoną.

— Jūs esate labai maloni, — ji ištarė. — Tvartas tikrai šiltas. Bus kaip namie. Aš dažnai esu miegojusi su avimis ir ožkomis...

Ji atsisuko į Juozapą ir tarė:

— Šitie žmonės nuoširdžiai rūpinasi... Ten mes galėsime būti vieni.

Ji greitai pasisuko į smuklininko žmoną ir paklausė:

— Jūs daugiau niekam neišnuomosite tos pastogės?

— Ne, — lėtai atsakė Sara, — aš jums padėsiu. Dievas tai žino, mes, moterys, turime viena kitai padėti.

Tvartas buvo erdvioje oloje, kuri tęsėsi po visu užeigos namu. Juozapas laikė Mariją už rankos, vesdamas suktais akmeniniais laiptais žemyn. Laisvoje rankoje jis laikė žibintą, kuris metė ant šiurkščios sienos padidintus Onos, Joakimo, Marijos ir jo paties šešėlius.

— Kur mes ją paguldysime? — klausė sumišusi Ona.

Paskui juos dusdama ėjo storoji Sara, klupdama ant laiptų, o po jos smuklininkas Gabrielius, dūsaudamas dar garsiau. Abu jie nešė šviežių šiaudų glėbius. Jie paklojo lovą prie vidurinės sienos, kuri buvo šiltesnė ir ne taip drėgna. Paskui jie atnešė paklodę, pagalviuką ir užklotą.

Tada Gabrielius ir Sara juos paliko, nes prekyba viršuje jų laukė. Jiedu prie durų abu stabtelėjo ir pasakė:

— Viešpats tebūnie šią naktį su jumis!

Kai jų žingsniai nutilo, visi keleiviai pasijuto kiek ramiau. Pagaliau jie liko vieni. Ona padėjo Marijai nusirengti. Paskui ji nuėjo viršun jieškoti indų ir šilto vandens. Tuo tarpu Juozapas stovėjo, nežinodamas ką daryti.

— Kodėl mes neturim jokio ženklo iš dangaus? — jis klausė pats savęs. — Kur yra angelas? Kodėl Ona nesiskubina grįžti?

Ona tuoj sugrįžo su vandeniu. Ji išsiuntė Juozapą ir Joakimą pro užpakalines duris, prašydama pasilikti ten, iki ji pašauks. Lauke buvo tamsu. Nakties oras buvo drėgnas ir vėsus.

Tuo tarpu Ona su senos moters išmintimi liepė Marijai negulėti ant šiaudų, bet atsikelti ir vaikščioti. Marija paklausė. Ji vaikščiojo tvarte tarp mykiančių asilų ir bliaunančių avių, kvėpuodama aštrų prakaito, avižų ir šieno kvapą.

Ir Juozapas sunkiai žingsniavo ten ir atgal tamsoje už tvarto. Nuolat jis suveržinėjo ir atleidinėjo savo nudėvėtą diržą ant iš kelionės suteptų drabužių.Jis apčiupinėjo terbelę, kurioje buvo jo pinigų atsarga, spėliodamas, ar pakaks už viską apmokėti. Valandos slinko labai pamažu. Joakimas atsisėdo ir tuoj užmigo. Bet Juozapas vis vaikščiojo, kaip žmogus, slogučio slegiamas, laukdamas ir melsdamasis... Pagaliau staiga jis išgirdo garsą — pirmą kūdikio verksmą...

Nykioje šviesoje jis atsiklaupė šalia šiaudų guolio, kur Marija gulėjo išbalusi ir silpna, bet su atviromis akimis ir mažute, drąsia šypsena savo vyrui.

— Matai! — ji pratarė.

Juozapas klūpojo. Marija iškėlė rankas, laikydama sūnų, suvystytą į bobutės Onos vystyklus. Pakėlusi jį pagarbiai augštyn, ji laikė savo rankose pasaulio likimą, besiilsintį jos delnuose.

Ir tą patį pirmąjį momentą, kada jį pamatė, Juozapas pajuto savo širdyje kažką nepaprasto. Jis suprato, kad šis naujagimis, kurio veidas nebuvo raudonas nei raukšlėtas, bet švelnus ir baltas, turįs tokią stiprią nekaltumo ir skausmo išraišką, atėjo į pasaulį nieko iš jo gauti, bet viską jam atiduoti...

Iš anglų kalbos vertė
Liūdas Medelis

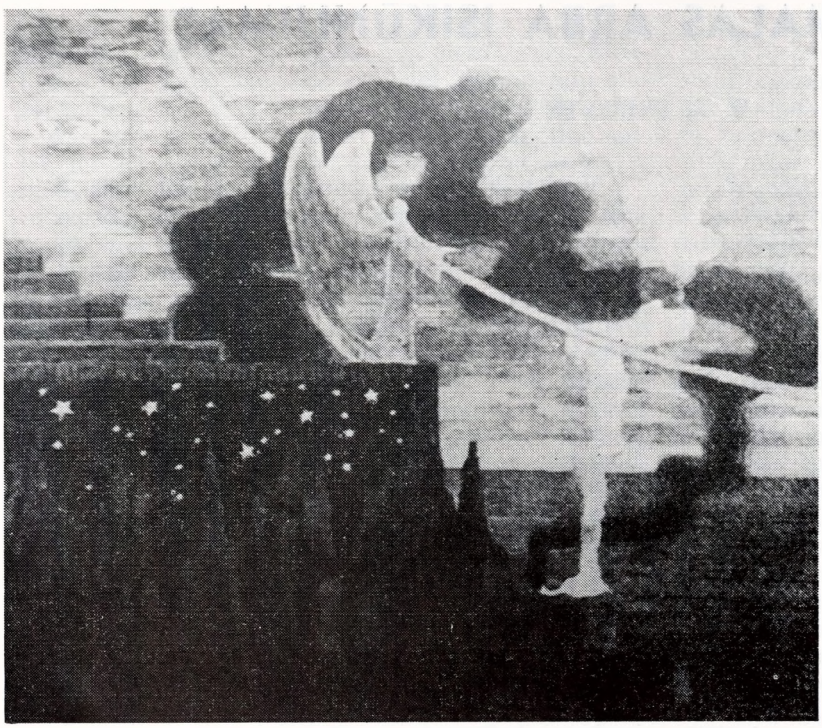

AUKA, M. K. Čiurlionis

J. Augustaitytė - Vaičiūnienė

ŽIEMOS VAKARAS

Baltas sniego debesėlis žemę kloja:
Jis dar neišvaikščiotas sunkių pėdų.
Šalčio rankose nauja žvaigždė liepsnoja —
Nuo tokio baltumo ilgu ir graudu.

Užsivilkčiau savo šviesų drabužėlį
Ir išeičiau tuo plačiu keliu,
Kad sugertų baltis šviesmėlį šešėlį,
Mirusių dienų alsavimu tyliu.

Prasivėrus veidrodinėm durim spintą,
Nustembu, kad tamsūs jie beveik visi!
Ar nuo laiko sustojimo spalvos kinta,
Kuriame lyg kviestas svečias pavieši . . .

Mano žingsnis irgi neprakalbo nieko,
Tarsi išmiegota be sapnų naktis . . .
Nepalietus tyro baltutėlio sniego,
Sutinku jos dideles tamsias akis.

Į jas visos upės suteka ir susilieja
Nešinos puikių kraštų kilniais vardais.
Aukso krantuose dainavę ir kalbėję
Apie žmones vaikščiojusius tais krantais.

ANGELAS

Gali tu man kalbėti ilgą dieną,
Aš tavo balso negirdžiu vistiek
Ir vakaras ištieęs mėnesieną,
Ir tavo brangios ašaros perniek.

Kai tu miegi, tavo sudrėkęs veidas
Turėtų būti nuostabiai gražus,
Bet aš, lyg švilpaujantis meldas,
Dainuoju išsklaidytus miražus.

Kur bekeliaučiau, nejuokais atrodo,
Kad toj kelionėje viena pati;
Nors tu galbūt iš nuostabiausio sodo
Man vadovauji, saugai ir lydi.

Jei būtų leista, gal paduotum ranką.
Bet tavo rankos — tai žiedai balti,
O mano — žemė, kurios versmės anka:
Bijai, kad aš nebūčiau prie tavęs arti.

Mums susitikt, pasikalbėt nelemta
Pakrantėm žemės pusbrolių penkių —
Prie Nemuno, kame ramiai gyventa . . .
Gal supranti, kodėl juokais verkiu!?

DVASIOS GEMALAS ARBA ĮSIKŪNIJIMAS

D. PETRUTYTĖ

"AR VAIKAS TURI SIELĄ?
NE, JIS JOS NETURI,
JIS PATS YRA SIELA".
Florence Brown Sherbon, M.D.

Ištardami žodį įsikūnijimas, mes tuo pačiu išreiškiame mintį, kad naujagimyje dvasia tapo kūnu, kad galėtų ateiti į šį pasaulį ir gyventi šioje žemėje. Krikščionybės moksle įsikūnijimas yra laikomas didžiausia, paslaptingiausia ir daugiausia pagarbos verta religine paslaptimi. Šis dieviškosios Dvasios įsikūnijimas, išreiškiamas šiais žodžiais: *"Et incarnatus est de Spiritu Sancto: et homo factus est"*.

Tačiau mokslas, iki šių laikų, vis dar į naujagimį žiūri kaip į būtybę, atėjusią iš nieko. Naujagimis laikomas *tik kūnu* — bejausmiu kūnu, o ne įsikūnijusia Dvasia. Naujagimis tai medžiaga iš audinių, kaulų ir sąnarių, kurie ir sudaro gyvąją būhybę. Toks naujagimių apibūdinimas mums neduoda galutinio ir aiškaus atsakymo į klausimą: kas yra naujagimis, nes vistiek pasilieka paslaptis — kodėl ir kaip iš nieko susidarė toks komplikuotas ir turįs gyvybę kūnas.

Todėl, pagal Montessori, kūdikio priežiūros mokslas neturi apsiriboti vien tik kūnu, bet lygiagrečiai ar net dar su didesniu stropumu ir atsidėjimu turėtų būti rūpinamasi ir sielos gyvenimu, dvasinėmis žmogaus - kūdikio apraiškomis. Dvasia ir kūnas sudaro žmogų. Juodu neatskiriamai yra vienas į kitą įaugę, vienas kitu persisunkę, vienas į kitą įsišakniję. Negalimas yra buvimas čia žemėje nei kūno be dvasios, nei dvasios be kūno. Tų dviejų pradų tarpusavio santykiavimą galima būtų nusakyti trejopai: 1. dvasia nustelbia kūną, 2. kūnas nustelbia dvasią ir 3. dvasia ir kūnas vienas kitą papildo, vienas kitą atsveria; žodžiu, veikia harmoningai ir darniai. Bet tarp šių dviejų neatskiriamai susijungusių pradų, pirmavimas priklauso dvasiai. Tai mes randame ir Kristaus moksle, kur Jis nenuneigdamas kūno, pirmenybę priskiria dvasiai, sakydamas: "Argi kūnas nevertesnis už drabužį ir dvasia už kūną?" Kitoje Evangelijos vietoje vėl mes randame aiškiai pasakyta, jog Kristus į kūną nežiūrėjo kaip į priešą, kurį reikėtų kankinti ir marinti, nes pasakyta: "Žmogaus Sūnus ir valgė ir gėrė ir vilkėjo drabužius".

Amžių bėgyje vieni augštino kūną, kiti jį niekino, o dabar pradedama ieškoti vieningumo ir darnos tarp kūno ir dvasios. Kalbamojo vieningumo bus galima pasiekti tik tada, kada suaugęs supras, kas yra žmogaus gemalas, kas yra naujagimis. Į tai Montessori yra davusi mums tokį atsakymą, jog naujagimis yra ne kas kita, kaip dvasia, įterpta į kūną. Todėl ir pati pirmiausioji pagalba, teikiama naujagimiui turi būti abipusiška: dvasinė ir fizinė.

Dvasinė ir fizinė higiena turi eiti ranka rankon, nuo pat pirmosios akimirkos žmogaus atėjimo į šį pasaulį. Kad vaikas jau nuo pat pradžios turi tikrą sielos gyvenimą, tai paaiškėjo tik išmokus atskirti sąmonės sritį nuo pasąmonės. Šiandien jau daug kas tiki ir pripažįsta, kad daugybė impulsų ir vienokių ar kitokių psichinių tikrovių savo pradžią turi pasąmonėje.

Vistiek, kaip mes begalvosime ir kokiomis idėjomis save bemaitinsime, vieną dalyką turime pripažinti, kad jau naujagimyje vyksta instinktų žaidimas, kuris neapsiriboja vien tik virškinimu, bet pasireiškia ir dvasiniais reiškiniais. Visų žinduolių jaunikliai labai greit stumiami vidinio paskato, įsgyja savo giminės savybes. Tačau vaiko - žmogaus vystymasis eina nepaprastai lėtai, nors juslių organai pradeda veikti vos tik vaikui gimus. Nežiūrint į tai, kad kūdikis yra jautrus šviesai, triukšmui ir palietimui, jis vis tiktai ilgą laiką nevaldo savo judesių. Jis gana ilgai pasilieka visiškas bejėgis, negalįs nei pajudėti, nei stačias pastovėti, nei žodžio ištarti. Ilgai, ilgai jo balsas yra tik verksmas ir beformis šauksmas, nuolat besišaukiąs pagalbos.

Ir tik po vienerių metų ar net kiek daugiau, tas buvęs bejėgis kūnas atsistoja ir eina. Dabar jis jau nebėra visiškas bejėgis, bet tai yra kūnas mažo žmogaus. Pagaliau po keliolikos mėnesių iš to mažo žmogaus, tegalėjusio tik verkti, išgirsime balsą žmogaus, kuris jau kalba.

Montessori, kalbėdama apie dvasios įsikūnijimą, kaip tik ir remiasi anais fiziškais plėtros faktais, tomis tikrovėmis, apie kurias kalbėjome praeitą kartą. Dvasios įsikūnijimas, tai paslaptingas vyksmas, kurio dėka bejėgiame vaiko kūnelyje pabunda energija, suteikianti galią kūno sąnariams judėti, kalbos organams kalbėti ir elgtis pagal valios nurodymus.

Argi nevertas mūsų dėmesio ir gilių studijų, kad ir šis iš paviršiaus atrodąs paprastas reiškinys: ilgalaikis vaiko bejiegiškumas, visiškas negalėjimas pajudėti iš vietos. Paliktas sau jis tikrai žūtų, kai tuo tarpu maži gyvuliukai, vos tik gimę, kad ir netvirtai, bet jau stovi ant savo kojų, o neužilgo ima ir vikriai bėgінėti, patys gali susirasti savo motiną ir tuojau pat, nors ir silpnokais balseliais, jie jau kalba savo giminei atitinkančia kalba. Kačiukai miauksi, ėriukai bliauna, kumeliukai žvengia, žąsiukai gagena ir t.t. Silpni, tiesa, jų balseliai ir gana retai tegirdimi. Ir niekas nėra girdėjęs, kad pasaulį skrostų gyvulių naujagimių riksmas, skundo šauksmas, kaip tai esti su žmogaus kūdikiu. Gyvulių naujagimių išsivystymo laikas yra trumpas ir net galima sakyti, kad instinktas, kuris apsprendžia neskaitlingus gyvulių veiksmus jau naujagimyje yra gyvas, jį įdvasina, jį gaivina. Iš anksto jau mes žinome kaip krypuos antytė ir kaip šokinės kumeliukas ar kaip bėginės vištytė. Kiekviena, atėjusi į šį pasaulį būtybė nėra vien medžiaginis kūnas, bet ji jau yra apdovanota funkcijomis, kurios yra priklausomos nuo instinktų ir skiriasi nuo fiziologinių funkcijų. Visi instinktai reiškiasi judesiais, kurie yra būdingi kiekvienai gyvulių rūšiai, jie yra daug pastovesni ir būdingesni už kūno pavidalą. Gyvuliai daug labiau išsiskiria savo judesiniais pažymiais, negu kūno formomis.

Visus judesinius požymius galima laikyti psichiniais ir jie žinduolių gyvulių naujagimiuose atsiranda tuojau pat jiems užgimus. Ir keistas dalykas, kad iš jų išsiskiria tik žmogaus naujagimis.

Yra mokslininkų, kurie tvirtina, kad instinktiniai gyvulių judesiai esą įgyjami patirtimi, kuri jau buvo įsigyta anksčiau buvusių gyvių ir kuri persidavė se-

kančioms kartoms. "Jeigu tai yra tiesa", sako Montessori, "tai kyla klausimas – kodėl žmogus taip mažai tepaveldi iš savo protėvių? Jog žmogus visuomet vaikščiojo stačias ir visuomet kalbėjo nariuotine kalba, tai atsižvelgiant į augščiau minėtą prielaidą, ir žmogaus įpėdiniai turėtų visa tai paveldėti".

Tačiau taip niekada nebuvo ir nėra, todėl, anot Montessori, yra nesąmonė manyti, kad žmogus, kuris pralenkia visus tvarinius savo sielos didybe, kaip vienų vienintelis gyvis, neturėtų savyje jokio plano, kas liečia jojo sielos plėtrą, jos vystymosi kelius. Tai yra nelogiškas prieštaravimas, už kurio, pasak Montessori, slepiasi aiški tiesa: žmogaus dvasia snūduriuoja kažkur toli gilumoje, josios gemalas pirma turi subręsti ir dėl to negali taip greit imti reikštis kaip gyvulio instinktas, tam tikrais iš anksto nustatytais veiksmais. Tas faktas, kad žmogus nėra valdomas tvirtų ir iš anksto nustatytų instinktų, kaip tai yra pas gyvulius, reiškia, kad jis turi labai aiškią veikimo laisvę, kuri tik palengviau tegali pribręsti. Tai jau yra kūryba, patikėta kiekvienam pavieniui individui, kuri iš anksto nėra suvaržyta jokiais varžtais, nei apspręsta aklo likimo. Tačiau išorinės sąlygos ir suaugusių elgesys turi lemiamos įtakos į šią kūrybą. Aiškumo dėliai Montessori pateikia mums tokį palyginimą: daiktai pagaminti rankomis ir daiktai pagaminti fabrikuose. Pirmieji yra originalai, antrieji — kopijos. Pirmųjų gamyba lėta, kūrybinė; antrųjų — greita, masinė, mechaniška.

Ranka pagamintuose daiktuose visuomet atsispindi kūrėjo dvasia. Juose žymu kūrėjo rankos pėdsakai, kurios juos pagamino. Nesvarbu kieno toji ranka bebūtų: gabios audėjos, siuvėjos, šaltkalvio ar pagaliau genijaus ranka pagaminusi didingą meno kūrinį.

Psichinis skirtumas tarp gyvulio ir žmogaus yra tai, kad gyvulys prilygsta daiktams pagamintiems ištisomis serijomis. Kiekvienas individas atgamina visiškai tokį pat kitą individą su visai tokiais požymiais. Tuo tarpu žmogus atitinka daiktą, pagamintą rankomis. Kiekvienas yra skirtingas, kiekvienas gyvena savo kūrybine dvasia, kuri tą žmogų padaro meno veikalu, meno kūriniu. Darbas lėtas, ilgas ir sunkus, nes tai nebėra atgaminimas tam tikro tipo, tai nėra pakartojimas anksčiau buvusio, bet tai yra kūryba kažko visiškai naujo ir tas "kaž-kas" yra reikalingas vidinio pribrendimo, kad galėtų viešai pasirodyti.

Kiekvienas žmogus yra mįslė, kiekvienas mums neša daugiau ar mažiau netikėtumų. Tačiau ilgą laiką mes nieko nematome, lygiai taip kaip ilgą laiką mes nematome ir didžiųjų meno kūrinių, kurie sukuriami dirbtuvėse, didžiausiame nuošalume, kur kūrėjai pirma juos tartum persunkia savo asmenybe ir tik po to leidžia visiems jais gėrėtis.

Šį kūrybinį darbą, kurio metu įvyksta asmenybės susiformavimas vaizduoja mums slėpiningasis įsikūnijimo vyksmas. Negalįs pajudėti naujagimis yra mįslė. Jo kūnelis slepia patį komplikuočiausią mechanizmą išskirtiną iš visų žinduolių. Tačiau šis mechanizmas priklauso jam, kaip ir žmogus priklauso pats sau. Vienintelė žmogaus pagalbininkė įsikūnijime yra jo paties valia.

"Kūnu" vadiname daugybę judesinių organų, kurie fiziologijoje vadinami sauvalingais raumenimis. Šis išsireiškimas kaip tik nusako, jog valia juos judina. "Šis faktas", sako Montessori, "aiškiausiai mums nusako, kad judesys yra susijęs su sielos gyvenimu. Valia būtų bejėgė, jei ji neturėtų savo organų".

Joks gyvulys, kad ir pats paprasčiausias vabzdys, negalėtų pasiduoti instinktams, jei jis neturėtų judesinių organų. Labiau išsivysčiusieji gyviai, o ypatingai žmogus turi labai sudėtingą raumenų sistemą ir tų raumenų skaičius yra labai didelis ir veikimas sudėtingas. Atlikti kokį nors judesį ar veiksmą paprastai dalyvauja ištisos grupės raumenų. Vieni jų veikia kaip impulsiniai arba paskatinamieji, o kiti kaip sulaikantieji; vieni tarnauja tik judėjimui pirmyn, o kiti tik judėjimui atgal. Tačiau nežiūrint jų priešpriešiškos veikimo paskirties, kiekvienas jų dalyvavimas, betkokioje veikloje yra labai darnus ir tobulas. Kiekvienas impulsinis raumuo visuomet yra lydimas sulaikomojo. Prie kiekvieno, kuris juda pirmyn yra prijungtas kitas, kuris juda atgal. Tokiu būdu judesio tobulumui nėra galo. Kiekvienas tobulėjantis judesys įtraukia į darbą ištisas armijas priešpriešinių raumenų, veikiančių vienu ir tuo pačiu laiku. Todėl kiekvienu atveju tobulumas pasiekiamas tik per ilgas paruošiamąsias pratybas ir nuolatinį kartojimą. Štai kodėl yra labai svarbu duoti vaikui iš pat pradžios prasmingus užsiėmimus, kurie atitiktų žmogaus prigimties reikalavimus.

Iš to, kas anksčiau buvo pasakyta, matėme, kad įsikūnijimas vyksta pagal dvasiškus dėsnius, pagal tam tikrus iš "kaž-kur" gaunamus tikslius nurodymus, aiškius paakinimus. Iš to seka, kad vaike yra *sielos gyvenimas,* kuris pirmauja motoriniam arba judėsiniam gyvenimui. Šis dvasinis gyvenimas yra tartum pirmtakas arba pranokėjas kiekvienos jau pastebimos judėsinės išraiškos ir nuo kurios jis yra visai nepriklausomas.

"Būtų klaidinga manyti", sako Montessori, "kad vaikas negalįs tiesiai laikytis tik todėl, kad jo raumenys esą silpni. Taip pat klaidinga yra ir toji prielaida, jog tai esanti vaiko prigimtis, kuri nepajėgianti sukoordinuoti jo raumenų".

"Priešingai, pats ryškiausias naujagiminio pažymys, tai jo raumenų pajėgumas ir atsparumas, kurių dėka jis gali tuojau pat čiulpti ir ryti. Šių veiksmų atlikimui yra reikalingas didelis raumenų susiklausymas ir darnus jų tarpusavy veikimas", sako Montessori.

Skirtumas tarp gyvulio ir žmogaus naujagimio turėtų būti įžiūrimas ne raumeniniame atsparume ir ne raumenų susiklausyme. Tas skirtumas greičiau glūdi pačioje prigimtyje: gyvulio prigimtis iš pat pradžios pajungta *instinktui,* o žmogaus - vaiko prigimtis atpalaiduoja jo judesius nuo betkokios instinktinės prievartos. Žmogaus - vaiko atveju, tie instinktai, tartum, kažkur pasitraukia, o raumenys klusniai, bet budriai laukia naujų įsakymų. Jie laukia kol valia juos pašauks savo tarnybon ir tada jie pradės nuolankiai tarnauti vykdydami susiklausymą pagal žmogaus dvasios nurodymus, jos pareikalavimus. Valios uždavinys nėra tam tikros rūšies požymius išryškinti arba padėti jiems išsiplėtoti. Valios paskirtis yra išugdyti individualią sielą, iš esmės skirtingą nuo betkurio žmogaus. Todėl ir apie vaiką, kaip ir apie žmogų, mes tik tiek tegalime pasakyti, kad jis vaikščios stačias, o ne keturiomis ir, kad jis kalbės. Bet ką nors daugiau pasakyti, nepajėgs nė pats geriausias stebėtojas pasižiūrėjęs į tą gležną kūdikio kūnelį. Žmogaus kūdikis prisistato mums kaip painiausia mįslė, kaip didžiausioji paslaptis, kaip visai nelauktų ir nenumatomų netikėtumų nešėjas.

Tačiau, pasižiūrėję į kokį nors naujagimį gyvuliuką, tuojau pat be klaidos ir be svyravimų galėsime tiksliai pasakyti kas iš jo užaugs. Pvz. iš mažučio ka-

VESTUVĖS KAIME,
S. Pacevičienė

čiuko užaugs žvalus gyvuliukas, kuris gaudys peles; iš mažo šuniuko užaugs budrus namų sargas; iš mažo tigriuko — plėšrus gyvulys, o iš mažo drambliuko užaugs didžiulis labai stiprus, bet taikus ir lėtas gyvulys ir t.t.

Bet kas galės įspėti kuo užaugs žmogaus vaikas: ar jis bus šventasis ar — kraugerys tironas, ar jis meilės ir ramybės bei santaikos nešėjas, ar — kerštо, pagiežos bei nesantaikos sėjėjas, ar jis džiugins ar virkdys savo tėvus ir t.t. Žodžiu, stovėdami prie kūdikio lopšio, mes tegalime pasakyti jog tai visokiausių galimybių užuomazga arba gemalas. Iš jo gali visko tikėtis, visko laukti. Šiame gemale glūdi visokiausieji pradai, kurie tik vėliau įsipavidalins mus stebindami ar gąsdindami. Vaikas valios pagalba išplėtos įvairiausias funkcijas, kurios padės jam santykiauti su aplinka ir tuo būdu įgalins jį semtis iš aplinkos medžiagą, kurios padedamas jis suformuos savo individualybę. Tokiu tai būdu vaikas tampa kūrėju visiškai naujos esybės, visiškai skirtingos būtybės.

Tas įdomus faktas, kad vaikas po savo gimtuvių ilgesnį laiką pasilieka pasyvus, nors jau nuo seno yra pripažintas ir patvirtintas, tačiau, išskyrus įvairius filosofinius samprotavimus, gilesnio dėmesio į tai nėra atkreipę nei gydytojai, nei psichologai, nei auklėtojai. O visdėlto praktiškai šią vaiko prigimties ypatybę lydėjo tam tikros pasekmės, kurios pasirodė esančios labiausiai pavojingos vaiko sielos gyvenimui. Ne tik klaidingai buvo pirstatyti vaiko raumenys, t.y. jo kūnas, bet ir pats vaikas buvo palaikytas pasyviu ir neturinčiu jokio psichinio turinio. Ir dėl to jis buvo laikomas tuščiu indu, neprirašyta švaria lenta (tabula rasa) arba minkštu vašku iš kurio lipdyk ką nori. Taip galvodamas suaugėlis įsitikino, jog tai jis yra tas geradaris, kuris prižiūrėdamas ir mokydamas vaike sukuria dvasinį gyvenimą, išugdo jame sielą. Todėl suaugėlis tikra žodžio prasme, laiko save vaiko *formuotoju*. Jis tvirtai tiki, kad jis yra dvasiškos vaiko būties *kūrėju*. Ir šiandien, kai mokslas atidengė tiek daug žmogaus dvasios paslapčių norom nenorom pasiekdamas ir kūdikystės amžių, išryškindamas jo reikšmę žmogaus gyvenimui, visdėlto sunku žmonėms atsisakyti prietaro bei įsivaizduotos savo galios. Mes vis tariamės galį atlikti kūrybinį darbą iš atžvilgio į vaiką: skatindami jį, davinėdami jam patarimus, nustatinėdami, kaip ir kada jis turi pradėti vaikščioti, kalbėti, mokytis ir t.t. Taip elgdamiesi mes tvirtai tikime "sutverią" vaike inteligenciją, protą, valią, meilę.

Tokiu tai būdu, anot Montessori, suaugėlis savo sąskaiton prisirašė dieviškąją galią. Jis nuėjo taip toli, kad save laiko dievu vaiko akivaizdoje. Tai kas pasakyta yra pasaulio tvėrimo istorijoj: "Aš sutversiu žmogų pagal savo paveikslą ir panašumą", suaugęs žmogus prisitaikė sau. Tik atidžiau patyrinėkime save ir tuojau pamatysime jog vienintelis mūsų ramstis ir yra padaryti vaiką panašų į save. To siekdamas jis moko ir baudžia vaiką, jis iš jo reikalauja to, ko pats praktiškai nepaiso. Žodžiu iš vaiko reikalaujama labai daug ir dažnai be jokios išmintingesnės nuovokos, bet sau leidžiama tų pačių reikalavimų nesilaikyti. Visi galingieji vartoja tą pačią taisyklę: "daryk taip kaip aš sakau, bet nežiūrėk ką aš darau".

Iš tikrųjų jau yra atėjęs laikas, kad mes suaugę pagaliau suprastume savo paskirtį vaiko atžvilgiu. Kad mes užuot tempę vaiką, lyg batsiuvys odą ant tam tikro kurpaliaus, labiau gilintumės į vaiko prigimtį ir jo paskirtį. Tai darydami pamažu įsitikinsime, kad vaikas pats iš pat pradžios savo rankutėse laiko raktą į tą paslaptingąją individualinę būseną. Tikrai jo galioje yra vidinė dvasios plėtra ir iš anksto nustatytieji dėsniai, pagal kuriuos vyksta jo vystymasis. Mūsų būtina pareiga suprasti: 1. Kad šie daige-

liai, šitosios užuomazgos yra nepaprasto švelnumo, ypatingo jautrumo, 2. Kad betkoks mūsų valingas įsikišimas į vaiko gyvenimą bei nuolatinis ir perdėtas mūsų galios įsivaizdavimas akivaizdoje vaiko, suardo normalios plėtros planą, nukreipdamas jos eigą bloga kryptimi.

Montessori nuomonė yra tokia, jog mes suaugę jau pačioje pradžioje suardome dieviškuosius arba prigimties planus bei tikslus, ir dėl to žmogus jau karta iš kartos auga su iškraipyta siela. Jos numonė, jog tik čia, o ne kur kitur glūdi viena didžiausioji ir esminė žmonijos problema. Šios problemos teigiamas išsprendimas priklauso nuo pripažinimo sekančio dėsnio: *Vaiko vidaus gyvenimas jau tada yra veiklus, kada jis dar nepajėgia išoriniai jo pareikšti.* Taip yra dėlto, kadangi dvasios gemalas savo susiformavimui ir išsivystymui yra reikalingas slaptumos ir vienumos.

Bet, deja, iš atžvilgio į šį didįjį žmogaus uždavinį, naujagimis, atėjęs į šį pasaulį, neranda jam specialiai paruoštos aplinkos. Jis nėra pagarbiai sutinkamas kaip tai ištikrųjų priderėtų įsikūnijusiai žmogaus būtybei. Niekas nemato to didžio stebuklo ir niekas nelaiko tai nuostabiu dalyku.

Įsikūnijęs vaikas ir yra tas dvasios gemalas, kurio tolimesnis vystymasis visiškai priklauso nuo aplinkos ir nuo mūsų susipratimo. Visi gerai žinome, kad fiziškasis gemalas yra reikalingas ypatingos aplinkos — motinos įsčių. Dvasiškasis gemalas irgi yra reikalingas saugios gyvybingos, meile kvėpuojančios ir dvasišku maistu turtingos aplinkos.

Šiandien mes tik stebimės tuo mažuoju, švelniuoju ir patraukliuoju kūneliu, stengdamiesi jam suteikti augščiausios rūšies fizinę globą ir priežiūrą. Bet ateina diena ir gal jau netolimas tas laikas, kada suaugęs žmogus žiūrėdamas į tą bejėgį kūnelį pajus kažką didingo ir vertą gilios pagarbos. Tada jis pagrindinai pakeis savo elgsenos būdus santykyje su vaiku: jis artinsis prie jo giliai susikaupęs, nuolankus ir pilnas šventos baimės, kad savo neapdairumu nesužalotų prasiskleidžiančios dvasios švelnučio pumpurėlio, arba, kad savo neapgalvotais ir šiurkščiais veiksmais nepasėtų blogio sėklų. Kada suaugęs praregės ir supras jog vaikas — tai dvasios gemalas bepradedąs savomis jėgomis įsikūnyti ir kai šis įvykis jį giliai sujaudins, tada jis tikrai pajus kokią didžiulę atsakomybę jis neša iš atžvilgio į jaunąją kartą. (Mato 18, 1-15, 51 psl.).

Vaikas savo paties pastangomis siekia pasisavinti aplinką ir kaip tik tos jo pastangos išugdo asmenybės vieningumą arba jos suskaldymą. Tai priklauso nuo aplinkoje sutinkamų kliūčių. Mažiau kliūčių — vieningesnė asmenybė, daugiau kliūčių — labiau surizgusi asmenybė. Tai ženklas, jog tarp individo — mūsų vadinamo dvasinio gemalo ir aplinkos vyksta žaismas, kuris formuoja ir tobulina individą.

Tasai žaismas, tai pirmapradis kūrybingasis veiklumas, kuris atitinka mažytę pūslelę — širdį fiziniame gemale, kuri maitina gemalinį kūnelį užtikrindama jo vystymąsi. Panašiai vyksta dvasinės individualybės plėtojimasis, kurio ašis yra veikla. Jinai reguliuoja ir palaiko aiškų santykį su išoriniu pasauliu — aplinka.

Tokios rūšies veiklą Montessori yra taip pavaizdavusi: "Prie šio lėto dvasinės plėtros darbo nuolat budi dvasia, kontroliuodama visą aparatą ir saugodama jį nuo betkokio vienpusiškumo, labai stropiai prižiūrėdama, kad judesys nepasinertų tingume ir kad nepasidarytų mechaniškas. Dvasia nuolat davinėja įsakymus, paliepimus. Jos uždavinys išlaisvinti judesį iš instinkto valdžios ir padėti įvykdyti darnų judesinį susiklausymą. Toksai veiksmas pagimdo vaike naujas energijas — jautrinius laikotarpius, kurių dėka yra įvykdomas, privedamas prie galo didžiulis dvasios įsikūnijimo darbas. Tokiu būdu žmogaus asmenybė formuojasi pati kaip ir fizinis gemalas. Vaikas tampa žmogaus kūrėju, žmogaus tėvu".

Gerai įsidėmėkime sau kokia didelė atsakomybės našta yra užkrauta ant mūsų pečių, nes mums yra patikėta vaiko fizinė ir dvasinė gyvybė. Iš to išplaukia šventa mūsų pareiga visu atsidėjimu ir nuoseklumu studijuoti ir suprasti vaiko sielos reikalus ir jų ryšį su kūnu ir pagal tai paruošti atitinkamą aplinką. Čia eina kalba apie mokslą, kuris šiandien tebėra užuomazgoje, bet kuris turės dar labai plačiai išsivystyti. Šiuo atveju žmogui teks panaudoti visą savo išmintį, suvedant į vieną tašką daugybę mokslo patirčių, kol jis galės pasakyti paskutinįjį mokslo žodį, *kaip formuojasi Žmogus.* "Ir kaip tik šis paskutinysis jo žodis bus pats pirmasis nuo kurio prasidės užpildymas tuščių žmogaus istorijos lapų". (Montessori).

MOTERS IR VYRO PSICHOLOGINIAI BRUOŽAI

DR. M. PAPLAUSKIENĖ – RAMŪNIENĖ

Moters paveikslas kultūros ir laiko perspektyvoje.

Kiekvienos tautos kultūros lygis yra nusakomas pagal moters vertinimą. Įvairios kultūrinės epochos ir kultūriniai sluogsniai nelygiai vertino moterį laiko tekmėje. Suprantama, čia yra imama tik vyro pažiūra į moterį. Pagal tikybinius įsitikinimus muzulmonui moteris yra tik patelė, neturinti sielos, nei kelio į rojų. Budizmas visiškai paniekino moterį ir fiziologiniai ją prilygino gyvulių rūšiai: už didžiausias nuodėmes vyro siela įsikūnija moters kūne. Kristaus religija abi lytis vertina lygiai. Tačiau šv. Povilas, išaugęs stiprioje patriarchalinėje žydų kultūroje, kurioje moteris turėjo žemesnę vertę nei vyras, daro ją vyrui paklusnią ir nusižeminusią. Ji turi vyrui nuolankiai tarnauti ir nusižeminusi klausyti, kai vyras kalba. Todėl moteryje jis mato labiau nuodėmės motiną, nei Dievo kūrinį.

Kultūringosios Azijos tautos garbino moterį, kaip gimdančią kūrybingumo jėgą įvairių dievybių pavidale. Gi žemesnės kultūros tautos tebelaiko moterį verge ir darbo gyvuliu. Nuo 10 amž. vakarų Europos riteriai tarnavo savo išrinktajai moteriai kaip vasalai. Su minesengerių poezija išnyksta ir moters garbinimas, Romantizmas vėl iškelia moters paveikslą, jį idealizuodamas.

19 amž. antroje pusėje pačios moterys su socialistinėmis idėjomis siekia emancipacijos, visur rei-

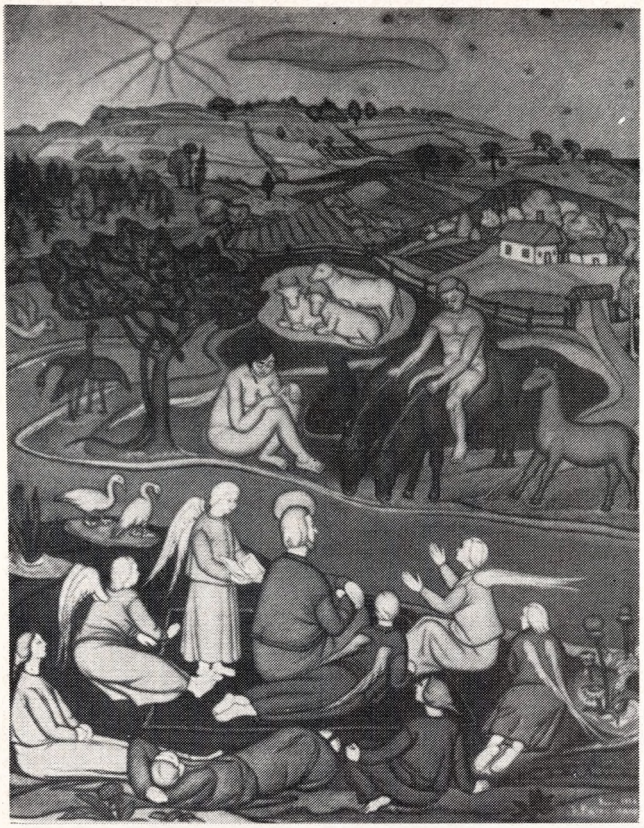

DAIL. SOFIJA PACEVIČIENĖ gimnaziją baigė aukso medaliu Vinicoje Ukrainoje. Studijavo matematiką Kievo un-te ir meną Kauno Augšt. Meno mokykloje. Lietuvoje yra laimėjusi valstybės prezidento priėmimo salės konkurso premiją. Jos kūrinių yra Karininkų Ramovėje Šančiuose ir Kauno Meno Mokyklos muzėjuje. Dirbo Valstybės Teatro dekoracijos ir kostiumų skyriuje. Nuo 1945 m. gyvena ir dirba Italijoje. Italijoje suruošė savo parodas: 1946 m. Reggio Emilijoje; 1948 m. Romoje Irlandiečių kolegijoje; 1953 m. šv. Angela Merici Institute ir Romos miesto parodų rūmuose — Palazzo delle Esposizioni 1954 ir 1959 m.

Aktingai dalyvauja savo kūriniais religinio meno parodose. 1955 m. gavo medalį ir diplomą Luccos provincijos komercinės sąjungos. Laimėjo premiją 1958 m. už "Vestuvės kaime". Kalabrijos pinokotekos galerijoje yra jos paveikslas "Bėgimas į Egiptą", 1959 m. Jos paveikslai ne kartą buvo filmuoti ir rodomi televizijoje.

...fantastinio ir pasakiško pobūdžio dekoratyviniai paveikslai yra pilni archaiško spalvingumo efektų, pagrįstų labai paprasta grafinio stiliaus išraiška. (Iš "L'Uomo Qualunque" R. Girus).

ROJUS, S. Pacevičienė

kalaudamos sau lygių teisių su vyrais. Tik ji reikalauja ne savęs, kaip moters pripažinimo, bet nori tapti lygia su vyru moksle ir industrijoje. Todėl paskutiniame amžiuje moterys masėmis užplūdo universitetus bei veržiasi į vyriškas profesijas, kaip mediciną, techniką, prekybą bei žemės ūkį. Vyras pradeda žiūrėti į moterį, kaip gyvenimo draugę ir profesijoje.

Moteriai dar liko surasti savo vertę, skirtingą nuo vyro ne vien savo fizinėm ypatybėmis bet ir dvasinėmis; kaip skirtingai nuo vyro jaučiančią, mąstančią bei veikiančią. Pagal Dievo kūrybos planą vyras ir moteris būdami skirtingos fizinės bei dvasinės prigimties, šeimoje sudaro vienybę, papildydami vienas antrą.

Biologinis lyčių skirtumas
Biologinė moters paskirtis

Dievas sukūręs nuostabų pasaulį, gale sukūrė būtybę, kuri tuo pasauliu džiaugtųsi ir jam vadovautų — sukūrė būtybę panašią į save: vyrą ir moterį. Žmogus yra nedalomas kūno ir sielos vienetas. Siela reiškiasi per kūną, gi kūnas vystosi ir veikia sielos poveikyje. Kūnas, vyro bei moters lytis, apsprendžia jų pasaulius: skirtingą veiklos būdą, jausmą mąstysena ir pažiūrą į buitį.

Lytis apsprendžiama pačiame prasidėjimo momente. Pirminė lyčių paskirtis: "Dauginkitės ir pripildykite žemę" — yra žmonių kartos pratęsimas. Jau šiame pagrindiniame procese lytys turi skirtingus vaidmenis. Moteriai būdingas yra pasyvus pradas, vyrui aktyvus.

Moteriškasis pasyvumas nėra neveikimas, bet skirtingas nuo vyriškojo veikimo savo būdu. Ji veikia artimame uždarame savo rate, šeimoje, mokykloje, institucijoje ir pan., rūpindamasi kitais, globodama, stengdamosi jau duotas formas pavidalinti, tobulinti. Vyriškas aktyvumas siekia išorinės veiklos, kurti naujas formas, kovoti, ieškoti, veržtis į aplinką ir pasaulį. Moteris daugiau skausmo pakelia, jau pagal gamtos jai paskirtą dalį, o dažniau, kad ji nesiskųsdama nori būti malonesnė vyrui, bei ji neturi drąsos skųstis ir jį apsunkinti, kada ji įpratusi ir priversta taikintis pagal jo norus. Kantrybė irgi viena iš moteriškųjų ypatybių. Ne todėl, kad būdama fiziškai silpnesnė, moteris turi daugiau pakęsti. Kantrybė gali būti pasyvi, pakęsti nedateklių, ligą; veikime, leidžiant dalykams subręsti, išsivystyti. Gamta išmokė moterį kantrybės laukiant kūdikio, išmokė užjausti visa, kas trapu, švelnu ir suprasti likimą, įvykius. Vyriškas pradas pratęs veikti, ir todėl jam sunkiau laukti, kol įvykiai išsivystys. Vyras veikia, kuria; moteris įkvepia jo veikimą, jo kūrybą.

Jei paimti patį kūną, tai kiekviena jo dalis turi tam tikrą funkciją. Moters kaulų sistema yra silpnesnė už vyro (rankos, kojos, petys ir nugarkaulis) ir svoris visumoje mažesnis, Vyro kaulų sistemos paskirtis atlaikyti daiktinį pasipriešinimą, pakelti sunkenybes — kovai su daiktine pasaulio aplinka. Moters raumens silpniau išdirbti.

Psichologinis lyčių skirtumas

Psichologinis lyčių skirtumas išplaukia iš biologinio skirtumo. Biologinio moters gyvenimo yra trys tarpsniai: a) gyvybės pradėjimas, b) jos išnešiojimas savame kūne ir c) gimdymas. Motinystės didžiausios pareigos — naujos gyvybės auginimas bei globojimas.

Vyras biologine prasme dalyvaudamas naujos gyvybės pradėjime, tolimesniame naujos gyvybės vystymesi nedalyvauja. Todėl jo kaip tėvo pareigos yra motinos ir naujagimio globa, apsauga nuo išo-

rinių pavojų. Iš čia išplaukia jo buities pagrindinis motyvas: veikti, kurti, kovoti, tikslu pajungti gamtą savo tikslams; surasti būdų ir priemonių, kad ji būtų naudingesnė jo šeimai.

Pagal biologinę prigimtį moteris į save suima aplinką, įspūdžius, kitų žmonių išgyvenimus bei kentėjimus. Jos siela yra atvira priimti ir pasiaukoti. Tą didžią paslaptį: naujos gyvybės joje prasidėjimą ir augimą ji stebi su giliu susikaupimu, nes joje vyksta Dieviškojo pasaulio kūrybos tąsa. Moters buitis sukasi apie jos vidų, kai vyro veikimas veržiasi į išorę, į platų pasaulį. Moteris, būdama gyvybės nešėja, rūpinasi pastovia pastoge — namais. Ji iš savo namų padaro mažą pasauliuką.

Ji rūpinasi savo namų jaukumu bei gražumu. Todėl ji audžia margomis tulpėmis ir kitais raštais audinius, piešia paveikslą, ir visaip namus gražina. Ji padaro savo lizdelį jaukų, kad jos vaikas ir vyras juo grožėtųsi. Rūpestį dėl savo vaiko ji praplečia virš savo pačios "aš", į gyvius ir augalus, į visa kas reikalinga globos. Ir gyvulėlis ir augalėlis reikalingas jos globojančios rankos. Iš to plaukia naturalus moters polinkis į socialinę ir labdaros veiklą, į užuojautą kitų kančiai.

Moteris saugo ir puoselėja gerus papročius, principus. Vyras kovos dėl laisvės, moteris dėl dorovės. Būdama gyvybės saugotoja, moteris yra priešinga karui. Ir žmonių tarpusaviuose santykiuose moteris yra tarpininkė, lygintoja bei pacifistė.

Moters kūnas yra padengtas didesniu riebalų sluogsniu (28 — 39%, vyro 18 — 42%) ir švelniai išlygina kampuotumą, sudarydamas apskritesnes kūno formas. Moters oda švelnesnė. Jos paskirtis sensorinė,juslinė ir motorinė. Juslės moters gyvenime vaidina didesnę rolę nei vyro. Palietimo išgyvenimai palieka ženklus moters sieloje. Vyras veiksmu gali juos panaikinti, jų atsikratyti, moteris nešioja juos savy. Fiziškai užgautas vyras smūgiu atsilygina; gi mušta ar išprievartauta moteris, net ir užmušus užpuolėją, nenuplauna nuo savęs dėmės. Iš to palietimo jautrumo suprantamas ir moters gėdingumas, skaistybė, ir tai ne vien mergelės, bet ir subrendusios moters, vaikų motinos: ji jaučiasi paliesta neskaistaus žvilgsnio, dviprasmiško žodžio.

Palietimo jautrumas žymus ne tik odoje, bet ir rankose, pirštuose. Moters rankos skirtos nešti palaimą; lyginti vargo raukšles, glostyti susirūpinusią galvą, nubraukti ašarą. Jos labiau tinka atsargiam daiktų palietimui, precizškam darbui industrijoje, švelnesniam formų išreiškimui mene. Kiek švelnumo sugrubusioje sodietės rankoje, kai ji mažiulį glaudžia, kai lino drobę glosto, kai duonos kepalą kryžiaus ženklu žymi, sodina gėles darželyje, ėriuką pirmą kart ant kojų stato.

Vyro liemens ir rankų judesiai nukreipti iš centro į išorę — pasauliui nugalėti ir jį apvaldyti. Pas moterį jie nukreipti į centrą; artumoje daiktus saugoti, tvarkyti ir globoti. Vyro pečiai ir krūtinės ląsta didesnė, pas moterį didesni dubens kaulai ir pilvo įdubimas vaisiaus išnešiojimui ir gimdymui. Lygiai ir eisenoje moteris išreiškia tą patį centriškumą, kur visas kūnas juda sutartinai, sudarydamas siūbuojantį, elastingą ir gracingą žingsnį.

Ir veido išraiška pabrėžia tą pačią skirtingą lyčių paskirtį. Vyro vertikalinė kaktos raukšlė, sučiauptos lūpos, primerktos akys reiškia dvasinės energijos sukaupimą, nukreiptą į vieną, svarbiausią tašką, esamų ar įsivaizduojamų kliūčių nugalėjimą. Moters kaktos raukšlės daugiau diagonalinės — nemalonių jausmų, rūpesčių išgyvenimas; akys plačiai atvertos pasauliui, klausyt, ką šis pasaulis jai turi pasakyti, lūpos praskleistos ir šypsniui ir kalbai greitesnei už veiksmą.

Moteris kalba švelnesniu ir melodingesniu balsu, jos artikuliacija vokalinė — balsinė, nes balsėmis mes išreiškiame jausmus (o, a, oj) konsonantais — priebalsėmis daugiau įsakymus, valią pareiškiam (lauk, marš), taigi priebalsinė artikuliacija labiau vyriška.

Vyro kūnas stipresnis, kampuotesnis, sukurtas valingam veiksmui.

Motinystė yra pagrindinis moters bruožas, įgimtas kiekvienai moteriai nuo pat jos gimimo, o išsivystęs jai tapus motina. Jau maža mergaitė rūpestingai peni ir guldo lėles. Sesutė užriša broliukui batukus, nosytę nušluosto. Sesuo aptvarko broliui drabužius, duktė paduoda pavargusiam tėvui kurpes. Žmona guodžia vyrą jo nepasisekimuose, drąsina siekti užsibrėžto tikslo. Vienuolės, moterys einančios vienišos savo pašaukimo keliu, vadinamos pašiepiančiu "senmergės" vardu todėl, kad atsisakė vyro paramos gyvenimo kelyje ir įgimto troškimo turėti savo vaikų, kad galėtų visą savo meilę atiduoti svetimų ir našlaičių vaikų gerovei. Ir jos yra tikrai moteriškos, ir jos neina prieš gamtos dėsnius, tik atsisakiusios fizinės motinystės, dar stipriau išgyvena reikalą aukotis ir globoti. Jų motinystė yra dvasinio pobūdžio.

Vyro ir moters buityje įvairios dvasinės formos įvairiai reiškiasi. Moteris buitį, aplinką ir visą pasaulį suvokia jausmu, intymiai santykiaudama su visa tuo, kas yra gyvastinga. Jei moteris yra labiau priimli, jausmingesnė, tai jai nereikia protu pagrįsti jausmų. Jausmai patys jai yra tikrovė. Vyras neturi to pasitikėjimo jausmu. Jis turi savo jausmą protu pagrįsti ir išaiškinti, būdamas valingas ir veiklus negali taip giliai jausmo išgyventi. Vyras veržiasi kurti ateitį ar istoriją. Jo tikslas visa tauta (šeima tėra jam priemonė siekti savo tikslų). Jis ryžtasi užkariauti erdves, visą kosmą, žemė patapo jam permaža, jis keliasi į kitas planetas. Vyro pasaulis yra daugiau objektyvus — daiktinis: jis kuria įrankius, techniką. Galvojimas labiau abstraktus. Jis kuria abstraktinius mokslus: teisę, filosofiją, matematiką bei muziką. Jo tematika objektyvi, visuotinė.

Moteris mažame pasaulyje gali geriau susikoncentruoti, geriau pažįsta sąlygas ir jėgų santykius. Geriau už vyrą orientuojasi sunkiose sąlygose ir greičiau randa išeitį. Germanai kviesdavo moteris į karo tarybą; politikos užkulisiuose moterys painioja ir riša sunkius klausimus. Šeimos gyvenime moterys yra pranašesnės už vyrus praktiškuose reikaluose. Moteris gyvena dabartyje. Jos paskirtis — globa ir apsauga to, kas jau sukurta, kas dabar gyvena.

Vyras nukreipia akis į ateitį. Į duotąjį momentą lyg prabėgomis žvelgia. Motina džiaugiasi pirmu vaiko savarankišku veiksmu, o vyrą imponuos jau subrendusio vaiko laimėjimai sporte ar profesijoje. Moters dėmesio centras yra asmuo, o ne daiktas su kuriuo ji susiduria. Gi daiktai tiek ją domina, kiek jie tiesioginiai su asmeniu rišasi, kiek jie gerina, gražina jo gyvenimą.

Gyvendama asmenų pasaulyje, moteris turi didesnę įsijautimo galią. Atjausdama kitus žmones, ji

identifikuoja jų jausmus su savaisiais. Todėl moterys niekad nebus brutalios, nei žiaurios. Jei vyras suvokia pasaulį abstrakčiai galvodamas visuotinėmis sąvokomis, tai moteris suvoks jį vaizdžiai individualiu ir konkrečiai vienkartiniu būdu, nes ir pats gyvenimas sutinkamas vaizdžiai individualinėj ir konkrečiai vienkartinėj formoje. Pvz., moters gali karštai mylėti vieną asmenį, savo vaiką, bet ji niekada negalės įsimylėti viso pasaulio.

Moteris kuria savo pasaulėžiūrą ir filosofiją, bet ji jieškos atsakymo į tuos klausimus ne abstrakčiai, sąvokomis lukštendama buitį, bet simboliais ir jausmu išreikšdama gyvenimo prasmę. Moteris myli ir nekenčia; vyras gerbia ir niekina. Etikos ir teisės srityje moteris veikia išeidama iš gyvo jausmo impulso. Ji teis kitus ne pagal negyvą teisės raidę, bet pagal savo širdį, gailėdamasi žmogaus ir kiekvieną įvykį ims individualiai, nes jai augščiau už teisės ir moralės kodeksus yra pavienio žmogaus atvejis.

Pavienis žmogus santykiauja su pasauliu kaip "aš". Pas vyrą tas "aš" skiriasi labiau nuo visa, kas nėra "aš", nuo pasaulio, daiktų, kitų asmenų. Moteris, išeidama iš užuojautos jausmų, ne tik silpniau jaučia tą atsiskyrimą, bet ji pajėgia save identifikuoti su ne "aš", su kitu asmeniu. Ir savojo "aš" ji jieško aplinkumoje. Iš čia plaukia jos santykis su vyru. Moteris jaučia būtinumą, kad vyras priimtų ją, kokia ji yra ir gali būti, padėtų jai išsiskleisti ir kad ji vėl sutiktų savąjį "aš", perėjusį per jo išgyvenimų prizmę. Meilės prasmė ir yra giliausia — tame savęs kitame ir kito savy atradime. Moteris yra meilės įkūnytoja. Įsijausti visiškai į kitą žmogų, kas jis yra ir kokias galimybes turi, visiškai save sutapatybinti su kitu, mylimu žmogum ir jame savo galimybes įgyvendinti — moters kelias. Už kiekvieno didelio vyro stovi didelė motina, didelė žmona, didelė mylimoji ir didelė dvasinė draugė, kada ji savo siekimus, gabumus, perduoda, įkvepia mylimam sūnui, vyrui. Moteris jaučiasi apvilta, kada vyras nesugeba jos "suprasti", nepadeda jos "aš" išsivystymui. Moters pasaulis subjektyvus, jo objektyvus. Ji vadovaujasi ir pasitiki savo instinktu ir tuo būdu reaguoja ir veikia greičiau už vyrą.

Moteris nepažįsta skilimo: jos būtybė yra kūno, sielos ir dvasios stipri vienovė. Pagal savo struktūrą moteris yra gėrio, grožio, harmonijos puoselėtoja; vyras vertybių kūrėjas. Vyras išreiškia save darbe, veikime, konkrečiuose kūriniuose (mokslo, literatūros, muzikos, paminkluose, pastatuose) profesijoje — objektyviai. Moteris išreiškia save savo buityje subjektyviai, gyvendama kitiems ir dėl kitų aukodamasi ir tarnaudama asmenims, įkvėpdama asmenims savo troškimus, pajautimą. Būdama pati belaikė, tik amžinybės aidas kartų grandinei, ji nepalieka paminklinių negyvų kūrinių.

Moterį galima palyginti su saule, kaip saulės šviesa padaro žemę gyva ir žydinčia, taip moters siela pasaulį sudvasina ir sukilnina. Jei vyras kuria kultūros objektyviąją pusę, daugiau apčiuopiamus dalykus, tai moteris kuria jos dvasinę pusę ir tarpininkauja tarp objekto — daikto ir subjekto — asmens. Savo siela įkvepia vyrą kurti, gi sukurtas vertybes perduoda jaunajai kartai kaip auklėtoja, sukurtas meno vertybes perduoda, konkretizuoja, suteikdama joms gyvą pavidalą: judesiu kaip šokėja, balsu kaip dainininkė, išgyvenimu kaip teatro, muzikos artistė.

MANO KELIONĖ Į VILNIŲ...

SALOMEJA NARKĖLIŪNAITĖ

Mano kelionė Lietuvon nebuvo studijinė ar žvalgomoji — tokiu tikslu aš ten niekad nebūčiau patekusi. Ji nebuvo net turistinė, nes buvo ribota vieta ir laiku — aš galėjau atvykti į Vilnių ir tenai išbūti nustatytą dienų skaičių.

Todėl, man rodos, būčiau tikrai lengvapėdiška, jeigu imčiau pasakoti apie gyvenimą Lietuvoje, kas man tik ateitų į galvą, ar iš vieno kito matyto ar patirto fakto daryti išvadas ar skelbti sensacingas reveliacijas.

Jau girdėjau priekaištų, kad "filme" viskas gražiai atrodo, kodėl nerodoma ir "negražių dalykų"? Argi aš kalta, kad Vilnius gražus? Kad vasarą tenai žydi gėlės? Kad didingi vaizdai aplink Galvės ežerą su Trakų pilimi? Argi Vilnius pastatytas per pastarąjį dešimtmetį? Argi neįdomu pamatyti ir tai, ką svetimoje globoje atsidūrę lietuviai tenai pastatė, ką su senais mūsų achitektūros paminklais padarė, kokias mūsų tautines ir religines šventoves sužalojo ir suniekino?

Kas atydžiau filmo žiūrės, pamatys ir reikšmingų dokumentų Lietuvos dabarčiai pažinti, ar jau girdėtą faktą ir savo akimis pamatyti.

Aš manau, kad aš nekalta, jog negalėjau parvežti ir kitokių vaizdų. Juk filmo aparato objektyvas negalėjo prasiskverbti iki žmonių širdies gelmių bei smegenų raukšlių ir iš ten iškelti jų nuotaikas bei mintis. Kas netikėtai įdomaus patirta, turi laikinai pasilikti nereklamuojama.

Lietuvoje praleidau penkioliką dienų, kurių daugiausia buvau Vilniuje, dvi dienas tėviškėje prie Mielagėnu, netoli Švenčionių, vieną dieną Trakuose ir vieną dieną Kaune.

Leidimas man buvo duotas tiktai į Vilnių, nes tik Vilnius tebėra atdaras užsieniečiams. Iš Vilniaus išvykti į kitas vietas reikia atskiro leidimo.

Jau pati mintis apie tėvus, seseris, tėviškę, Vilnių, yra jaudinanti, o ką bekalbėti, kaip visa tai jaudinančiai atrodo gyvenime.

Pasimatymas bei susitikimas su namiškiais visada yra malonus, bet, žinoma, jis nebūtų toks nepaprastas, jei, sakysime, galėtumei žmogus tenai lankytis, kada nori, kur nori ir kaip ilgai nori.

Vilniuje išbuvau nuo liepos 16 ligi 30 dienos. Iš Niūjorko buvau išskridusi liepos 14 d. naktį. Apskaičiavus, nuo durų iki durų, tai yra, nuo Niūjorko iki Vilniaus, buvo praėję tik devyniolika valandų, o gryno skridimo buvo keturiolika valandų.

Iš Niūjorko skridau į Briuselį, iš tenai į Maskvą, o iš Maskvos į Vilnių. Grįžtant ilgiau užtruko, nes numatytą dieną nebuvo lėktuvo iš Vilniaus į Leningradą, tai tada teko skristi per Maskvą, tenai sugaiš-

ti porą dienų, paskui tik — Leningradas, Helsinkis, Stocholmas, Kopenhaga, Hamburgas, Glasgow'as ir pagaliau Niūjorkas.

Per dvi savaites pabuvojusi tarp namiškių ir artimųjų, negaliu savęs laikyti tenykščio gyvenimo pažinimo ekspertu, ar kad tasai gyvenimas jau toks geras ir laimingas, būtų prasilenkimas su realybe.

Be to klaidinga būtų ir žiūrėti į Vilnių ar gimtąjį kaimą Niūjorko, Čikagos ar kitų didmiesčių akimis. Amerika buvo ir pasiliks Amerika, ir todėl, kur mes iš tos Amerikos benuvyktume, visur mums atrodys ne taip.

Vilniuje atsiradau lygiai po 17 metų. Tai buvo liepos 15 d. naktį 11 val., o Lietuvą buvau palikusi 1944 m. liepos 16 d. vidudienį.

Kai jau sėdėjau lėktuve pakeliui į Vilnių, mane neramino mintys: kaip atrodo Vilnius, ar pažinčiau aš jį, jei taip, staiga atsirasčiau kurioje nors jo vietoje, kokį įspūdį jis man padarytų?

Ir dabar štai staiga buvau atsiradusi Vilniuje. Lėktuvas jau riedėjo Vilniaus aerodromo asfaltu. Kai privežė laiptus ir atsidarė durys, kartu su kitais nulipau žemyn. Stovėjau ant lietuviškos žemės lygiai po septyniolikos metų.

Mane pastiko Inturisto direktorius su automobiliu ir nugabeno į "Neringos" viešbutį, kuriame visą laiką prisilaikiau.

Štai, kaip atrodė mano pirmoji diena Vilniuje. Iš nakties nebuvau planavusi ilgai miegoti. Kai nubudau, buvo gal apie 9 val. Kelionės nuovargis buvo dingęs. Norėjosi kuo greičiausiai keltis ir bėgti pasižiūrėti Vilniaus. Be to, dar turėjau ir reikalų.

Pirmiausia, norėjau nubėgti į centrinį paštą ir paskambinti į miestelį, kad praneštų tėvams, jog esu atvykusi, nes jie nieko nežinojo apie tą mano kelionę. Antra, baisiai norėjau valgyti. Visa pusė šeštadienio praėjo besergant lėktuve, nes buvau rusišku maistu apsinuodijusi. Trečias dalykas — norėjau susitikti pažįstamų, todėl pagalvojau, kad ne pro šalį būtų nueiti į kurią bažnyčią. Kokion gi kiton bažnyčion gali eiti, jei ne "mikalaškon". Taip mes vilniečiai vadinom anais laikais savo seną ir mažytę bet mylimą šv. Mikalojaus bažnyčią.

Pats pirmasis rūpestis - paskambinti į namus atkrito, kai prie pašto durų pamačiau užrašą, jog sekmadieniais paštas veikia tik nuo 11 val. Gi buvo dar tik 9:30 val. Tada sumaniau ko nors užkąsti. Kišenėje turėjau dešimt rublių, kuriuos buvau pasiskolinusi iš Inturisto direktoriaus, ligi pati savus pinigus iškeisiu.

Beeidama nuo pašto, kuris yra anais laikais buvusiame "Bufet" restorano patalpose, toje pat gatvėje pastebėjau namą su užrašu "automatinė valgykla".

Tuojau pat atsiradau viduje. Žmonės, atrodė, daugiausia kolūkiečiai, užkandžiavo. Jie valgė stačiomis, savo lėkštutes pasidėję ant augštų stalų, panašiai kaip kai kuriose Amerikos automatinėse valgyklose kartais esti. Vienoje sienoje buvo įrengti automatai — atskirai maistas, atskirai ir gėrimai.

Pro stiklą viduje matėsi sumuštiniai su mėsa ir dešra, dešrelės su bulvėmis ir kopūstais ir kt. Prie kiekvieno parašyta jo kaina ir kokį žetono numerį reikia įmesti.

Pasistiprinusi pirmuoju valgiu Vilniuje, išeinu į gatvę. Suku į Katedros aikštę. Žvelgiu į Gedimino kalno pusę, eidama pro vietas, kuriose teko gyventi ir dirbti.

Žurnalistė S. Narkėliūnaitė prie dr. J. Basanavičiaus kapo Rasų kapinėse Vilniuje, 1961 m. vasarą.

Pirmą kartą savo gyvenime panašiai pergyvenau. Mintimis žaibo greitumu pralėkė visas bėgimo laikas, bombos ir DP stovyklos Vokietijoje, Amerikoje prabėgę metai. Stoviu čia dabar aš, svetimos šalies pilietis, turisto teisėmis atvykęs į gimtąją žemę.

Tačiau amerikoniškas drabužis ir pasas bei turistinis statusas esmės nekeičia: širdis nepripažįsta tų žmogaus nustatytų formalumų. Negali žiūrėti turisto akimis į Vilnių, kuriame praėjo smagiausias gimnazistiškas ir studentavimo laikas, pati jaunystė, į Vilnių, kuriame buvo deponuota mano gyvenimo dalis.

Ir dangus, rodos, kaip ir anuomet, toks pats. Debesėliai ritinėjasi virš varpinės ir Pilies bokšto, o lengvas vėjelis kedena vėliavą. Kokių vėlavų ten neplevėsavo! Jose buvo spalvos tų, kurie tuo metu valdė kraštą.

Miesto peizaže, jaučiu, trūksta Trijų Kryžių, kurie baltuodavo nuo ano štai kalniuko, ir kartu su Katedra, pilimi, suteikdavo kažkokios mistikos senajam kunigaikščių miestui. Dar ir dabar prisimenu tuo metu jaunos ir tik debiutuojančios vilnietės poetės Onos Miciūtės žodžius, kai ji, besižavėdama Vilniumi, šitaip rašė:

Tris Kryžius baltuosius į dangų iškėlęs,
Tu maldą galingą Augščiausiam siunti.

Galvoju dabar, kas atsitiko su Kryžiais, kokius

kelius teko nueiti poetei, apie kurią jau Amerikoje būdama girdėjau, kad serga vėžio liga.

Prie Katedros, kuri dabar jau tik paveikslų galerija, žvalgausi į viršų ir pasigendu tų trijų statulų. Girdėjau, meno žinovai vienoje ir kitoje Atlanto pusėje kalbėjo, kad ir gerai, kad tos statulos nuimtos, jos nesiderino su stilium. Kad juos kur, tuos meno žinovus! Bet aš jaučiu ,kad man trūksta tų statulų, nelyginant gerų pažįstamų. Ypač gerai prisimenu Lietuvos kunigaikštį šventą Kazimierą, kuris stovėjo krašte į aikštės pusę ir, dešinę ranką laikydamas prie širdies, kaire ranka lyg tildė praeivių minią, kad ji tenai apačioje — aikštėje nesisiūbuotų.

Tačiau iš praeities pažadina tikrovė. Žiūriu į aikštės pradžioje stovinčių mašinų ir sunkvežimių virtinę. Ant kai kurių sunkvežimių net plakatai ištiesti su užrašu "EKSKURSIJA". Iš sunkvežimių lipa kolūkiečiai, kurie, kaip vėliau patyriau, sekmadieniais suvažiuoja miestan apsipirkti. Nebuvau to dalyko pradžioje žinojusi ir pakeliui į Katedros aikštę, eidama ir matydama sudulkėjusiais batais vyrus, moteris ir jaunimą, su širdgėla galvojau: "Ką tie rusai padarė iš Vilniaus!" Bet paskui įsižiūrėjau ir tikruosius vilniečius, kurie buvo ir elegantiški ir neblogai apsirengę kaip ir tiko sekmadieniui.

Šitai pastebėjau jau sutikusi visą eilę savo buvusių pažįstamų, kurių du sutikau tuojau pat, grįždama nuo Katedros pakeliui į "Neringos" viešbutį. Trečias pažįstamas buvo tuojau pat prie Univermago, buvusių Karvelio prekybos namų, o ketvirtą sutikome jau

Restauruota Trakų pilis
1961 m. vasara

Nuotr. S. Narkėliūnaitės

abudu, su trečiu besivaikščiodami šaligatviu ir besišnekučiuodami apie praeitį ir dabartį.

Į Mikalojaus bažnyčią vos spėjau į mišių pabaigą ir, kai šiaip taip prasiveržiau į vidų, kunigas jau buvo pradėjęs skaityti evangeliją. Dairiausi minioje, bene pamatysiu ką nors iš senų pažįstamų, bet tebuvo arba senyvo amžiaus moterys ir vyrai arba dvidešimties metų merginos ir vaikai. Visai bažnyčiai giedant "Marija, Marija", ne vieno akyse matėsi ašaros, o kai kurios senyvos moterys tiesiog verkė...

Pačioje bažnyčioje vyksta remontas, bet bendras vaizdas nepasikeitęs nuo anų laikų. Dar atkreipiau dėmesį į dešinėje pusėje stovintį Vytauto Didžiojo biustą ir prisiminiau neseniai mirusį vilnietį skulptorių — to biusto autorių Rapolą Jakimavičių.

Išeinant pro šonines duris, prie lango senutė pardavinėjo rožinius ir maldaknyges. Dar pavarčiau kelias maldaknyges, nes jos man atrodė naujos. Ir tikrai jos buvo naujos, fotostatiniu būdu, matyt, nesenai padarytos iš originalų, atspausdintų 1939 m.

Išmetusi visiems trims elgetoms po pinigą (dvi senutės ir senukas stovėjo atkišę ranką) ,dar pasižiūrėjau už bažnyčios esančios klebonijos. Senosios klebonijos, tos, į kurią bolševikai pataikė savo bombą 1942 m. žiemą ir kur žuvo kun. Kristupas Čibiras nebuvo nei pėdsakų. Jos vietoje buvo darželis ir žydėjo gėlės. Nauja dviejų augštų mūrinė klebonija išdygo toje vietoje, kur stovėjo namas, kuriame kadaise buvo susirinkimų ir vaidinimų salė. Priešais kleboniją buvo gražus darželis ir šv. Kristoforo skulptūra.

Ir taip "mikalaškoje" kad ir sutikau pažįstamų vietų, bet gyvų pažįstamų nemačiau.

Į vakarą dalykai vystėsi greitesniu tempu. Iš bažnyčios nudrožiau Trakų, o paskui Basanavičiaus gatve tiesiai į kalną, kur netoliese gyveno mano gera pažįstama ir su kuria jau buvau susiskambinusi ir kuri jau laukė su vaišėmis ir kitais svečiais.

Iš tenai telefonu susijungėme su tėviškės miesteliu ir pasikalbėjau su seseria, kad rytojaus dieną pati atvažuotų į Vilnių ir atvežtų motiną. Vėliau jau būreliu skubėjome į kitus svečius, pas kitą pažįstamą, kuri vėl su būreliu senų pažįstamų laukė prie padengto stalo. Iš tenai, jau buvo visai arti vidurnakčio, kai nutarėme susirasti dar vieną pažįstamą. Jį, beveik iš lovos ištraukę, parsivedėme į viešbutį, iš kurio, tiesa, lygiai dvyliktą, pagal esamą tvrką, paprašė svečius išeiti.

Prmoji diena Vilniuje pasibaigė kone susibarus su viešbučio sargu, kai jis, vykdydamas pareigas, reikalavo, kad svečiai išeitu, o man atrodė, kad tai tikra neteisybė, kad iš viešbučio gali svečius varyti.

— Sakyk, tėvai, ar čia bendrabutis, ar viešbutis?

O jisai, kad ir nepiktai, bet įtikinančiai:

— Taip. Cia viešbutis, bet nustatytos tvarkos reikia laikytis.

Ką gi. Pirmoji diena pasibaigė. Rengiausi miegoti. Tų įspūdžių tiek daug, ir mano galva nuo viso to tokia didelė ir sunki.

Per porą dienų apie mano atvykimą jau turbūt buvo sužinoję visi mano pažįstami Vilniuje.

Per visą laiką daugiausia bendravau su vilniečiais, mano amžiaus ir vyresniais, su kuriais vienokiu ar kitokiu metu Vilniuje anksčiau teko susitikti darbe, studijų suole ar kitur. Ypač nuoširdų susitikimą man surengė vilniečių būrelis pas buvusį mano gimnazijos direktorių Marceliną Šikšnį.

Be šio būrelio, dar ir kitomis progomis teko sutikti ir kitokių vilniečių, kurių tarpe buvo ir tokių, kurie visą savo gyvenimą pasiliko "ištikimi Vilniui", kaip jie išsireiškia.

Gal tai savotiška užuomina tiems, kurie nelikę "ištikimi", pabėgo iš jo, išsidangino į svetimus kraštus, bet niekas piktu žodžiu neminėjo nė vieno, nei darė tikrų priekaištų. Jie tik gailėjos, kad jiems nepavyko išbėgti.

Vieną vakarą prie Lūkiškių aikštės sutinku kalbininką Juozą Balčikonį. Pasakoja jisai, kad gyvenąs mokslininkų namuose ir kviečia kurią dieną užeiti. Girdi, pavaišinsiąs medumi, kurį jo bitės surinko iš liepų nuo Gedimino kalno. Gaila, kad mokslininko neradau, kai buvau užbėgusi. Jis kalbotyros reikalais tada buvo išvykęs į Dūkštą.

Tie mokslininkų namai pastatyti buvusioje Lūkiškių aikštėje, netoli upės, maždaug toje pačioje vietoje, kur kadaise sekmadieniais būdavo karvelių turgus.

Priešais namus skersai gatvę yra įrengta aikštelė su žalumynais ir fontanu. Patys namai yra penkių augštų su liftu. Viršum namų pastatytas bokštas ir, kai teiraujuosi, kam jisai, man paaiškinama, kad dėl gražumo. Bent statant taip buvo manyta, tačiau šiuo metu vilniečiams tas bokštas nepatinka taip, kaip ir didžiulis "Pergalės" kino pastatas ar grandioziški, bet architektūriškai menkai išspręsti geležinkelių stoties rūmai.

Tačiau teko girdėti, kad vilniečiams patinka naujieji muzikos rūmai Antakalnyje. Iš naujai pastatytų man patiko "Neringos" kavinė ir viešbutis, kuriame aš per dvi savaites prisilaikiau. Abudu yra suprojektuoti ir pastatyti jaunų lietuvių architektų ir inžinierių. Pastatų išorėje nieko būdingo nematyti, bet jų vidaus įrengime jausti, kaip dabar modernus vakarietiškas lengvumas ir patogumas sujungtas su lietuviškais dekoratyviniais motyvais. Nieko nuostabaus, kad Vilniaus gyventojai bei lankytojai mėgsta "Neringos kavinę, kurioje, nors kainos ir nežemos vietos lygiu, žmonių pilna, ypač savaitgaliais.

Vilniuje fotografuoti ir filmuoti galima visur, išskyrus nuo Gedimino kalno. Iš tos vietos "nepageidauja", kad filmuotum. Bet kaip iš draugų fotografų patyriau, iš tos vietos filmuoti neleisdavo prie jokios valdžios.

Krautuvėse neteko pirkti nieko stambaus. Daugiausia prisieidavo vaikštinėti pirkti maisto produktų, ypač mėsos gaminių, sūrio, sviesto, duonos, degtinės, vyno, alaus, vaisvandenių ir kitko, kai atvyko mano namiškiai iš kaimo manęs išlydėti ir kai nutarėme valgyti pas mane kambaryje, o ne valgykloje.

Visiškai prie viešbučio esančioje maisto krautuvėje "Gastronomas" buvo pardavinėjami ir vaisvandeniai ir alkoholiniai gėrimai, o ant sienų įrengti įvairūs automatai. Išbandžiau degtukų automatą. Už vieną kapeiką iškrito dėžutė.

Yra tekę būti dar keliose krautuvėse, iš kurių man savotiška, mūsiškai tariant "self- service" krautuvė, arba kaip ją lietuviškai tenai vadina "krautuvė be pardavėjo". Tai duonos gaminių krautuvė. Joje iš dviejų pusių po pardavėją, kurios suvynioja produktus ir paima pinigus. Krautuvės viduryj stovėjo baltu palaidinuku mergina ir žiūrėjo, kad pirkėjai perdaug nečiupinėtų tų duonos gaminių, nors šalia buvo ir užrašas, sakąs tą patį.

Kita krautuvė, irgi priešais mano viešbutį, buvo su sporto ir foto reikmenimis. Tenai buvo ir dviračių, paprastų ir motorinių, ir motociklų. Dviračiai lietuviškos gamybos, o jų kainos nuo 50 iki 70 rb., dvigubai ar kiek mažiau motoriniai dviračiai, o motociklai — 250 rb.

Kiek man pačiai ir iš kitų kalbų teko susidaryti įspūdį, prekių mieste yra kiek tik nori, tik reikia pinigų turėti.

O kapgi su pinigais?

Tokių klausimų iš abiejų pusių. Suprantama, tik palyginimas sumų, kurias gauname vieni ir kiti, nepavaizduoja nei tikrosios padėties, nei santykio, kokiu skiriasi mūsų ir jų uždarbio perkamoji galia ir bendrai pragyvenimas.

Jei mūsų algoje buto nuoma sudaro jos ketvirtadalį ar net daugiau, tai tenai ji yra pati mažiausia išlaidų pozicija.

Žinau valgyklos naktinį sargą, kuris mėnesiui gauna 30 rb. Už dviejų kambarių butą su virtuve ir vonia jisai moka 4 rb. Tuo tarpu valdininkas, mano pažįstamas, su augštuoju mokslu savo specialybės srityje ir su 300 rb. mėnesinės algos, už panašų butą neseniai pastatytame name moka 24 rb.

Vilniečiai, atrodo, teisingai pripažįsta, kad butų klausimas dar negreitai išsispręs, nors kasmet gyvenamo ploto prisideda ir prisideda ne tik pačiam miesto centre, bet ir smarkiu tempu augančiuose priemiesčiuose.

Kita pozicija, kur jiems tenai išlaidos atsimeta, lyginant su mumis čia, yra medicinos pagalba ir gydymas. Susisiekimas taipgi, palyginti, pigus. Mieste

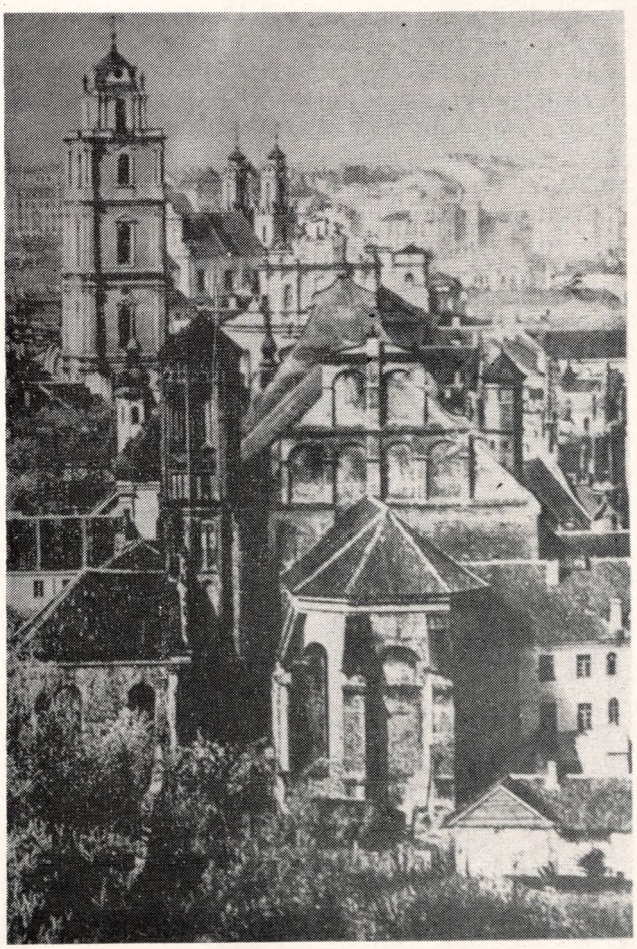

Vilniaus bokštai Nuotrauka J. Bulhako

už 4 kapeikas gali važiuoti autobusu ar troleibusu, kur nori ta pačia linija. Užmiestiniu autobusu, pavyzdžiui, bilietas iš Vilniaus į Švenčionis kaštuoja 1.30 rb. Lenkų laikais, prisimenu, buvo dvigubai tiek zlotais, o už zlotą tada nupirkdavai kelis kartus tiek kiek už rublį.

Tačiau maistas ir drabužiai, man atrodė, kad yra ypatingai brangūs, žinoma, nelyginu jų nei su prieškariniais laikais, nei su amerikoniškomis kainomis, bet tik su žmonių uždarbiu. Pavyzdžiui sviesto kilogramas kaštuoja 2.8 rb., kumpis ar dešra tarp 2 ir 2.2 rb.

Vyriški batai buvo tarp 15 ir 25 rb. Vyriški kostiumai nuo 35 iki 150 rb. Krautuvėse matėsi prekių iš įvairių liaudies respublikų — batai iš Čekoslovakijos, apsiaustai iš Vengrijos, vyriški viršutiniai marškiniai net iš Kinijos.

Lyginant viską, man atrodė, kad vidutiniškai žmonės Lietuvoje dabar uždirba apie ketvirtadalį to, ką mes Amerikoje, tik tas skirtumas, kad jiems tenai už kaikurias prekes, būtent, drabužius ir apavą, reikia mokėti neproporcingai daug.

Nemaža ekonominė pagalba, atrodo, ateina iš Amerikos. Tačiau ir čia vėl nėra taisyklės. Vieni siuntinių nori, o kiti primygtinai pabrėžia pasakyti jų pažįstamiems, kad jiems siuntinių nesiųstų. Jiems tai svarbu politiniais sumetimais. Kalbantis apie siuntinius bendrai, tenka patirti, kad iš Anglijos gaunami standartiniai siuntiniai nėra ištikrųjų tokie, kaip juos garsina.

Ryšium su siuntiniais kildavo ir vaistų klausimas. Daug nepasitenkinimo girdėjosi dėl parėdymo, draudžiančio tuos vaistus, ne dėl to, kad vaistu tenai nebūtų, bet todėl, kad žmonės neturi pinigų vaistams pirkti. Vaistų reikalai bendrai, kiek teko patirti iš pasikalbėjimų su gydytojais, nėra jau taip menki, blogiau esa su medicinos instrumentais ir dantų taisymo medžiaga. Pliombos, girdi, iškrenta į antrą savaitę.

Lietuviai Vilniuje

Jau buvau iš anksto žinojusi, kad Vilniuje lietuviai sudaro trečdalį, o likusi trečdalį rusai, toliau eina lenkai, gudai ir žydai. Tokia maždaug ir oficiali statistika ir taip patvirtina ir žmonės privačiai. Gatvėje ar aikštėse daug kur girdėti kalbant lietuviškai. Man tai įdomu, kai lyginu savo atminime, kaip lietuvių didėjo Vilniuje nuo vieno procento prieš Lietuvai atgaunant Vilnių 1939 m. iki 30 procentų dabar.

Turėjau progos susitikti ir su rašytojais. Ir tais, kurie, kaip sako, pozicijoje, valgo iš valdiško darbo, ir tais, kurie, dėl to, kad buvo ištrėmime, savo profesijoje negauna darbo ir daugiaus dirba pramoninių gamyklų kontorose. Ir kokia likimo ironija! Patenkinti vieni ir kiti. Pirmieji, kad gerai gyvena, o antrieji, kad išliko gyvi, gavo leidimą sugrįžti į gimtinę, gali gyventi ir dirbti Vilniuje.

Per dvi savaites Vilniuje betgi man teko ne tik klausytis. Reikėjo ir kalbėti ir tai net ligi užkimimo. Klausimų buvo tiek ir tiek. Štai, dalis jų:

Kaip ten yra, kad jūs perkatės tuos namus ir karus? Kiek uždirbate? Kokios kainos? Kokias tenai turite liet. organizacijas? Ar susieinate su pažįstamais ir kaip? Ką kalbate apie mus Lietuvoje? Kaip sekasi įsisavinti anglų kalbą? Ar tiesa, kad Amerikoje gimę lietuviukai, pabėgėlių vaikai, jau tarp savęs kalbasi angliškai? Kiek dar metų išliks lietuvybė Amerikoje? Kaip su pavardžių keitimu: ar žmones verčia, ar jie tai daro patys savo noru, norėdami amerikonams įsigerinti? Ką reiškia žodis "dypukas" — ar tai koliojimosi žodis? Ko tenai naujieji lietuviai tarp savęs riejasi? Koks išeivijos politinis pasiskirstymas? Ar daug lietuvių vaikšto be darbo ir kaip iš viso atrodo nedarbo klausimas? Kaip negrų klausimas, ar ištikrųjų juos tenai taip persekioja? Ar laukiate karo? ir t.t. ir t.t.

Kaip jau buvau sakiusi pradžioje, vieną popietę teko apsilankyti Trakuose, o kitą Kaune. Įsukau į filmą keletą vaizdų. Tas dvi dienas tėviškėje arčiau su namiškiais neteko nė pasikalbėti, nes visą laiką buvo pilna giminių ir kaimynų, o vieną vakarą per vaišes buvo susirinkę net 54 žmonės.

Atsisveikinimas buvo graudus. Į Vilniaus aerodromą manęs išlydėti atvyko ne tik tėvai su giminėmis, bet ir būrelis pažįstamų su gėlėmis. Bet niekas neverkė. Skausmas buvo ašaras užspaudęs.

Paskui stebėjau juos prie vartelių stovinčius, ligi lėktuvas pakilo. Netrukus ir vėl po mano akimis atsivėrė Vilniaus miestas. Čia pat matėsi Katedra, jos aikštė, varpinė, Gedimino kalnas ir melsva Neries juosta. Dar taip Vilniaus nebuvo tekę matyti. Vaikščiodama jo gatvėmis tenai apačioje, nei mačiau, nei jaučiau, kaip dabar, kai Vilnius, kaip tasai paveikslas drobėje, atrodė juo ryškesnis ir gražesnis, juo iš didesnio nuotolio į jį žiūrėjau. Širdyje sau kartojau: "Sudieu, Vilniau! Ar pasimatysime dar kada?"

Moterų švietimas praeityje ir jo trukdymai

EL. JACKEVIČIŪTĖ

Istorija mums rodo, kad teisę įgyti mokslą, ypač augštąjį, moteris ne visada turėjo, tuo reikalu buvo didelių varžymų bei trukdymų. Žymus mūsų profesorius ir moterų bičiulis M. Chrostoras savo knygoje "Moteris naujos epochos išvakarėse" rašo: "Negali būti abejonės, kad moters siekimas švietimo neturi būti suvaržytas, neatsižvelgiant į jos socialinę ir juridinę padėtį. Proto išsivystymas moralės ir etinės filosofijos požiūriu yra ne tik teisė,bet ir moters pareiga". Tai visiškai teisinga. Bet pažvelgę į istoriją pamatysime, kad tik pačių moterų judėjimas, jų emancipacija, plačiai atidarė duris į tiesos jieškojimo ir mokslo sritį.

Mokytų moterų buvo visais amžiais ir laikais. Graikijoje, Periklio laikais, moterys užima žymias vietas filosofų mokyklose. Periktijoka parašė knygą apie išmintį, kurią labai vertino Aristotelis ir kai kurias idėjas iš jos mokslo ir pats paėmė.

Mirus Aristipui Kirinėjos mokyklai vadovauti perėmė jo duktė Areta, praminta "Ellados žiburiu".

Jos traktatų priskaitoma apie 40, kurie, deja, beveik visi yra žuvę. Mylimiausia Platono mokinė buvo Aksiofėja, kuri vėliau pati mokė, išvystydama Platono mokslą apie idėjas. Beto, ji užsiėmė fizika ir gamtos mokslais. Graikijoje pasižymėjo ir moterys gydytojos. Atėnuose Agnodika, persirengusi vyriš-

kai, pradėjo mokytis medicinos. Neoplatoninė mokykla iškėlė garbingos Ypatijos (370 — 415 m.) matematikės ir filosofės vardą.

Romėnų moterys taip pat mokėsi filosofijos, literatūros ir matematikos, bet jos nepasižymėjo taip kaip graikės.

Viduramžių moterys, matomai, taip pat mokėsi filosofijos drauge su vyrais, nes jau IX amžiaus vyskūpas pradėjo drausti dvasiškiams mokyti kartu berniukus ir mergaites. Mokytos moterys turėjo savo mokyklas, į kurias priimdavo berniukus ir mergaites, taip pvz., Gertrūda Nivele, Bertile Šele, Aldegonda Mobieže ir Elioiza Paraklete.

Viduramžiuose didelę reikšmę švietime suvaidino vienuolynai. Į juos įstoti reikėjo turėti tam tikrų žinių minimumą. Su naujokėmis vienuolėmis drauge mokėsi ir turtingųjų šeimų mergaitės. Vienuolė Grosvita von Gandersheim ypatingai pasižymėjo savo išsimokslinimu. Ji gerai mokėjo lotynų kalbą: rašė proza ir poeziją. Tai seniausia vokiečių rašytoja.

XI amž. Nyderlanduose pradėjo kurtis moterų bendrijos, kurios rūpinosi labdarybe ir moterų švietimu. Katalikų kraštuose vienuolės uršulietės ir salezietės pirmoje eilėje rūpinosi švietimu.

Mokytų moterų šalimi buvo Italija. XIII amž. *Bitizija Gocandi* skaitė Bolonijos un-te romėnų teisę. XIV amž. *Novilla d'Andrea* dėstė Kanonų teisę. tai Paduoje, tai Bolognijoje ir buvo vadinama "jurisprudencijos veidrodžiu". Renesanso laikais moterys savarankiškai studijavo senovės literatūrą. Pvz. motina *L. Mediči, Serafinne Kolonne,* princesė *Bianka d'Este.*

Anglijoje XVI amž. matome žymių moterų, pvz.: Edy Grey ir Bakono motiną lingvistę ir teologę. Olandijoje pradžioje XVIIamž. duktė gydytojo Van -den-Enda dėstė lotynų kalbą ir pas ją mokėsi filosofas Spinoza. Prancūzijoje mokytų moterų buvo daug. XVIII amž. Emilija de Breital išvertė į prancūzų kalbą Leibnitzo ir Newtono veikalus, prie jų pridėdama savo pastabas ir parašydama įvadus, kuriuos Volteris labai išgyrė, pavadindamas juos proto ir iškalbos veikalais. Astronomui Lalandu jo darbuose padėdavo jo žmona ponia Diupjeri, kuri ir savarankiškai užsiimdavo astronomijos tyrinėjimais.

1792 m. panelė Lezardjer išleido veikalą "Prancūzų monarchijos politinių įstatymų teorija",kuris turėjo žymios reikšmės politinių mokslų literatūroje.

1722 m. grafienė Viktorija Delfini — Dori Bolonijoje pradėjo rūpintis įsigyti teisių daktaro laipsnį. Sėkmingai apgynusi per viešąjį disputą patiektas tezes, iššaukė vyrų pasaulyje audrą protestų. Bet greitai po tos audros Bolonijoje pasirodė moterys — profesorės, kurių garsas pasklido po visą Italiją. *Laura Bassi* (1711 — 1778 m.) daugiau kaip 25 metus dėstė fiziką. *Ona Menrolinė — Morandi* (1711 — 1778 m.) anatomiją. *Gaetana Anjezi* viešame dispute 1738 m. gynė moterų gabumus moksle. Vėliau ji pati išgarsėjo matematikos rankvedžiu ir buvo pakviesta Bolonijos un-te užimti matematikos katedrą. Pakvietimo nepriėmė, nes atsidėjo vien labdarybės darbui.

Apie pusę XVI amž. Prancūzijoje pradėjo kurtis salionai. Poetė Luiza Labe Lyone įkūrė pirmąjį literatūros salioną. XVIII amž. salionai pasiekė savo augščiausią klestėjimo laipsnį ir įgavo politinės reikšmės. Šiais laikais atskiros moterys pasireiškusios savo moksliniais, literatūriniais darbais nedarė pastangų radikaliai pakeisti moters padėtį. Todėl atskirų moterų gabumai bei talentai, nors ir ryškiai suspindėdavo, bet nepalikdavo kitoms moterų kartoms gilesnių pėdsakų. Moterų auklėjimo ir švietimo klausimu, pastatytu plačia prasme, mokslininkai pradėjo domėtis žymiai vėliau.

Pirmosios moterų emancipacijos kregždės

Prancūzijoje XV amž. rašytoja Christina de Pizam savo veikaluose pirmą kartą pradėjo viešai ginti moterų emancipaciją ir siekimus išsilaisvinti iš beteisės padėties. Margarita de Valua, Henriko IV žmona, viename savo veikale bandė įrodyti moters proto pirmenybę prieš vyro protą. Vokietijoje filosofas — humanistas Kornelius Agrippa 1505 m. savo lotynų kalba parašytame veikale apie moteriškosios lyties pirmenybes pasirodė kaip didelis šalininkas moterų teisių į augštąjį mokslą, kas iššaukė literatūroje ilgą ir aštrią polemiką tuo klausimu. Belgas de la Barra "De l'egalité de deux sexs" (1673 m.) tvirtino, kad vyrai ir moterys yra lygūs, kad anatomija nežino jokio skirtumo abiejų lyčių smegenų struktūroje. Jis reikalavo visiškos lygybės vyrų ir moterų visose gyvenimo srityse. Prieš akciją dėl moterų švietimo kilo reakcija. Naujausiais laikais Augustas Conte savo veikale "Pozityvioji filosofija" iškėlė mintį, kad moters vaidmuo visuomenėje tėra saugoti gerus papročius, kilnius idealus ir todėl moters nereikia prileisti prie visuomeninio ir kultūrinio darbo. Moters dalyvavimas kovoje už būvį ją tik pažemina ir iškraipo jos būdą. Kaikurie rašytojai ėjo dar toliau. Ypač dideliu kraštutinumu pasižymėjo 1803 m. karštas revoliucinio judėjimo šalininkas *Pier Marshale.* Jis norėjo įrodyti, kad moterys turėtų būti neraštingos ir įstatymai turėtų joms drausti mokytis.

Daugiausia humanistai ir pedagogai stojo už moterų švietimą. Garsusis auklėtojas Fenelonas, kurio mintys ir šiais laikais dar kartojamos, savo veikale "Education des filles" 1687 m. pirmą kartą išdirbo ištisą moters auklėjimo ir švietimo planą, kurio tikslas buvo paruošti moterį šeimai.

Fenelonas norėjo, kad moteris teoretiniai būtų susipažinusi su kūdikio prigimtimi, auklėjimo ir mokymo metodais, žinotų ir suprastų gamybą viso to, kas namie vartojama; kad ji mokėtų vadovauti žemės ūkyje, turėtų žinių apie įstatymus, kurie liečia nuosavybės teisę. Po to ponia de Miremson savo veikaluose skatina augštesniųjų luomų dukteris pasišvęsti pedagoginiam darbui ir ji sudaro gerai apgalvotą planą mokytojų seminarijos.

Moters švietimo problema yra tuo ypatinga, kad norima surišti švietimo klausimą su moters, bet ne kaipo žmogaus. Vis svarstoma, koks mokslas ir kokios žinios yra moteriai reikalingos. Tuo tarpu kai vyrų atžvilgiu sprendžiama, kas yra žmogui reikalinga.

Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos Centro Valdybos pirmininkę ANGELIKĄ SUNGAILIENĘ ir jos vyrą dr. Juozą Sungailą sveikiname, sulaukus š.m. spalio mėn. trečiojo sūnaus Morkaus.

Motinai ir naujagimiui linkime geros sveikatos ir nuolatinio šeimos džiaugsmo!

"Moters" Redakcija ir Administracija

ROMA • Kelionės įspūdžių tęsinys

NORA KULPAVIČIENĖ

Pasaulyje nėra nei vieno miesto, kuris galėtų prilygti Romai, jos įvairumui, paminklams ir istorijai, kur kiekviena maža dalelė spinduliuoja turtinga ir garbinga praeitimi. Kad ir daugelį metų gyvenant Romoje sunku yra pažinti visus meno turtus ir brangenybes, kurios susikrovė per kelias civilizacijas, trijų tūkstančių metų laikotarpyje. (Roma yra minima jau 754 metais prieš Kristų, kaip gynybos kaimas).

Atvažiavusius Romon pirmiausia pasveikina puikus, pats moderniškiausias pasaulyje, stoties pastatas, genialiai įkomponuotas į istorinę aplinką. Nors būtų ir ankstyvas rytas, italai yra pasirengę visada priimti svečius; aplinkinėse kavinėse dengiami stalai ir pardavėjai kviečia pirmuosius turistus užimti vietas; gatvės prekybininkai išdėsto savo gėrybes ir visokiais balsais ir visokiom kalbom siūlo pirkti suvenyrus. Miestas pamažu atgyja ir gatvės prisipildo žmonių. Italai nežino žodžio skubėti, jų gyvenimo tempas yra lėtas, jie dirba tam, kad gyventų, bet negyvena tam, kad dirbtų. Kavinės ir espresso-barai pilni žmonių, triukšmas didžiausias. Jei du italai pasakoja paprasčiausią vakarykščią nuotykį, tai nesuprantančiam kalbos gali atrodyti jog jie tuoj pradės muštynes, nes pagrindinis dalykas pašnekesyje yra rankų gestikuliacija, be kurios negalima apsieiti ir kalbant apie orą. Bene daugiausia prie Romos triukšmo prisideda mažieji "Vespa" motociklai, kurie važiuodami ir 5 mylias į valandą drebina visą rajoną. Gatvės yra užkimštos visokiom susisiekimo priemonėm, kur kiekvienas paiso savo "taisyklių", taip kad pereiti į kitą pusę gatvės reikia didelės apdairos. Tramvajai ir autobusai yra taip prisigrūdę, jog kartais tenka pravažiuoti porą sustojimų viršaus, kol prisiiri iki durų išlipti, tačiau skubėti ir nėra ko, nes niekas neskuba!

Italai, o ypatingai romiečiai, tiek vyrai, tiek moterys yra vieni iš geriausiai ir elegantiškiausiai apsirengusių žmonių Europoje. Taip pat jie yra labai geros išvaizdos, taip kad mums įprastų Amerikos itališkų imigrantų tipų, Italijoje galima sutikti tik Sicilijoje. Bendrai, žmonės yra labai malonūs ir nuoširdūs, o jei dar galima porą lirų uždirbti — nuoširdumui nebus galo.

Prie Romos miesto gyventojų pagražinimo prisideda ir policija, kuri išsiskiria savo tvarkinga išvaizda ir uniforma. Ypatingai pažymėtina Turistinė policija, kuri yra specialiai turistų informacijai. Šie turistiniai policininkai - žinovai, dažnai bestovį po du ant kiekvieno įdomesnio kampo, yra apsirengę neprastai baltom, tiesiog "generoliškom" uniformom, su auksiniais antpečiais ir auksiniais kardais, paklausti, kur randasi kokia nors bažnyčia, pirmiausia jie išsitraukia miesto planą, paskui pradeda šaukti ir gestikuliuoti tarp savęs, klausti pro šalį einančių žmonių, siūlyti kitas bažnyčias ir pagaliau labai nuoširdžiai paaiškina, jog ieškomos bažnyčios Romoje visiškai nėra. (Dažniausiai ieškoma bažnyčia būna kitoje pusėje gatvės . . .). Už tai, aišku, negali pykti, nes jie yra pilni gerų norų ir patarnavimų. Be jų Roma, atrodo, neturėtų tos spalvos!

Prie kasdieninio Romos veido priklauso ir tūkstančiai turistų, kurie ne skaičiumi, o veidais keičiasi kasdien. Šių turistų yra kelios rūšys: viena iš jų internacionalinė publika, kuri priklauso visur ir niekur; juos daugiausia galima sutikti vadinamoje elegantiškiausioje Romos gatvėje Via Vittorio Veneto, kur diena yra leidžiama kavinėse, užsiimant dienos naujienom. Via Vittorio Veneto yra garsi pasaulyje savo skandalais, iš ten buvo imta daug medžiagos žinomam italų filmui "La dolce vita". Antra turistų rūšis, tai organizuotos ekskursijos, kurios viską mato per autobuso langą, arba kitaip sakant viską prabėga apgraibom, svarbu, kad būta! Beabejo nedaug ką galima įsijausti ir pamatyti, jei vertingiausiai bažnyčiai yra skiriama 5 minutės, o didžiausiam muzėjui — 25. Galima net pastebėti, kad tokiam turistiniam autobusui sustojus kur nors įdomesnėje vietoje, dalis keliautojų net neišlipa ir lieka autobuse, praleidžia laiką snaudžiant. Tos rūšies svarbiausias "turizmas" yra azartinis įvairių daiktų pirkimas. Tie keliautojai paprastai su savimi nešasi storiausią "kelionių vadovą", kuriame surašyti įvairių firmų adresai. Trečioji rūšis turistų, tai yra tikrieji Romos lankytojai, teisingiau vadinami piligrimai ar maldininkai. Jų tikslai yra tie patys, kaip buvo prieš šimtus metų, aplankyti Amžinąjį Miestą. Jų daug galima sutikti šv. Petro bazilikoje, jų yra pilnos ir kitos šventovės. Šių žmonių elgesys yra kuklus ir neiššaukiantis, nesvarbu iš kurio krašto atvyktų, jie yra namuose, nes maldininkai sudaro gyvąją Romos dalį.

Romos istoriją ir architektūrą (meną) galima būtų padalinti į du pagrindinius laikotarpius: Senoji Romos Imperija 27 m. prieš Kristų — 300 m. po Kr. ir Renesanso ir Baroko Roma (Bažnytinė valstybė) 1450-1750 m. Per tuos du laikotarpius Roma pasiekė savo augščiausią žydėjimą. Žuvus Senajai Romos Imperijai, daugiau negu tūkstantis metų tęsėsi tartum merdėjimo laikotarpis, daug meno turtų sunyko ar buvo sunaikinti. Popiežiui įgaunant vis daugiau įtakos ir Romai atsistačius, kaip Bažnytinei valstybei, senoji lotynų kultūra buvo išgelbėta nuo visiško suirimo — Roma pasidarė religiniu ir kultūriniu pasauliniu centru.

Daugumas to laiko Romos gyventojų buvo dvasiškija ir vienuolijos, kurie davė ir tam tikrą atspalvį ir miesto statybos charakteriui. Jiems nereikėjo prekybos aikščių ar pinigų mainymo biržų, pagrinde buvo bažnyčios ir vienuolynai, kurie kūrėsi ir statėsi tarp tuolaikinių pagrindinių bažnyčių, kaip šv. Jono Laterane ir šv. Petro Vatikane. Tai yra ir svarbiausia priežastis, kodėl Roma neturi miesto centro, suprantamo pagrindine prekybine aikšte, katedra ir aplink besisukančiu visu miesto gyvenimu. Vietoje to Roma turi daugybę puikių atskirų centrelių - aikščių (piazzi), išmėtytų po visą miestą, jog sunku pasakyti, kuri iš jų svarbesnė.

Senoji Roma stovėjo ant 7 kalvų (dabar miestui išsiplėtus yra 11), kurių mažiausia ir įdomiausia yra Kapitolis (Capitolium). Legenda sako, jog senovės romėnams čia bestatant Jupiterio šventyklą buvo rasta mitologinio didvyrio Tolliaus galva. Buvo manyta, jog tas radinys yra ženklas, kad Roma vieną dieną

bus viso pasaulio galva (lotyniškai caput), kalva buvo pavadinta Capitolium. (Tas žodis greit paplito visame pasaulyje, pvz. Vašingtono Kapitolis). Atstatant Renesanso Romą Kapitolis buvo atstatytas pagal Mykolo Angelo planą. Piazza del Campidoglio yra viena iš gražiausių aikštelių Romoje, pakilusi virš miesto triukšmo, lyg maža salelė su tikra 16 amž. nuotaika.

Nuo Kapitolio į vieną pusę nusitęsia antikinės Romos griuvėsiai: Forum Romanum, Forum Traianum (turgaus halės), Palatino kalva, kur buvo imperatoriaus buveinės, Konstantino ir Tito arkos ir kiti. Bet virš visko tolumoje iškyla Kolisėjus (Flavijaus Amfiteatras), kuris per amžius stovi kaip simbolis buvusios Romos Imperijos didybės. Kolisėjus kiekvienam palieka nepaprastą įspūdį, nereikalaujantį daug fantazijos, įsivaizduoti 50.000 minią šaukiančią kraujo. Šiandien tie mūrai yra tylūs, tik arenoje stovintis kryžius primena praėjusių amžių baisybes.

Netoli tų antikinių laukų griuvėsių yra viena iš triukšmingiausių Romos aikščių Piazza di Venezia. Čia Musolinis turėjo savo buveinę, nuo kurios balkono fašistų minioms sakydavo kalbas, čia taip pat yra grandiozinis paminklas Italijos Suvienytojui Viktorui Emanueliui II (taip pat Nežinomo Kareivio Kapas), dėl savo formos dažnai vadinamas "rašoma mašinėle". Piazza di Venezia šiandien yra dar tuom žinoma, kad šioje aikštėje vykstant įvairiom oficialiom valstybinėm iškilmėm prie paminklo, viešasis judėjimas sutrinka keliom valandom *visame* mieste ir vargas tam, kuriam tuo laiku pasitaiko būti kokioje nors susisiekimo priemonėje...

Romos tikrą žavesį galima rasti einant mažų gatvelių labirintais, nes už kiekvieno kampo laukia staigmena. Tos mažos gatvelės visai netikėtai išveda į Piazza Navona, kuri architektūriniai yra viena iš geriausių uždarytų aikščių pavyzdžių pasaulyje; arba atsidursi prie Pantheono buvusios romėnų šventyklos (dabar bažnyčia), kurioje palaidoti karaliai ir kiti garsūs žmonės (Raffaelis). Charakteringa, Pantheono mūruose tradiciniai gyvena legendarinis skaičius kačių, kurias vis prižiūri aplinkiniai žmonės (iš kur jos atsirado, neaišku, atrodo, kad jos ten visada buvo). Negalima praeiti nesustojus pailsėti ant Ispaniškų Laiptų, kur aplink sukasi menininkų gyvenimas ir kasmet netoliese yra rengiamos paveikslų mugės (Via Margutta).

Bevaikščiojant galima užtikti mažose aikštelėse šeimas išsistačiusias stalus ir bešvenčiančias vestuves ar šiaip kokius šeimyninius įvykius. Visai netikėtai prie didesnių namų galima aptikti ir didesnį kiekį šiukšlių, kas atrodytų visai nevietoje, bet... kaip tik toje vietoje yra virtuvių langai, todėl tik stebuklas! — kelių sekundžių tarpas gali išgelbėti nuo kibiro vandens (?) išpilto iš ketvirto augšto...

Roma yra fontanų miestas; jų rasi aikštėse, prie bažnyčių, prie namų ir kur tik įmanoma. Sunku pasakyti, kuris yra gražiausias, populiariausiu laikytinas Fontana di Trevi. Tarp siaurų gatvelių iš tolo girdisi vandens ūžimas ir priėjus aikštelę staigiai atsiveria mažas teatras. Anksčiau ten buvo rami vieta, kur vienas kitas ateidavo pasigrožėti tekančiu vandeniu, ar pasvajoti naktį mėnulio šviesoje. Dabar, po išgarsinimo amerikoniškame filme, fontanas pasidarė populiariausia turistų vieta: dieną ir naktį plaukia žmonės pėsti ir važiuoti. Iš kažkur atsirado paprotys per petį įmesti pinigą, tada sakoma grįši į Romą. Žinoma, vieni meta, kiti graibo, taip kad neapsieinama be tvarkos dabotojų, kad apsaugotų nuo "meškeriotojų". Pinigai, kurių ten nemažai prisirenka, yra skiriami labdarybei.

Prie romėniškos būtinybės priklauso daugybė "Tratorijų" (maži restoranai), kur yra puikiausia vieta pavalgyti. Jos daugiausia yra mažose gatvelėse, aikštelėse ir šiaip įdomiose vietose. Vidury tratorijos paprastai stovi stalas, apkrautas visokiom gėrybėm, kur galima pagal norą pasirinkti visokių skanėstų. Kaikur ant sienų yra pripieštų paveikslų, prikabinėta

Šv. Petro bazilika iškilmių metu iliuminuota votyvomis. Šį pavojingą ir akrobatinį darbą atlieka specialūs Vatikano tarnautojai vadinami "sanpietrini".

Seniausias Dievo Motinos paveikslas, 2 amž. Priscilla - Katakombos, Roma

butelių ar džiovintų vaisių, kas atrodo labai dekoratyviai. Kaikurios tratorijos turi net savo muzikantus, sudarymui romantiškos nuotaikos, kaikurie traukia iš vienos į kitą, ir, atlikę savo darbą, su kepure surenka pinigus. Tokioje tratorijoje galima pamatyti kasdieninio gyvenimo nuotrupų, pvz. kuriame nors kampe prie ilgų stalų policijos nuovados viršininkas su savo pavaldiniais švenčia jubilėjų. Nuo stalo dingsta krūvos makaronų, mėsos, saldumynų ir litrai vyno (bet girtų nesutiksi niekur!). Ta proga tratorijos šefas ir kitiem svečiam pasiūlo imti tą patį maistą, nes tai esą "prima!" Vynas yra būtinas ir svečias, kuris jo neima, tiesiog nevertas patarnavimo.

Per dienų dienas galima stebėtis Romos gyvenimu ir gatvėmis ir vis pamatyti ką nors naujo, o ypatingai bažnyčių, nes Roma taip pat ir garsiausias bažnyčiomis miestas. Amžiai išlaikė jose didelius meno turtus, puikias mozaikas iš pirmųjų krikščionių laikų; freskas ir skulptūras, tokių didžiųjų menininku, kaip Mykoloangelo ir Berninio galima aptikti ne tik didelėse bazilikose, bet ir visai mažose bažnytėlėse.

Seniausias krikščionybės palikimas yra katakombos (ad catacumbas lot. — olose) iš 2 amž. Jos randasi Romos priemiesčiuose, nes anais laikais buvo draudžiama laidoti miesto ribose. Persekiojimo laikų katakombos buvo naudojamos slapstymuisi ir meldimuisi. Katakombos yra per kelis augštus besitęsią labirintai, todėl nenuostabu, kad pasitaiko ir dabar, kad nuo grupių atsilikę lankytojai pasiklysta (vienus surado tik po dviejų parų). Katakombose ant sienų randami ir pirmieji piešiniai, vaizduoją Madoną ir Kristų jaunikaitį - ganytoją graikiškuose rūbuose. Anais laikais graikų kultūra turėjo didelę įtaką, net ir bažnytinė kalba buvo graikų. Katakombos dvelkia didele ramybe ir tikėjimu kaip pridera, nes manoma, kad čia yra palaidoti apie 6 milijonai žmonių.

Romos triukšmingoje gatvėje Via Vittorio Veneto yra nedidelė kupucinų bažnytėlė Santa Maria della Concezione, kurios rūsyje yra palaidoti ar teisingiau sakant sudėti kaulai 4000 kapucinų. Ši laidojimo vieta nepalieka perdaug gero įspūdžio, nes iš įvairių kaulų yra išdėstyti visokie ornamentai ant sienų ir lubų, iš kaulų ir kaukuolių padaryti net žibintai... Kas kraštas, kas papročiai! Mums gal keistai atrodo, bet Italijoje didelėse bažnyčiose yra priimta net garsiai kalbėti. Visiškai nereiktų stebėtis, jei vieni meldžiasi, o kiti čia pat stovėdami, dalinasi paskutinėm naujienom.

Viena iš žinomų seniausių romaniškų bažnyčių Romoje yra Santa Maria in Aracoeli, kurioje randasi stebuklinga Kūdikėlio Jėzaus (Santo Bambino) 17 amž. labai populiari Romoje statula. Tai yra apie dviejų pėdų augštumo medinė skulptūra, nepasižy-

minti didele menine verte, visa nusagstyta brangakmeniais. Dieną ar naktį, kada tik yra reikalas, S. Bambino yra vežamas į namus ar ligonines, pas sunkiai sergančius ligonius. Tūkstančiai laiškų ateina iš viso pasaulio, dažniausiai adresuoti tik Il Bambino — Roma, su įvairiais prašymais. Tie laiškai yra laikomi apie savaitę bažnyčioje, vėliau neatidaryti sudeginami ir jų vietą užima nauji. Vieną kartą metuose S. Bambino yra išstatomas ant bažnyčios laiptų, kur Jis yra sveikinamas Romos vaikų trumpom prakalbėlėm ir eilėraščiais.

Pagrindiniai surištos su krikščionybės kilimu yra 4 didžiosios bazilikos iš 4 ir 5 amž.: šv. Petro (S. Pietro in Vaticano), šv. Jono (S. Giovanni in Laterano), S. Maria Maggiore ir šv. Pauliaus (S. Paolo fuori le Mura), kurios iki šių laikų buvo daug kartų sunaikintos ir naujai perstatytos.

Pirmoji pastatytoji bazilika buvo šv. Jono Laterane, dar vadinama "Bažnyčių Motina" ir "Romos ir viso pasaulio katedra". Lateranas priklausė imperatoriui Konstantinui Didžiajam, kuris atstatęs krikščionybę, savo nuosavybę padovanojo popiežiui ir pastatė baziliką. Iš originalios 4 amž. statybos yra likusi tiktai Baptisterium (krikštykla). Sunku yra įsivaizduoti, kad iki 14 amž. Lateranas buvo popiežių rezidencija ir turėjo tą pačią reikšmę, kaip dabar turi Vatikanas. Laterano popiežiaus rezidenciniai rūmai buvo sunaikinti gaisro 14 amž. iš jų liko tik koplyčia Sancta Sanctorum. 16 amž. rūmai buvo atstatyti, dabar ten yra įrengtas muzėjus. Tuose pačiuose rūmuose buvo pasirašyta 1929 m. Laterano sutartis tarp Vatikano ir Italijos karalijos.

Girdint žodį Roma, prieš akis atsistoja daugybė vaizdų, kaip kolonos, arkos, fontanai, bažnyčios, bet iš jų ryškiausiai iškyla šv. Petro bazilika Vatikane — visų keliautojų Romon tikslas. Seniau, einant Tiberio krantais ir išėjus iš mažų gatvelių labirinto, atsiverdavo visa šv. Petro aikštės didybė ir iškilmingumas. Musolini, norėdamas atžymėti Laterano sutartį, įsakė pravesti plačią gatvę nuo Tiberio į šv. Petro aikštę, tuo sugadindamas visą įspūdį. Šį vaizdą savo atminty nešioja tik tie, kurie tą pergyveno. Gal staigmena ir yra mažesnė, bet kiekvieną atėjusį į šv. Petro aikštę pagauna tas nepaprastas įspūdingas grožis, aplink einančios kolonados (Bernini), fasado didingumas (Maderno) ir kupolo (Mykoloangelo). Nuo ankstyvo ryto, vos saulei patekėjus, šv. Petro aikštėje prasideda judėjimas, bazilikon traukia dvasiškiai, atvykę iš kitų vietovių, o aikštė prisipildo pėsčių ir važiuotų maldininkų. Ir taip judėjimas trunka iki vakaro.

Šv. Petro pirmoji bazilika buvo pastatyta 4 amž. imp. Konstantino Didžiojo, virš šv. Petro karsto. Pirmajai suirus, 1506 m. buvo pradėta naujos statyba. Dabartinė bazilika konsekruota 1626 m. Prie statybos ir vidaus dekoravimo dirbo daug žinomų architektų ir menininkų (Bramante, Mykolasangelas, Maderno, Raffaelis, Bernini, Baromini ir daug kitų).

Po šv. Petro bazilikos rūsiais jau keliolika metų yra daromi archeologiniai kasinėjimai. Bejieškant šv. Petro karsto visai netikėtai buvo atkastas ištisas romėniškas kapinynas-miestas, kur išvedžiotos gatvės ir mirusieji turi net po kelis kambarius. Tie, prieš pora tūkstančių metų palaidoti romėnai, tikrai nesitikėjo, jog jie vieną dieną atsidurs pačioje garbingiausioje pasaulio laidojimo vietoje. Bazilikos rūsyje yra palaidota daug popiežių, ypatingai žmonių lankomas yra paskutiniojo popiežiaus Pijaus XII-tojo kapas.

Šv. Petro bazilika yra didžiausia pasaulyje. Įėjus į vidų sunku yra susiorientuoti jos didybėje, tik pajus kurį laiką pradedi kojose jausti, jog nueitas nemažas kelias.

Nuo šv. Petro bazilikos kupolo viršūnės išsitiesia nepaprastas vaizdas į Romos bokštus ir kupolus, į Vatikano sodus.

Vatikanas, nors nėra didelis, bet turi visas valstybei reikalingas įstaigas, jų tarpe televizijos ir radijo stotis stipriausias Europoje. Didelę dalį pastatų užima Vatikano muzėjus, kuris yra turtingiausias pasaulyje savo antikinių skulptūrų rinkiniu. Prie meniškų vertybių priklauso ir Rafaelio dekoruoti kambariai (Stanza di Raffaelo), Mykoloangelo freskai Sixtino koplyčioje ir kiti. Jie yra skaitomi menininkų geriausiais kūriniais.

Fontanas Trevi, Roma
Nuotr. N. Kulpavičienės

Įspūdingas yra šv. Petro bazilikos didumas, bet dar įspūdingesnis yra jos besitęsiantis gyvybingumas. Šv. Petro bazilika nėra šalti istoriniai mūrai ar muzėjus, kurio ateina pažiūrėti turistai, bet pulsuojanti širdis 400 milijonų katalikų, kuri nuo pagonybės laikų iki šių dienų išaugo į didžiausią pasaulyje šventovę.

Kiekvieno Romos lankytojo augščiausias tikslas yra pamatyti šv. Tėvą. Jau pora valandų prieš nustatytą laiką pradeda rinktis žmonės. Šv. Petro aikštėje judėjimas didžiausias, aplink esančios bažnytinių reikmenų krautuvės pilnos pirkėjų, nes kiekvienas nori turėti rožančių, kryželį ar dar ką nors, kad palaimintų popiežius. Kaikurie taip apsikrauna devocionalais, jog patys atrodo kaip pardavėjai — dažniausiai iš tolimesnių vietovių atvykę maldininkai, pažadėję visai savo giminei ar kaimui atvežti ką nors palaiminto iš Romos.

Prie didžiųjų bažnyčios durų uniformuoti Vatikano tarnautojai patikrina leidimus įeiti ir nurodo rezervuotas vietas. Pamažu prisipildo bazilikos vidus ir kelios dešimtys tūkstančių žmonių laukia to didžiojo momento. Pagaliau visas šv. Petro bazilikos vidus nušvinta tūkstančiais šviesų, minia nutyla, pasigirsta fanfarų garsai (muzikos instrumentas panašus į trimitus), ir nuo popiežiaus įeinamų durų prasideda plojimai ir šauksmai "Viva il Papa!" Minia sujuda, kas gali grūdasi arčiau, iš tolo ateina procesijoje augštieji dvasiškiai ir nešamas popiežius. Šauksmas ir plojimai vis didėja, arčiau esantieji priklaupia. Ir štai popiežius Jonas XXIII-sis, laiminantis žmones, pranešamas pro šalį, jo šventa asmenybė dvelkia nepaprastu orumu ir tėviškumu. Prie didžiojo altoriaus šv. Tėvas prabyla į žmones itališkai, tikru tėvišku balsu be jokio oficialumo. Girdėjus tą patį baltą prieš pora dienų laike oficialių iškilmių, kur buvo skambumas ir griežtumas, tiesiog neįtikėtina, kad tai tas pats balsas. Žmonės keletą kartų susijuokia, daug kas ir nesuprasdami kalbos irgi šypsosi sužavėti ta nepaprasta aplinka. Po kalbos seka palaiminimas ir procesija vėl pajuda atgal. Vėl skamba fanfaros, plojimai ir "Viva il Papa!", vaikus pakelia ant rankų, kad gautų specialų palaiminimą, kas gali skuba prie durų, kad dar sykį galėtų pažvelgti į tą nepaprastą Asmenybę. Iš bazilikos visi pasipila į aikštę. Neužilgo Jonas XXIII-sis pasirodo savo rezidencijos lange ir dar kartą palaimina minias. Nors audiencija nėra labai ilga, bet ji tikrai pasilieka kiekvieno ten buvusio atmintyje visą gyvenimą.

Neišdildomas Romos įspūdis niekuomet nebus pilnas jokiame aprašyme, jokioje daugiapuslapinėje knygoje, ir nei per jokį langą negalima bus pamatyti tų mažų deimantų, kurių yra pilnas Amžinasis Miestas. Didelis žavesys apima žmogų tik ten apsilankius, ir kada besileidžianti auksinė saulė apšviečia šv. Petro bazilikos kupolą su paskutiniu žvilgsniu negalima pasakyti Romai sudiev, — tik iki pasimatymo!

Kanados imigracijos ministerė Ellen L. Fairclough

Rinkimų metu 1957 m. progresyviųjų konservatorių vadas J. Diefenbackeris pažadėjo paskirti moterį savo ministerių kabinetan. Jis žinojo, kad šį pažadą lengvai ištesės, nes p. Fairclough jau nuo seno buvo vadovaujantis narys konservatorių partijoje ir, nežiūrint savo lyties, buvo laikoma verta tapti administracijos nare. Ji buvo paskirta ministere tik savo gabumų dėka, ji nesitikėjo jokių privilegijų tik todėl, kad ji yra moteris, bet norėjo skintis sau kelią tik savo pačios jėgomis, nejieškodama lengvatų. Iki šiol jai tai vyko.

Būdama 16 metų amžiaus ji baigė mokyklą ir dirbo kaip stenografė, vėliau, kaip prisiekusi buhalterė. 1935 m. ji atidarė nuosavą firmą.

Ištekėjusi už Gordon Fairclough (kuris turi nuosavą spaustuvę Hamiltone) 1931 m., ji pradėjo domėtis politika. Abu drauge prisidėjo prie jaunųjų konservatorių vietinio skyriaus organizavimo.

Po Antrojo Pasaulinio karo ji nutarė pradėti politinę karjerą ir išstatė savo kandidatūrą į miesto tarybos narius — aldermanus. Jai trūko tik 3 balsų, kad laimėtų. Tad keletą mėnesių vėliau, kai vienas tarybos narių atsistatydino, ji buvo išrinkta jo vieton. Po 4 metų darbo taryboje ji buvo išrinkta miesto kontroliere ir 1950 m. pateko į parlamentą, kaip konservatorių atstovė vieton vieno liberalų kabineto ministerio.

Pirmiausia jai buvo duotas valstybės sekretorės portfelis. Tas jai davė progą gerai susipažinti su vyriausybės darbu. Ji kartą palygino savo darbą su didelės korporacijos sekretorės darbu. Jos jurisdikcijon

Kanados imigracijos ministerė Ellen L. Fairclough (Ferklo)

tada įėjo pritaikymas patentų įstatymų, valstybės tarnautojų administracija ir kt. Tada ji privalėjo dalyvauti tam tikrose ceremonijose, kas ją paruošė jos dabartiniams pasirodymams visuomenėje. Ši vieta jai buvo tik pereinamoji pakopa, nes pirmai progai pasitaikius, ji buvo p. Diefenbakerio paskirta labiau atsakingoms pareigoms — būti pilietybės ir imigracijos ministere.

Tai labai opi vieta, kuri gali duoti daug galvosūkio, nes ji susijusi su sprendimų darymu, ką deportuoti ir ką priimti iš pasigailėjimo. Kanados vyriausybė nėra nustačiusi kvotų įvažiavimui į Kanadą ir vyriausybė kasmet naujai nustato skaičių, kiek galėtų būti absorbuota ir tik tiek imigrantų teįsileidžiama.

Ši ministerija tvarko taip pat Kanados indėnų reikalus. Prie to p. Fairclough daro pranešimus apie valstybės meno galeriją, valstybines filmų valdybas, viešuosius archyvus ir valstybinę biblioteką. Ji nėra tiesiogiai atsakinga už šių institucijų veiklą, bet turi būti pasiruošusi atsakyti į parlamente pateiktus klausimus liečiančius jų veiklą.

Ji apgailestauja, kad kitos pareigos neleidžia jai paskirti daugiau laiko šiam jos tarnybos labiau kultūringam aspektui, jai patiktų dažniau pavaikščioti ir pasižiūrėti paveikslų valstybinėje meno galerijoje.

Jos raštinė nesipuošia jokiais ypatingais moteriškais niekučiais. Ant jos rašomojo stalo tėra pora asmeniškų suvenyrų ir virš židinio kabo paveikslas, vaizduojąs Hamiltono miestą, kurį jai dovanojo jos draugas dailininkas jos paskyrimo ministere proga. Ant sienų yra jos vyro ir sūnaus fotografijos ir pora jos draugų ranka pieštų Kalėdų sveikinimų.

Viename kampe yra jos "Commis-

sions" — paskyrimai, kuriuos ji kaip valstybės sekretorė pasirašė už konservatorių kabinetą, kuris pateko valdžion pirmą kartą po 22 metų. Jos gi pačios paskyrimas buvo pasirašytas paties Dienfenbakerio. Šalia šių paskyrimų yra raštas, skiriąs ją į Paskyrimų Konferencijos Garsenybių sale Bostone. Po daugelio jos bendradarbiavimo metų ir darbo kaip prisiekusios buhalterės ji buvo paskirta į šią garbės vietą.

Nors p. Fairclough gerai sekasi kilti karjeros pakopomis, jos negalima pavadinti karjeriste. Ji yra patrauklios išvaizdos moteris, žilais į viršų sušukuotais plaukais ir mokanti skoningai rengtis. Daug jos rūbų, ypatingai vakarinės suknelės yra pasiūtos imigrantės austrės, kuri dirbo pas ją kaip šeimininkė, o dabar yra jau ištekėjusi ir siuva tik malonumui. P. Fairclough negaišta laiko krautuvėse, bet dažnai perka rūbus juos pamačiusi lange. Ji visada elegantiškai pasipuošusi, dažnai dėvi dėmesį patraukiančias skrybėlaites, tačiau ji nemėgsta apdare ekstravagantiškumo.

P. Fairclough gyvena kukliame kambaryje Chateau Laurier viešbutyje Otavoje, kuriame ji tebegyvena ir po jos paskyrimo ministere. Priimti svečius ji nuomoja atskirą kambarį. Daug parlamento atstovų gyvena tame viešbutyje, kai parlamentas posėdžiauja. Kadangi p. Fairclough pareigos verčia ją ištisus metus būti Otavoje, tai viešbutis jai liko kaip antri namai. Jos vyras gyvena Hamiltone su 29 m. sūnumi Howardu. Ji samdo šeimininkę, kuri juos aptarnauja, bet savaitgaliais arba ji važiuoja į Hamiltoną arba jos vyras atvyksta į Otavą.

Ponia Fairclough sako, kad jai nesunku suderinti savo darbą su šeimos gyvenimu, nes tam reikią tik gero planavimo. Jos šeimoje niekada nekilo pirmavimo klausimas, nes juodu su vyru visada buvo lygūs partneriai. Abu laimingi užsiėmę savo darbais ir jai atrodo, kad vedybos dažnai suirsta todėl, kad vienas ar kitas nuobodžiauja, neturėdamas pakankamai darbo.

P. Fairclough juokauja sakydama, kad jos pareigose jai reikėtų turėti moterį, kuri padėtų jai apsipirkti Kalėdoms ir parašyti padėkos laiškelius, nes tam ji neturinti laiko.

Paklausta, kodėl ji pasirinko politinę karjerą, nors jos vyras irgi tuo domisi, ji atsakė, kad jos vyras nemėgstąs viešumos gyvenimo, mieliau dirbas užkulisiuose. Rinkimų metu juodu abu veikia ranka rankon ir p. Fairclough aktyviai dirba savo žmonos naudai. 1958 m., kai jai reikėjo keliauti po Kanadą kaip ministerei, jis paliko namie rūpintis jos reikalais rinkiminėje propagandoje.

P. Fairclough norėtų, kad daugiau moterų eitų į politinę areną, bet ji nėra feministė. Ji mano, kad tik gabios moterys turėtų eiti į politinį gyvenimą, ir jai atrodo, kad daug gabumų lieka neišnaudotų tik todėl, kad moterys bijo konkurencijos ir neišstato savo kandidatūros. Moterys sutinka priimti paskyrimus ir dirbti komisijose bei komitetuose, bet jose nedrįsta stoti politinėn areną. Moterys nori šeimos židinio ir aplink jį koncentruoti savo gyvenimą. Tam norui netrukdytų jei jos pradėtų visuomeninę veiklą savivaldybinėje plotmėje, nes tam joms nereiktų išvykti iš gyv. miesto. Darbas savivaldybėje jas pribrandintų parlamento veiklai ir kai jos būtų pakankamai paruoštos įeiti į parlamentą, tada jų vaikai jau būtų užaugę ir nesudarytų problemų. Pradėti karjerą miesto valdyboje yra naudinga ir todėl, kad tuo būdu jos įprastų dirbti su žmonėmis, gi politika ir yra veikimas su žmonėmis. Antra vertus savivaldybėje kandidatai renkami, kaip žmonės, o ne kaip partijos atstovai. Pakliūti į federacinio parlamento rinkimus reikia turėti organizacija, kurią lenviau yra sukurti tik padirbėjus miesto valdyboje.

Mažo seserų būrelio dideli darbai

Šiemet sukanka 25-ri metai, kai Nekaltai Pradėtosios Marijos kongregacijos narės: ses. Aloyza, ses. Apolonija, ses. Augustina, ses. Konsolata ir ses. Tarcizija, kun. dr. Navicko kviečiamos, iš Lietuvos atvyko Amerikon padėti Tėvams marijonams Marianopolyje. Jos negalvojo čia pasilikti. Atlikusios savo misiją, rengėsi grįžti atgal, bet prasidėjęs II D. karas uždarė Europon kelius.

Nuostabūs Dievo planai! Kas galėjo tada pagalvoti, kad anais tolimais 1936 m. siunčiamos Amerikon seserys yra lietuvių tautai siunčiamos paramos branduolys tam laikui, kai ateis Lietuvos gyvenimo tragiškiausieji metai... Gražiai apie tai išsireiškta š.m. "Kibirkštėlėse". "Tų penkių N. Pradėtosios Marijos seserų atvykimas buvo tarsi naujo diego persodinimas saugesnėn žemėn, kad jis augtų, žydėtų ir neštų gerą vaisių. Be tų pirmųjų penkių ir kitų, kurios jas sekė, šiandien nebūtų šios lietuviškos salos šiame laisvame krašte; senukai nesidžiaugtų lietuviškos atmosferos poilsio namais, vaikučiai darželiuose nežaistų lietuviškų žaidimų".

Karo audrų sūkury, kaip ir kiti išeiviai, iš Lietuvos pasitraukė ir, atvykusios Amerikon, prisijungė prie pirmųjų dar keliolika seserų. Šis būrelis karts nuo karto, bet labai pamažu padidėja viena kita išeive lietuvaitė.

Nuo pat pirmųjų seserų atvykimo iki praėjusių metų šiam būreliui sėkmingai vadovavo energinga ir sumani Motina Aloyza. Per tuos dvidešimtį su viršum metų jai pavyko daug geros valios žmonių suburti į N. Pradėtosios Marijos seserų kongregacijos rėmėjus. Su jų pagalba buvo nupirkti dveji namai Thompsone, Conn. ir paversti lietuvių senelių globos namais, įsigyta Putname sodyba su bendrabučiu lietuvaitėms moksleivėms ir studentėms, pastatyta koplyčia, įsigyta spaustuvė; Kanadoje — Toronte ir Montrealyje pastatyti lietuvių vaikų namai.

Tai gražūs ir dideli darbai atlikti tų, savo tautai visas jėgas atiduodančių, seselių. Ir, ačiū Dievui, yra dar žmoniu, kurie supranta ir įvertina to pasišventimo reikšme. Yra dar nemažai materialiai remiančių jų statybas, yra tėvų, kurie siunčia savo vaikus į jų lietuviškus darželius ir paaugles mergaites į jų bendrabutį ar į garsiąsias Putnamo lietuviškas stovyklas.

Bet liūdnas ir gal net tragiškas reikalas yra tas, kad tiek mažai pašaukimų, tiek mažai merginų stoja į tą vieninteli visame laisvame pasaulyje vienuolyną, kur kalbama ir meldžiamasi tik lietuviškai. Seselių didžiausias rūpestis ir troškimas, kad galimai daugiau lietuvaičių papildytų jų eiles.

Tokie milžiniški lietuviško darbo barai, o kas juos atliks, jei nebus naujų jėgų! Mes pasauliečiai dažnai paskęstame asmeniškuose reikaluose ir rūpesčiuose; Nekaltai Pradėtosios Marijos kongregacijos seserys gyvena tiktai Dievui ir savo tautai. Padėkime joms, kad jos galėtų mums kuo daugiau padėti. Susipažinkime arčiau su šia kongregacija ir pamatysime, kad joje yra didelė viltis visiems, kurie dar sielojosi savo tautos reikalais.

Kongregacijos vadovybės ir rėmėjų artimiausios ateities planai yra šie: pastatyti kongregacijos steigėjo arkiv. Matulaičio vardo didžiulius senelių namus ir naują mergaičių stovyklą.

Šie didžiuliai užsimojimai daugiausia kris ant Motinos Augustos pečių, nuo pernai perėmusios kongregacijos vadovavimą.

Sėkmės ir Dievo palaimos jai ir visoms seselėms, šiais metais įžengiančioms į antrąjį šimtmečio ketvirtį ir besidarbuojančioms Lietuvos gerovei šiame laisvame krašte! **Z.**

Tėvų ir auklėtojų didi atsakomybė

Viename Vasario 16-sios minėjime buvo paminėtas toks faktas: "Komunistai-veikėjai, kovotojai už komunizmo idėją, netik dirba be atlyginimo, bet dar savo asmenines santupas aukoja skelbiamosios idėjos reikalams". Šio fakto akivaizdoje taip ir siūlosi klausimas: — Kažin ar mes, katalikai, esame tokie uolūs katalikiškų idėjų skelbėjai? Jei tokie ir būtume, tai katalikybės plitimui to dar nepakanka. Kad Kristaus mokslas galėtų plisti tautose ir bręsti sielose, negana vien mūsų žodžio, veiklos ir piniginės aukos. Gerai sėklai pasėti į sielą, gal ir pakaktų žmogiškų lūpų, bet, kad ta sėkla brėstų ir keistų žmogų į antrąjį Kristų, o per jį veiktų visuomenę, su visomis kultūrinėmis sritimis, čia jau reikia Dievo malonės. Kad Kristaus mokslas galėtų apimti visas gyvenimo sritis ir jas perkeistų pagal Evangelijos dvasią, visų mūsų pareiga prie šio darbo prisidėti, ypatingai nepamirštant ir savos asmenybės tobulinimo. Kristus visiems be išimties yra pasakęs: "Būkite tobuli, kaip dangaus Tėvas yra tobulas". Bet yra sielų, kurias Viešpats šaukia į augštesnį tobulumą — susivienijimą su Juo. Toms sieloms tie Kristaus žodžiai yra lyg nuolatinis šauksmas, kurio nei pasaulio triukšmas negali nutildyti. Šioms rinktinėms sieloms reikia tam tikrų šiltadaržių, kuriuo-

se jos lyg tie medeliai būtų saugomi ir ruošiami priimti gausias Dievo malones. Tie šiltadaržiai Katalikų Bažnyčioje yra vienuolijos. Sielos vienuoliškojo gyvenimo sąlygose turi galimybės kasdien klausyti šv. Mišių ir priimti šv. Komuniją, kas pasauliečių sąlygose yra gana nelengva. Ten sielos ypatingai yra mokomos tvardyti netinkamus įpročius ir lenkti savo valią gėrio kryptimi, nuolat bendrauti su gėrio šaltiniu — Kristumi, kuris tyrina sielas ir daro jas panašias į save.

Argi šios rūšies gyvenimas nėra palaima ne tik tam asmeniui, bet ir jo šeimai, tautai ir visam Mistiniam Kristaus Kūnui? Ar to asmens dorybės nėra vertingiausias įnašas į mūsų tautinį - kultūrinį lobyną, nes jis pasiaukodamas Viešpačiui, pasiaukoja ir artimui per mokyklas — auklėjimą, per labdarybės ar kitas kultūrines įstaigas.

Bet kodėl tiek baimės ir gailesčio šeimose, kai vienas jos narys pajunta Dievo balsą ir pasako apie tai savo tėveliams? Jei dauguma mūsų jaunimo maža tekreipia dėmesio į dvasines vertybes, kažin, ar tik jie kalti? Kalti ir mes vyresnieji, kad nematome reikalo ir noro tas vertybes jiems pristatyti tikraisiais jų vardais. Mes vis dar bijome užsiminti apie šventumą kaip augščiausią heroizmą, kaip nepamainomą vertybę visuomenei nuskaidrinti, lyg ir atpirkti ją.

Kai bręstantis jaunuolis ar jaunuolė iki vidurnačio išsėdi prie televizijos, tai daugelis tėvų šiame nuovargyje nemato nieko žalingo sveikatai. Bet jei tas jaunas žmogus pasijudins vienuolyno link, tėveliai tuojau jaudinasi, kad jų dukra ar sūnus sugadins sveikatą, "anksti keldami ir kentėdami". Kas yra tas vienuoliškasis gyvenimas savo esmėje? Ar jo turinį sudaro tik kančia ir auka? Kančia kiekvieno žmogaus gyvenime neišvengiama, nes ji yra gimtosios nuodėmės pasėka. Vienuoliškojo gyvenimo turinys yra glaudus santykis su Dievu, nuolatinis buvimas ir augimas malonės gyvenimo. Nuolatinis ir vis gilesnis gyvenimas su Kristumi perkeičia sielą, tas perkeitimas pajuntamas visoje žmogiškojo gyvenimo plotmėje — charakteryje, asmenybėje, veiksmuose. Žmogus perkeičiamas giliausiose žmogiškumo gelmėse, sudvasinamas, nuskaidrinamas ir išaugštinamas ligi altorių garbės.

Ar mūsų tautai būtų perdaug turėti antrąjį Kazimierą, Aloyzą, Vaikelio Jėzaus Teresę, ar Joaną Arkietę? Kodėl taip maža pastangų šeimose ir visuomenėje panašių asmenybių ugdymui?

Kai jauna mergaitė, norėdama išsaugoti modernų liesumą, kartais nevalgo ar maža tevalgo, mamytė mažai jaudinasi, bet paminėk santūrą — apsimarinimą asmeninio šventumo tikslu, tuojau atsakys: — Mano duktė labai silpnos sveikatos, ji negali santūriai elgtis su maistu, ypatingai su ledais ir guma.

Kiek įvairių sričių sportininkai pribadauja ir prisikamuoja, norėdami laimėti pirmąsias vietas, o mes, tėvai ir globėjai, tik džiaugiamės, kad mūsų vaikai turi intereso ir parodo valios jėgos siekti pirmųjų vietų. Bet nepanaudojam progos paskatinti siekti ir anų anksčiau minėtų pirmųjų vietų, kurias siūlo Kristus, ir užtikrina jų laimėjimą.

P. Kavaliauskas

Nekaltai Pradėtosios Marijos vienuolijos keturios naujos narės prie vienuolyno Putname, JAV. Iš kairės į dešinę: ses. Ančilė iš Montrealio, ses. Aušrelė Gataveckaitė iš Toronto, ses. Marytė Saulaitytė iš Waterburio ir ses. Kristina iš Hamiltono. Dvi pirmosios priimtos į vienuolyną š.m. rugpjūčio 14 d.

A.a. Vladislava Grigaitienė

1890. XI. 20. — 1961. VII. 25.

Rūsti gyvenimo tikrovė, kaip saulėn bėgančius žiedus, vieną po kito skina iš mūsų tarpo garsius vardus, kurių kūrybiniu darbu, rodos, dar taip neseniai mes džaiugėmės ir didžiavomės.

1961 m. liepos 25 d., pačiame gėlių ir saulės kupiname vidurvasaryje, į Anapus nuėjo ir buv. Lietuvos Valstybinio Operos teatro solistė Vladislava Polovinskaitė - Grigaitienė. Norim ar nenorim, liūdna ar graudu, savo atsiskyrimu ji baigė mūsų operos teatro vieną laikotarpį, kuris savo kūrybiniu idealizmu į lietuvių operinį meną, į istorijos lapus bus įrašytas pačiom gražiausiom spalvom, — taip rašė apie a.a. Grigaitienę Stasys Santvaras, "Aidai", 1961 m. Nr. 7.

Vladislava gimė 1890 m. lapkričio mėn. 20 d. Kaune. Lietuvių tautai žinoma kaip garsi operos dainininkė ir pedagogė. Dešimties metų būdama jau giedojo šv. Trejybės bažnytiniame chore Kaune, vadovaujant vargonininko Vinco Nacevičiaus. Vėliau įstojo į slaptą "Dainos" draugijos chorą, kur dainuodavo ir vaidindavo. Ten pirmą kartą pasirodė scenoje, Pr. Gužučio veikale "Ponas ir mužikai". Vėliau įstojo i "Saulės" mokytojų seminariją ir dirbo Lietuvių Katalikių Moterų dr-joje. Baigus "Saulės" kursus mokytojavo lietuvių pradžios mokyklose.

Persikėlusi Vilniun gyventi, pradėjo mokytojauti dviklasėje lietuvių mokykloje, įsijungė į "Rūtos" klubo darbą, dalyvavo Lietuvių Mokslo dr-jos koncertuose ir įstojo į rusų muzikos mokykla — Imperatorskoje Russkoje Muzikalnoje Obščestvo. Vilniuje ištekėjo už teisininko Jono Grigaičio. 1914 m. baigusi mokyklą, išvyko į Petrapilį ir įstojo konservatorijon. Būdama paskutinius metus konservatorijoje, Grigaitienė pradėjo mokyti lietuvių mokykloje. Konservatoriją bebaigiant užklupo revoliucija.

Paskui gavo kvietimą į Marijos teatrą Petrapilyje, tačiau revoliucijos pavojuje išvyko į Vitebska. Belaukiant grįžimo į Lietuvą, dirbo Vitebsko konservatorijoje. Smolenske isikūrus ikaitų grąžinimo komitetui, išvyko tenai, kur vėl belaukdama grįžimo Lietuvon, dainavo Smolensko valstybinėje operoje. 1920. IV. 9. grįžo Lietuvon ir pradėjo koncertuoti. 1920 m. aktyviai dirbo muzikinėje srityje.

Nuo 1921 m. pradėjo dainuoti operoje ir profesoriauti Kauno konservatorijoje. Tą darbą dirbo ligi 1944 m., iki pasitraukimo iš Lietuvos. Jai teko dainuoti šiose operose: Demonas (Tamara), Cavaleria Rusticana (Santuzza), Carmen (Carmen), Pikų dama (Liza), Trubadūras (Leonora), Aida (Aida), Kaukių bailus (Amelija), Lohengrin (Ortrud), Tanhaeuser (Elizabeth), Madonos brangenybėse (Maliella), André Chénier (Madeleine), Tosca (Tosca), Sesuo Angelica (Angelica), Grad Kitež (Fevronija), Gioconda (Gioconda), Žydė (Rachilė), Hugenotai (Valentina),

Kunigaikštis Igoris (Jeroslavna), Gražina (Gražina), Trys talismanai (Žvaigždonė), Dubrovskij (Maša), ir Luisa (Luisa). Koncertavo Latvijoje, Estijoje (dainavo ir operoje), Suomijoje, Berlyne.

Jos įdainuotos plokštelės: Aida, Pikų dama, Tosca, Trubadūras, Cavalleria rusticana, Faustas (Ziebelis), Samsonas ir Dalila, Kačanausko "Kad aš našlaitėlė" ir "Sielvartas", duetas su Antanu Sodeika "Oi berneli" Talat-Kelpšos.

Nepriklausomybės metais buvo Filharmonijos draugijos Kaune pirmoji pirmininkė, taip pat ir Birutiečių dr-jos pirm. Būdama tremtyje koncertavo 1945-46 m. Vokietijoje. Muziko dirig. Br. Jonušo kviečiama, buvo "Dainavos" choro krikšto motina. 1946 m. atvykusi Amerikon turėjo keletą koncertų. (Iš L. E. VII t.).

Lietuvos operos teatro steigime Grigaitienė yra suvaidinusi žymų vaidmenį. Vl. Grigaitienė greta Kipro Petrausko Lietuvoje buvo pati pajėgiausia operos dainininkė. Ištrėmime Grigaitienė jau viešai niekur nepasirodė, gyveno nuošalume. Jos našiausias ir kūrybingiausias metas kaip vokalistės buvo 1918-1944 m., bet labiausia pražydęs Kaune nuo 1921 iki 1935 m. Ji dainavo augšto registro dramatiniu sopranu ir buvo natūrali ir nepamainoma Wagnerio operų išpildytoja, kaip Tanhaeuserio, Lohengrine, Gralyje. Ji puikiai mokėjo valdyti savo dramatinį ir didelį balsą ir vaidyboje ir dainavime turėjo gerą mokyklą. Pačios prigimties apdovanota puikia kūno išvaizda ir galingu balsu, tiko pirmaeilėms rolėms. Ją galima būtų lyginti Ad. Mickevičiaus Gražinai.

Valstybinės operos teatre ji dirbo apie 20 metų. Konservatorijoje dirbo visą laiką. Ji iš savo dainavimo klasės išleido šias mokines: E. Kardelienę, A. Dičiūtę, Pr. Radzevičiūtę, A. Kalvaitytę, V. Dagelytę, Pr. Kaupelytę, St. Dievaitytę, A. Karaliūtę ir E. Kelesevičiūtę. Tai jau atskira lietuviška mokykla.

Ši didelio talento ir turtingos sielos lietuvė menininkė yra palikusi didelį savo įnašą ne vien Lietuvos teatro istorijoje, bet ir bendrame lietuvių tautos kultūros lobyne.

Ilgesnį laiką sirgusi, mirė ir iškilmingai esamų tremtyje giminių — dukters ir brolio konsulo Budrio bei visų teatro ten esamų darbuotojų palaidota katalikiškomis apeigomis New Yorke. **M.**

Marijos Varnienės sukaktis

Pedagogei Marijai Varnienei, dail. Adomo Varno žmonai, sueijo 75 m.

Tai laiko tarpas, kuris M. Varnienės gyvenime toli gražu netuščias. Kūrybingo dailininko žmonos gyvenimas yra kupinas darbų bei interesų, tačiau M. Varnienė randa laiko dar dirbti vaikų ugdymo srityje.

M. Kuraitytė-Varnienė iš pat jaunystės ėmė domėtis pedagogika. 1910 m. baigusi dvejų metų pedagoginius bei fizinio lavinimo kursus Petrapilyje, pradėjo dirbti pedagoginį darbą su didesnėmis ar mažesnėmis pertraukomis. Pertraukusi darbą dėl ligos ar kurios kitos priežasties, ji vėl grįždavo į tą pačią sritį. Prieš I D. karą ji dirbo gimnazijose, dėstė pedagoginius žaidimus vaikų aikštelių vedėjų kursuose ir tuo pat laiku gilino savo žinias. Vėliau jos dėmesys nukrypo išimtinai į mažuosius. Ji susidomi ir susipažįsta su Montessori sistema. Pradėjusi dirbti pagal tą sistemą Lietuvoje, jubilijatė nenuilstamai tęsia šį darbą ir šiandien su mažu būreliu vaikų Čikagoje.

1930 m. M. Varnienė baigė dr. M. Montessori pusės metų kursus vaikų darželių vedėjoms Romoje. Vėliau ji surengė Lietuvoje vaikų darželių vedėjų kursus. Jos pastangomis buvo

įsteigta Montessori draugija. Kaune M. Varnienė turėjo vaikų darželį, vedamą Montessori metodu.

M. Varnienės vaikų darželyje Kaune pašalaičio dėmesį atkreipdavo skoningai pasigaminta bei kruopščiai parinkta darželio medžiaga — priemonės. Nekartą teko stebėtis, kaip rūpestingai medžiaga buvo ruošiama ir kaip apgalvota buvo kiekviena smulkmena estetiniu atžvilgiu. Vėliau, lankant tos pačios sistemos darželius užsieniuose — Vienoje, Ziuriche — neteko užtikti taip skoningai paruoštos medžiagos, nors pvz. darželis Ziuriche turėjo puikią aplinką.

Tenka stebėtis M. Varnienės ryžtu bei energija tęsti šį darbą nelengvose išeivijos sąlygose.

Jubilijatei linkime auksiniame povakaryje įminti dar daug pėdų lietuviškų vaikų ugdymo kelyje.

O. Gailiūnaitė

VISUOMENININKĖS ONOS INDRELIENĖS SUKAKTIS

Lapkričio 6 d. visuomenininkė O. Indrelienė sulaukė garbingos 60 m. amžiaus sukakties. Gimusi 1901 m., prieš 30 m. atvykusi Kanadon visą laiką gyvena Toronte.

Garbingoji sukaktuvininkė yra netiktai Kanadoje, bet ir visoje Amerikoje žinoma. Ji daugelio organizacijų kūrėja bei kūrimo dalyvė, daugelio organizacijų valdybų narė, daugelio naujųjų ateivių kvietėja ir rėmėja ir niekad nenuilstanti veikėja.

O. Indrelienė pirmosios lietuvių mokyklos Toronte organizatorė ir mokytoja. Ji ir Kanados Lietuvių Tarybos viena iš organizatorių ir jos centro tarybos narė. Ji ir šalpos grupės 'Daina" viena iš organizatorių ir dalyvė. Ji SLA veikli iki šių dienų kaip finansų sekretorė ir visų SLA suvažiavimų dalyvė. Ji ir Kanados Moterų b-nės viena iš organizatorių ir jos dalyvė. Ji ir lietuviškosios spaudos bendradarbė ir pastovi rėmėja. Sunku suminėti visus jos darbus, nuveiktus per 30 metų Kanadoj.

Garbingai sukaktuvininkei asmeniniame gyvenime ir visuomeniniuose lietuviškuose baruose linkime geros sveikatos, ilgiausių ir darbingų metų.

MOTERŲ S-GOS ORGANUI — "MOTERŲ DIRVA" — 45-ti METAI

Moterų S-ga be šelpimo savo narių ligoje, turi ir savo švietimo skyrių, leisdama mėnesinį žurnalą — "Moterų Dirvą". Ji turėjo penkias redaktores: pirmoji Uršulė Daukantienė iš Worcesterio 1916 m. spalio mėn. išleido pirmąjį nr.; 1918 m. kun. P. Juškaitis iš Cambridge, Mass., išleido penkis padidintus nr.; 1918-1923 m. redagavo čikagietė A. Nausėdienė; 1923-1951 m. — čikagietė Sofija Sakalienė; 1951-1955 m. M. Pauliukonienė iš Worcesterio; nuo 1955 m. redaguoja Dalė Vaikutytė-Murray iš Čikagos.

Žurnalas turi jaunų mergaičių skyrių, kuriame supažindinama su naujai mokslus baigusiomis. Turi ir mažą informacinį skyrelį anglų kalba.

Suvalkų trikampio lietuviai

Kas yra tas Suvalkų trikampis Lietuvos kūne? Tai yra pietinė senosios Sūdavijos dalis su savo didesniu miestu Suvalkais ir grynai lietuviška sritimi aplink jį, visai lietuviškomis Punsko ir Vižainio parapijomis. Trikampis šiaurėje atsiremia Vištyčio miestu ir ežeru ir Liubavo miesteliu. Tame trikampyje gyvena maždaug 50.000 lietuvių, apie kuriuos mums reikia gerai pagalvoti ir susirūpinti dėl jų lietuviško likimo.

Amžių bėgyje jie buvo mainų ir įkaitų objektas. Štai Napoleonas 1812 m. Suvalkiją, tuo pačiu ir trikampį, priskyrė Prūsijai ir jai buvo davęs Napoleono kodeksą, kuris išsilaikė iki 1914 m., būtent Pirmo Pasaulinio karo. Lenkų gen. Želigovskiui 1920 m. sulaužius Suvalkų sutartį, ta lietuviška sritis buvo vėl priskirta prie Lenkijos. Antro Pasaulinio karo metu Suvalkų trikampis buvo mainų objektas tarp Stalino ir Hitlerio. Taip būtent "Pagal 1939 m. rugpjūčio 23 d. susitarimą Estija ir Latvija atiteko Sovietų Sąjungai, o Lietuva — Vokietijai. Vėliau pagal naują susitarimą Sovietų Sąjungai buvo atiduota ir Lietuva, išskyrus Suvalkiją. Kai 1940 m. birželio mėn. 15 d. bolševikai užgrobė Lietuvą, vokiečiai ir Suvalkiją perleido bolševikams, gaudami už tai 7,5 milijono aukso dolerių (31,5 RM) ir įvairių žaliavų savo karo mašinai varyti". ("Antrasis Pasaulinis karas", J. Vaičeliūnas, 49 psl.). Po Antro Pasaulinio karo šis trikampis vėl buvo priskirtas Lenkijai, tomis ribomis, kaip buvo užgrobęs Želigovskis.

Kokie gyventojai yra Suvalkų trikampio? Tai gryniausi lietuviai, labai ramūs ir taikūs žmonės, pietų dzūkai, kurių merginos yra garsios savo gražumu. Į Suvalkus ir Punską prieš trejetą metų buvo nuvykusi žurnalistė Salomėja -Narkėliūnaitė. To krašto lietuviai mums yra pasiekiami, taip kad Kanadon atvyksta merginų vedybų tikslais ir taip mezgami giminystės ryšiai.

To krašto lietuvišką dvasią palaikyti reikia su jais turėti ryšį laiškais ir bent simboliškai juos sušelpti, suteikiant jiems realią pagalbą. Siuntinių siuntimu iš Kanados rūpinasi Vilniečių Sąjunga, Toronto Prisikėlimo parapijos katalikės moterys bei pavieniai asmenys. Katalikės moterys jau du kartu buvo suorganizavusios rūbų vajus Suvalkų trikampio lietuviams.

Kalėdų proga vėl reikėtų atsiminti trikampio lietuvius. Nesigirdi, kad organizacijos panašų vajų vėl organizuotų, o laiškų atplaukia šimtai su pagalbos šauksmais. Kam teko skaityti tų žmonių laiškus, kiekvienas buvo sujaudintas jų nedatekliais ir vargu. Bet pavieniai asmenys nedaug ką gali prieš tokį didelį vargą. Čia reikia jau organizuoto šelpimo. Sveikintinas ir asmeniškas kaikurių kilnių lietuvių moterų jautrumas padėti savo tautiečiams. Tenka čia paminėti samarijietes, kurios pasiuntė net ištisą eilę siuntinių, kaip: Teresė Simonaitienė 6, El. Deimantavičienė 6, M. Gudaitienė 6, Genė Kripienė 4, Petrė Austinskienė 4, Ona Indrelienė 4, A. Sungailienė, Elzė Jankutė, Br. Pabedinskienė, Z. Daugvainienė, Ver. Moklickaitė, Ant. Matusevičiūtė — visos po du siuntinius.

Kad rūbai ten reikalingi ir kaip žmonės dėkingi, štai vieno laiško ištrauka:

"Aš Audronė Zardeckaitė sveikinu Jus mielus tautiečius ir su visa šeima linkime geriausios sėkmės! Mes negalim jum aprašyti, kaip mes kenčiame vargelį, jūs esate laimingi, kad galite gyventi tokioje laisvoje šalyje.

Kai parsinešėm nuo Jūsų siuntinį, tai visi atsiklaupėme ir pasimeldėme, sukalbėdami litaniją už jūsų sveikatą. Bažnyčioje buvo pagarsinta, kad galima kalbėti noveną, tai mes ją aukojame už geradarius.

Aš jus sapnavau ir sapne rodos su jumis kalbėjau, kad jūs man padėsite vargelį vargti. Taip aš tuoj gavau nuo Jūsų siuntinį ir mano sapnas išsipildė".

Laiškas rašytas M. Gudaitienei. Čia jokių aiškinimų nereikia. Mes matome, kaip jie svetimų yra skriaudžiami ir kokie pamaldūs ir tyros širdies žmonės yra.

Kiekvienoje šeimoje visada atsiras 20 svarų dėvėtų rūbų siuntinėliui. Jo persiuntimas kainuoja $4,25. Tokią sumą galima irgi atidėti. Jei visi šelpsime bendrai, tai bus daug suraminta ir dvasioje sustiprinta. Adresų galima gauti pas Vilniečių Sąjungos Toronto skyriaus valdybos narį Bronių Saplį — 1558 Davenport Rd., Toronto 4, Ont. Telefonas LE. 7-1503.

"Palik ašaras Maskvoj" • Pagal B. Armonienės atsiminimus surašė A. Nasvytis

...Mūsų traukinys susidėjo iš 60 vagonų, taip kad visame traukinyje buvo apie 2400. Pagaliau traukinys pajudėjo. Žmonės traukinyje ir giminės, kurie buvo stotyje, pradėjo verkti. Jaunimas traukiny ėmė dainuoti patrijotines lietuviškas dainas. Jie dainavo net ir partizanų nekurias dainas, dėlto, kad jie nieko jau daugiau nebebijojo. Kas gali būti dar blogiau? ...

Ką jautė žmonės, suvaryti į gyvulių vagonus, neįmanoma atpasakoti. Niekas nežinojo, kur jie vežami, ir kas jų laukia ateityje. Vargas sugrūstuose gyvulių vagonuose ir jausmas, kad vežami kaip gyvuliai į skerdyklą, dar labiau žmones jaudino. Juk civilizuotuose kraštuose net gyvulius draudžiama taip vežti.

Traukinys sustodavo kelis kartus per dieną, kartais mažose stotelėse, o kartais visai laukuose. Mums buvo leista išeiti iš traukinio, bet tiktai čia pat prie bėgių. Žmonės tokiose sąlygose turėdavo atlikinėti net savo gamtinius reikalus; ten pat kartu šalia vienas kito buvo vyrai, jaunos mergaitės ir moterys. Traukiniui sustojus, netoli nuo rusų kariuomenės barakų, būdavo siunčiami žmonės atnešti maisto. Tas atsitikdavo vieną kartą dienoje, arba į dvi dienas kartą; taip kad žmonės turėdavo imti iš savo atsargų, ką buvo pasiėmę iš namų.

Mūsų vagone didžiausia problema buvo tai 85 metų amžiaus paralyžuota moteris. Nebuvo jokios galimybės užlaikyti ją švariai. Trumpai pasakius, aplinkui ją dvokė, o jos kūnas buvo visas žaizdotas. Jokios medicinos pagalbos nebuvo vagone. Pasitaikė dienų labai karštų, tada vagonuose dvokimas buvo nebepakenčiamas ir žmonės pradėjo sirgti. Mūsų vagone vienas dviejų metų berniukas susirgo, turėjo augštą temperatūrą ir didelius skausmus, žinoma, jis nuolatos garsiai verkė. Vienintelė jam pagalba buvo, kad jo tėvai gavo aspirino, iš kito ten pat esančio žmogaus. Bet jo sveikata ėjo vis blogyn ir blogyn, iki pagaliau jis mirė. Sekančioje stotyje kareiviai paėmė jo lavoną iš traukinio ir nežinomame miške užkasė. Tėvų liūdesys ir širdį veriantis skausmas buvo neapsakomas. Dabar nei vienas nebuvo tikras, kur jis bus užkastas. Aš buvau dėkinga Dievui, kad mano sūnus buvo sveikas.

Prasidėjo antroji savaitė mūsų kelionės. Visi buvo pervargę ir nešvarūs. Mes girdėjome, kad 15 žmonių jau yra mirusių mūsų traukinyje. Mūsų paralyžuotoji moteris dar buvo gyva.

Mus lenkdavo arba susitikdavome stotyse traukinius pilnus lietuvių. Iš pavadinimų stočių, kurias mes pravažiavome, sužinojome, kad jau esame už Uralo kalnų ir esame vežami į Sibirą. Pagaliau po 15 dienų kelionės, mes sustojome stotyje vadinamoj Černikovskoje. Šioji vieta yra maždaug 160 mylių nuo Irkutcko, didžiausio miesto Sibire, netoli Baikalo ežero. Kiti jau žinojo, kad ten yra anglių kasyklos, tai mes galvojome, kad ir mus veža tenai. Birželio mėn. 7 dieną gavome įsakymą išeiti iš traukinio ir stovėti ant platformos. Mes ten išstovėjome apie 4 val. lietuje su sniegu. Vaikai išvargę verkė visą laiką. Mums iš ten matėsi miestas, jis atrodė labai purvinas ir su negrįstomis gatvėmis. Vėliau atėjo rusų karininkai, ir jie mums liepė pasiimti daiktus ir nusinešti apie ketvirtį mylios nuo stoties į barakus. Tik įspėjo būti atsargiems su daiktais, nes čia esama daug vagių. Pasidėjus daiktus barakuose, mums buvo įsakyta nueiti į pirtį išsimaudyti; tai buvo didelis malonumas po dviejų savaičių nešvaros.

Po pirties mums buvo liepta sustoti netoli barakų su daiktais, ir mūsų transportas buvo padalytas į tris dalis. (Tas padalinimas buvo pagal mūsų daiktus, kaip jie buvo sukrauti). Čia prasidėjo verksmas ir šauksmas, žmonės, kiekvienas norėjo eiti su savo giminėmis ir pažįstamais, bet veltui buvo mūsų prašymai ir protestai. Vienas trečdalis žmonių buvo paliktas Černikovske, antras trečdalis buvo išsiųstas į Talniką prie

miškų pramonės, ir paskutinis trečdalis, į kurį ir aš patekau, buvo nusiųstas apie 8 myl. nuo Černikovsko į Novostroiką, ten buvo kita vieta miškų pramonės. Keliai ten buvo labai blogi. Mes išvykome po pietų ir tik atvykome sekančią dieną per pietus. Tą naktį mes miegojome atviruose sunkvežimiuose lietuje. Vaikai be sustojimo verkė, nors mes stengėmės juos pridengti ir nors kiek nuraminti.

Iš ryto mes ėjome prie upės, kur buvo mažas keltas. Pirmiausia žmones, o paskui mūsų daiktus pervežė, ir tada kariuomenės sukvežimiai pradėjo imti mus vieną po kito. Nuo šios upės buvo valandos laiko duobėtas kelias iki Novostroikos. Mums atvykus, naujos vietos komendantas suskaitė žmones, ir buvo labai nustebęs, kad vieno trūko. Dabar mes atsiminėme, kad susigrūdimo metu keliantis per upę, buvo palikta paralyžuotoji moteris. Komendantas nusiuntė sunkvežimį atgal, ją vieną parvežti. Jie ją įkėlę į atvirą sunkvežimį, duobėtu keliu vežė, bet atvežus jau ji buvo taip sukratyta, kad tuojau mirė. Tai buvo pirmas lietuvių kapas Novostroikoje. Apie 130 šeimų atvyko tą dieną į Novostroiką. Ta vieta atrodė tiesiog baisiai. Buvo keletas barakų su išdaužytomis durimis ir langais ir maždaug 5 nauji maži namukai.

Sunkvežimiams sustojus, mūsų žmonės pradėjo lipti lauk ir rinkti savo daiktus. Aš buvau paskutiniame ir iki mes sulaukėme įsakymo išlipti, buvo įsakyta sunkvežimiui važiuoti. Visi mes, esantieji jame, pradėjome verkti ir prašyti, kad neišskirtų mūsų su giminėmis ir pažįstamais, bet niekas mūsų prašymo neklausė. Laimė, kad mus vežė tik apie 1 mylią kelio, į kitą dalį Novostroikos, vadinamą Gorodką.

Tai buvo senoji miesto dalis Novostroikos, ant Bielos upės kranto, kurios srauni srovė eina iš Sajen kalnų. Apie 10 šeimų, įskaitant ir mane, buvome patalpinti į mokyklos namą. Bet tame name buvo tik vienas kambarys iš viso, taip kad vos užteko vietos daiktams pasidėti. Nebuvo vietos nei kur tinkamai atsigulti, tik ant grindų prie savo daiktų.

Virėme valgyti lauke kieme, susikūrę ugnį. Taip mes ten išbuvome ligi prasidėjo mokslas spalio mėn. Mūsų laimei tą vasarą buvo mažai lietaus. Namo stoge buvo skylė, tiesiog ant mano daiktų. Kai užeidavo lietus, permerkdavo visus mano daiktelius.

Pirmoje dalyje Novostroikos, kur buvo palikta dalis deportuotų, buvo rajonas, kur gyveno rusų administracija. Čia buvo stovyklos komendantas, karininkai, inžinieriai, prižiūrėtojai darbo stovyklų, nekurie iš jų turėjo atskirus namus ir daržus.

Sekančią dieną atėjo stovyklos komendantas ir įsakė mums pasirašyti raštą, kad mes esame priskirti prie šios vietos, visam likusiam savo gyvenimui ir kad mėginimas pabėgti bus automatiškai baudžiamas 10 metų kalėjimu.

Mes turėjome truputį laiko sekančią dieną ir galėjome išeiti apsidairyti apylinkėje. Radome viena krautuvę, kurioje buvo tiktai duonos, druskos ir degtukų. Mes paklausėme vietinių rusų, kas čia gyveno anksčiau prieš mus. Jie mums pasakė, kad 1942 m. čia buvo atvežta keletas šimtų šeimų Volgos vokiečių, ir jie buvo išvežti savaitę prieš mūsų atvažiavimą; bet jau jų buvo likę tiktai tiek, kad išvežė tik dviem ar trim sunkvežimiais. Didelės kapinės su vokiškais įrašais ant medinių kryžių, pasakė mums viską. Rusai mums taip pat pasakojo, kad prieš 20 metų jų tėvai su šeimomis buvo čia atvežti ir iš jų maža kas išliko. Dabar buvo mums aišku, kad mes čia atsiųsti mirčiai.

Pasidairius po apylinkes matėsi kalnai padengti amžinai žaliuojančiais medžiais. Mes buvome apie 200 mylių nuo kinų Mongolijos sienos, ir mums buvo pasakyta, kad mes ta kryptimi galime eiti, kiek norime tolumo. Civilizuoto krašto link galėjome eiti tik 2 mylias. Tie, kurie peržengs tas nustatytas ribas, bus paskaityti kaip pabėgėliai. Ta kryptimi maždaug už 20 mylių buvo Kolumetco miškų pramonės administracijos centras. Visi vyrai ir moterys nuo 16 metų buvo priskirti pjauti medžius 8 val. į dieną. Darbovietė buvo apie 5 ar 6 mylios nuo barakų, taip kad ištikrųjų buvo dirbama nuo tamsos ligi tamsai. Darbo normos buvo labai didelės, o su tokiais blogais įrankiais ir be mažiausio patyrimo tam darbui, tai vyrai vos uždirbdavo tarp 50 ir 60 rublių pirmą mėnesį.

Mane paskyrė pjauti ir kapoti medžių netoli barakų. Medžiai buvo dideli ir labai šakoti. Moterys priskirtos prie šio darbo padarydavo nuo 15 ligi 16 rublių į mėnesį. Mūsų įrankiai buvo labai blogi ir mes buvome taip pat be patyrimo tam darbui.

Švaras duonos krautuvėje kainavo 2 rb. Tai vienintelis dalykas, kad mes galėjome išgyventi šią vasarą ir pirmą žiemą, padėjo mūsų atsiveztas maistas dar iš namų. Mes turėjome atsivežę geros medžiagos gabalų suknelėms, batų, sidabrinių šaukštų ir kitokių daiktų. Rusams tie daiktai patiko ir mes juos keisdavome į maistą. Aš turėjau atsivežus labai gerą žieminį paltą. Pasitaikius progai, aš jį parodžiau miškų inžinieriaus žmonai. Ji nepaprastai susižavėjo tokiu puikiu paltu. Ir aš jai jį pardaviau už 500 rublių, 60 galvų kopūstų ir 30 kibirų bulvių. Aš buvau labai patenkinta bulvėmis, už tai, kad jų nebuvo krautuvėje; mažas kibiras bulvių kainavo apie 80 rb., jeigu jų buvo galima gauti pas vietos ūkininkus.

Mano vienintelis troškimas buvo, kaip nors duoti žinią savo vyrui apie mūsų likimą. Žinodama, kad gali atsitikti taip, kad galiu būti deportuota, aš susitariau su pažįstamais, kurie dirbo Lietuvoje pašto įstaigoje, kad jie tuojau pasiųstų telegramą mano vyrui, kad aš ir Jonukas išvykome aplankyti krikšto motinos. Telegrama buvo pasiųsta ir ji nuėjo, bet vėliau kaip mano pažįstami rašė laiškus apie mane ir siuntė jam mano adresą Šibire, laiškai nenuėjo. Aš norėjau jam pati rašyti, bet neturėjau pašto ženklo, ir nebuvo jo kur pirkti.. Bet aš visvien parašiau jam ir pasiunčiau be pašto ženklo. Dėl neišaiškinamų aplinkybių jis buvo išsiųstas ir pagaliau mano vyras jį gavo. Jis buvo parašytas ant blogo popieriaus ir nešvariame voke. Ištikrųjų mažai kas ten buvo parašyta, vien tik pagalbos šauksmas:

Sibiras, 14 d. liepos mėn. 1948 m.

Sveikas!

Mes atvykome čia prieš mėnesį. Tai yra labai toli nuo mūsų gimtos žemės — apie 8.000 kilometrų tolumo. Dabar pagaliau aš dar tikiuosi su Tavimi pasimatyti. Mūsų mažasis Jonukas dar gyvas, taip pat ir aš pati . . .

. . . Jei Tu trokšti jį visada matyti, padėk jam, kiek gali. Labiausia mums reikalingas maistas . . .

Dideli kalnai ir miškai čia mus supa aplinkui. Sudiev civilizacija — daug praeis laiko, kol mes pavirsime vilkais. Čia šilta vasarą, bet žiemos metu temperatūra nukrinta 50 laipsnių žemiau nuliaus . . .

Aš meldžiuosi ir tikiuosi, kad Tu gausi šį laišką. Prašau tuojau atsakyti ir ką Tu gali padaryti dėl maisto.

Barbora.

"DIDYSIS NERIMAS"

Neseniai spaudoje pasirodė trečia kun. dr. Prano Gaidamavičiaus knyga: "Didysis nerimas". Tai jau trečia filosofinio turinio knyga to paties autoriaus, kuri padeda šių neramių laikų blaškomam žmogui atsakyti į esminius jo buities klausimus. Gal nė vienas amžius nėra pareikalavęs iš atskiro asmens, iš atskirų tautų tiek aukų ir persekiojimo dėl religinių žmogaus įsitikinimų, kaip šis. Ši kova tarp bedieviško pasaulio ir krikščioniškojo vyksta kasdien. Kas pateko po bolševikinio-komunistinio režimo priespauda vienu ar kitu būdu nukentėjo dėl savo religinių įsitikinimų. Ir laisvuose kraštuose gyvenant nei materialinis gerbūvis nei mokslas negali patenkinti alkanos žmogaus sielos, kuri veržiasi Dievop, kuri kyla augštyn. Šiuose painiuose klausimuose kiekvienai sielai, jieškančiai ticsos padės "Didysis nerimas".

Spaudos darbą atliko labai meniškai Immaculata Press, Putnam, Connecticut. Viršelį piešė dail. V. K. Jonynas, oranžinė spalva, kombinuota su violetine ir balta, kylančių vėliavų pavidale.

Kadangi mūsų šviesuomenė beveik niekur neturi katalikiškai dvasinių filosofinių sambūrių prie parapijų, kur būtų gilinamasi į religines problemas, tai ši knyga bent dalinai patenkins daugelio neramią sielą.

To paties autoriaus yra išleista: 1. "Išblokštasis žmogus", kurioje autorius gvildena savo tėvynės netekusio žmogaus sielos nerimą. Tai sielos skundas žmogaus be tėvynės, savęs atradimas ir savo kančios įprasminimas. Išleido spaudos b-vė "Venta" D. Britanijoje. 2. "Milžinas, Didvyris, Šventasis". Šiame leidinyje iškeliamos trys žmogaus gyvenimo kryptys: medžiaginė, dorinė ir religinė. Milžinas kaupia savyje turtą, jėgą, techniką ir valdžią; didvyris— moralines vertybes, o šventasis yra įaugęs Dievuje, randa gyvenimo pusiausvyrą, apjungdamas savyje milžiną ir didvyrį. Išleido Tėvai pranciškonai, Brooklyne, N.Y. Trečiąją knygą — "Didysis nerimas" — autorius yra dedikavęs savo tėvams. Knygos turinys suskirstytas logiškai penkiais skyriais: a. Nerami prigimtis,

b. Nerimas Dievop, c. Nerimo drama, d. Išsipildymas ir e. Praradimas.

Savo prakalboje autorius sako: "Kad gal niekad nerimo neteko žmogui pergyventi taip giliai, kaip šiandien dideliame idėjų plote tarp — Dievo ir nihilizmo. Žmogaus likiminis išsipildymas patenka ant seklumos ir žmogus sunyksta. Tokiam sudužimui išvengti reikia orientacijos netik platyn, bet ir augštyn".

Nerimas Dievop yra pradedamas vokiečių poeto Rainer Maria Rilkes posmeliu:

"Nuolat juk į Tave einu
Visu savo žingsniu;
Kas esu ir kas esi Tu,
Jei vienas kito nesuprantam?"

Žmogaus religinis nerimas nėra atsitiktinis, bet tai yra sielos veržimasis Dievop, šis žmogaus ilgesys reiškiasi ne vien žmogaus buityje, bet ir jo kūryboje. Kadangi kiekviena siela yra skirtinga, tai ir sielos veržimasis augštyn įgauna įvairias formas ir sukuriamos vis naujos teorijos pasauliui ir Dievui suprasti. Tai ypatingai ryšku konvertitų gyvenime. Autorius savo knygoje pavaizduoja tokių sielų Dievo jieškojimo kelius, kaip žydų ateistų, protestantų ir kitų.

Knygos kalba yra labai graži ir taisyklinga, turinti savo filosofinį stilių, bet lengvą ir lakų, kuris neapsunkina suprasti gilias mintis. Iliustracijos: dail. A. Mončio—"Malda" ir "Piligrimas", J. Dagio — "Nerami siela", M. K. Čiurlionio — "Žmogus kuria Dievą" ir E. Barlach — "Netikintis Tomas".

Kadangi kun. dr. Pr. Gaidamavičius yra Liet. Kat. Moterų Draugijos Kanadoje dvasios vadas ir artimai stovįs prie Centro Valdybos ir "Moters" žurnalo redakcijos, tai jo naujas veikalas itin yra rekomenduotinas perskaityti tos draugijos narėms. Siela be dvasinio maisto nyksta ir skursta ir netenka atsparumo prieš pasaulio mus veikiantį pikta, todėl tokio turinio knyga bus kiekvienai sielai, jieškančiai tiesos, didelis pastiprinimas. Knygos kaina palyginti yra žema tik $2.50. Tai geriausia dovana savo mylimiems žmonėms dovanoti Kalėdų proga. Ir krikščioniškajame pasaulyje Kristaus gimimo šventė subanalina materialistinis tų švenčių supratimas. Todėl nors maža dalelė mūsų dovanoms skirtų pinigų tegul tenka gerai religinio turinio knygai.

Iz. M-tė

Rapolas Skipitis, "NEPRIKLAUSOMĄ LIETUVĄ STATANT". Atsiminimai. Išleido Terra. Spaudė 'Draugo' spaustuvė 1961 m.

Knygą autorius aukoja "Bolševikų nukankintų Lietuvos statytojų atminimui".

Šie Skipičio atsiminimai yra gražus paminklas lietuvių tautos statytojams bei kovotojams. Atsiminimai parašyti trisdešimties ir kaikurie keturiasdešimties metų perspektyvoje.

Tai anų laikų Lietuva ir jos idealūs žmonės, kurie iš karo griuvėsių ir pelenų prikėlė Lietuvą. Įvykiai ir žmonės čia vaizduojami ne juos teisiant ar smerkiant, bet su didele meile, žiūrint į lietuvių kovas atstatyti savo valstybę iš idealiosios pusės. Tai Lietuvos karžygių istorinis laikotarpis.

Nuo lietuvių karo pabėgėlių grįžimo Lietuvon 1918-20 m. iki Lietuvos pavergimo 1944-45 m. dabartinės rusų okupacijos Lietuvoje.

Knygą perskaičiau keleta kartų ir vis dar neviską pasisavinau, kas ten yra kalbama apie didžiuosius tautos vyrus politikus. Man daugiausia širdin krito mūsų kareivių ir karininkų drąsa ir ryžtas. Šiaulių gimnazijos moksleivių savanorių ėjimas į karo lauką, pirmųjų kareivių žuvimas. Lietuvos savanorių perijodas yra gražiausias visoje mūsų tautos istorijoje. R. Skipičio žvalgybinė kova prie Šiaulių miesto yra jaudinanti, tai nebuvo vien politikas kultūrininkas, bet ir drąsus karys. Nieko nėra didesnio gyvenime, kaip atiduoti savo gyvybę už savo brolius. Mes permažai naujajai kartai papasakojame iš netolimos praeities. Jie yra gyvoji Laisva Lietuva.

Negalima mažame straipsnelyje atpasakoti, kas ten yra parašyta — tai 22 metų prisikėlusios tautos istorija. Ten kalbama apie daugelį mūsų ministerių, karių generolų žygius, kurie daugumoje buvo tų pačių bolševikų nukankinti, o tėvynė pavergta.

Šeimoje, kur yra jaunų moksleivių ar studentų, turėtų būti skaitoma ir nagrinėjama R. Skipičio knyga. Jei mūsų jaunoji karta vis nesupranta, kodėl jie turi būti lietuviais, kalbėti lietuviškai ir turėti savo tautos laisvės idealą, tegul kaip evangeliją skaito mūsų didžių vyrų atsiminimus. Tai negryna istorija, kur vien šaltai kalbama apie faktus, tai gyvas gyvenimas.

Didesnėse kolonijose R. Skipitis turėtų pasakyti eilę kalbų, nes jis pirmas sukvietė viso pasaulio lietuvius išeivius į kongresą Kaune.

Knyga išleista kietais melsvais viršeliais labai estetiškai, su autoriaus prakalba ir fotografija. 440 psl. Kaina $5. Tai geriausia kalėdinė dovana karių savo vaikams bei moksleiviams ir kurie trokšta savo tautai laisvės.

I. M.

Alė Rūta, "DIDŽIOJI MEILĖ", 5 "Broliai", romanas, Nidos klubo leidinys Nr. 32. 1961 m. London. Kaina $2.

Romanas "Broliai" yra penktoji knyga iš romanų serijos "Didžioji meilė". Siužetas paimtas iš vokiečių ir rusų okupacijos Antro Pasaulinio karo metu Lietuvoje. Tie sunkūs tautos pergyvenimai vaizduojami realistiškai, taip kad sunkią ir tragišką tų laikų nuotaiką dar labiau padidina. Dėl valdžios pinklių, kuri eina ne iš Dievo ir neša žmonėms bei tautoms palaimą, bet iš Antikristo, kuris pavergia ne vien kūną, bet kėsinasi ir į sielą, skverbdamasis į žmogaus sąžinę ir iškreipdamas jo protą ir valią. Žudo brolis brolį, dėl atnešto naujo bedieviško mokslo, dėl naujo gyvenimo būdo. Tai XX-to amžiaus Kainai, kurie eina prieš Dievo tvarką pasaulyje, prieš tiesą ir žmoniškumą. Komunizmas nepripažįsta artimo meilės. Atskirų žmonių meilės ir kerštо jausmai pinasi su bendra tautos tragedija, nes ši nelaiminga tautos karta turi išgyventi šį pragarą, kurį parengė augštas žmogaus protas, maištaudamas prieš Dievą ir žudydamas geruosius.

Mokytoja Aldona Juknaitė miršta ant kartuvių už savo idėjas. Yra žmonių, kurie norėtų tik savo gyvybę išsaugoti ir pasilikti prie savo žemės, kaip Ragaišis. Lionginas, surusėjęs lietuvis, idėjinis komunistas su raudonaja armija atvyko padėti naikinti lietuvių. Jis peršauna savo brolį Tomą, bet savo širdies jausmus stato augščiau kai iškyla kova dėl Albinos meilės. Albina yra vargšė kaimo mergaitė, kuri pamilsta komunistą, mylėjo Kazį,bet sena meilė atgimsta ir grįžta prie Tomo.

Romanas yra gyvo stiliaus su rytiečių tarmės koloritu, kas duoda pilnesnį vaizdą romane vaizduojamų tipų.

"Moters" žurnalo anketos atgarsiai

Šių metų pradžioje "Moters" žurnalo leidėjos ir redakcija, norėdamos geriau patarnauti išeivei lietuvei moteriai, išsiuntinėjo anketą, atsiklausdamos skaitytojų nuomonės ir pageidavimų, kaip galima būtų geriau pakelti žurnalo turinį, kokios krypties jis turėtų laikytis ir kokių straipsnių daugiausia pageidaujama.

Iš keletos tūkstančių "Moters" skaitytojų atsiliepė 33 asmenys. Ir tai labai džiugus reiškinys, nes tie 33 skaitytojai yra mūsų išeivijos kultūrinis avangardas, pirmos fronto linijos, kurios budriai seka, kaip apginti mūsų tautos kultūrinę ir egzistencinę pilį. Isigilinus į atsakymų turinį, jauti didelį dvasios kovingumą dėl visų mūsų lietuviškų reikalų, o ypatingai dėl lietuviškos šeimos likimo ir vaikų auklėjimo problemų. Iliustravimui dedame vieną charakteringą atsakymą.

"Jei nebūčiau šimtaprocentiniai įsitikinusi, kad Jūsų anketa susilauks vos vieno kito atsakymo, jei negalvočiau jog visuomenės atsiklausimas išeivijoje yra dar viena beviltiška priemonė pasitikrinti, kad daugumai nei šilta nei šalta, ką Jūs veikiate, nebūčiau ryžusis pati parašyti.

Negerai pradedate kvotą klausimu apie žurnalo išorę. Leiskit Babrauskui didžiuotis mūsų žurnalų kreidiniu popierium, iliustracijomis, nuotraukų gausumu, vienu žodžiu išviršiniu rūku. Žurnalo esmė kitur. Jo kovingume, vedamųjų aiškume, straipsnių aktualume. Nepasakyčiau, kad "Moteris" eitų su gyvenimu. (Beje, kol nebuvau užsiprenumeravusi, turėjau dar prastesnę nuomonę. Patikėjau daktarienių, menininkių, inžinierienių autoritetui). Dabar žiūriu kitaip. Kiekvienas numeris priklauso nuo bendradarbių. Jubilėjinis buvo skurdus, šiame esama įdomių straipsnių. Juk ne kitaip ir su "Draugo" kultūriniu priedu. Tik, deja, jis pasirodo kas savaite, o "Moteris" — kas trimestras. Pačios suprantat, kad reikia bendradarbių, bendradarbių ir dar kartą bendradarbių. Kur jas išpešti? Ir kaip — štai, įsivaizduoju Jūsų pagrindinis rūpestis.

Siūlyčiau aktualinti žurnalą. Gražu yra paminėti ir šv. Kazimierą ir

Vasario 16-tąją ir Velykų šventes. Gražu prisiminti Plateraites, Radvilaites, bet... ne moterų žurnalui, išeinančiam kartą į tris mėnesius.

Vieną kartą metuose minime Motinos dieną ir, ačiū Dievui **gana.** Iš "Moters" puslapių susidaro įspūdis, jog Jūs nesiliaujate kartoti tų minėjimų melagysčių kiekviename numeryje. Kodėl nepamėginus kartą žurnale išeivės teismo?

Tunkančios — fiziniai ir dvasiniai, tinginės, apsileidėlės, grobuonės. Čaižančios vyrelį liežuvio botagu, kad tik užluptų daugiau viršvalandžių, plūkiančios banke ar fabrike, nors vaikai auga Dievai žino kaip. Dirginančias save kvaila TV, idijotiškais Hollywoodo filmais. Ardančios kitų šeimas, nusitašančios subuvimuos neblogiau už vyriškąją padermę...

Leiskite moterims padejuoti savo vyrais, mužikėjančiais diena dienon savo rėdysenoj, laikysenoj prie stalo, užmirštančiais rankas privačiuose pobūviuose.

Paraginkite moteris pasidalyti vaikų auklėjimo problemomis. Komikais, televizija, Kanados mokyklomis.

Gal tada užkliudysite nesveiką dantį. Atsiklauskit moterų, ką jos galvoja apie "bendradarbiavimą su kraštu", ką patyrė susidūrusios su Kanados tikrove, ko čia pasimokė.

Supažindinkite su praktiškais dalykais, kaip namų pirkimas, "morgičių" rūšys, draudimai, testamentai, lupikų kombinacijos. Žinia, daug ką jos žino, ar sužinos iš amerikinės spaudos, bet, nežiūrint to, tie klausimai mums įdomūs visoms.

Bet ypatingai keltinos vaikų auklėjimo problemos. Kaip būtų gera, kad knygų skyriuje (jis irgi plėstinas) užimtų didesnę poziciją recenzijos apie veikalus anglų kalba liečiančios jaunimo problemas.

Kodėl "Moteriai" nepaskirti atskiro numerio "Mok. Dienų" ar Akademinių sąskrydžių referatams? Jūsų vietoje nebijočiau petito — jį pati labiausiai skaitau.

Įvesčiau ekrano skyrių, juo labiau, kad turime Koklytę taip gražiai užsirekomendavusią "Laiškuose Lietuviams".

Labai keistai nuskamba Jūsų paskutinis klausimas, ar vertėtų leisti "Moterį" dažniau ir, ar keltina kaina?

Pasukite žurnalą, kad jo veidrody pasirodytų tikroviškesnis išeivijos veidas — laimėsite aktualumo prasme, o taip pat ir bendradarbių prasme.

Na, o turint medžiagos atsargą, straipsnius, polemiką, laiškus redakcijai — nedidelė "štuka" padažninti numerius ir netgi pakelti jų kainą.

Montrealietė

1961 m. rugsėjo 10 d.

Kadangi mūsų žurnalas yra skaitomas įvairių luomų ir padėties žmonių, labai skirtingo išsilavinimo, suprantamas dalykas, kad jis visų moterų negali patenkinti. Augštos inteligencijos moterys — tautos kovotojos beatodairiškai reikalauja direktyvų, kaip išlaikyti tautą išeivijoje, kaip pakelti šeimos intelektualinį bei kultūrinį lygį, kad mes galėtume lietuvišką šeimą privesti prie kultūringų kraštų šeimos lygio.

"Moteris" atsirado išeivijoje ir panašaus tipo žmonių sugalvota ir leidžiama, tikslu gelbėti tautą nuo visiško žuvimo, bet to tikslo siekti tas avangardas neturi nei pakankamai lėšų, nei žmonių, kurie atsidėję tą darbą varytų pirmyn. Mums nežinomos lietuvių moterų išeivių problemos tolimuose kontinentuose, kaip Australijoje, Pietų Amerikos valstybėse, ir kitur. Tų kraštų šviesuomenės pareiga yra nušviesti ten esamą moterų padėtį. Kadangi leidėjoms ir redakcijai labai rūpi toks milžiniškas kraštas, kaip Brazilija, kur yra išemigravusių apie 70.000 lietuvių. Kokios ten organizacijos veikia, kokios mokyklos, parapijos, spauda ir kaip kovoja moteris išeivė, kad ten ir po 50 metų būtų dar lietuvių. Gerų minčių pateikė Julija Draugelienė iš San Paulo, Brazilijoje:

"Vengti labai modernių iliustracijų, kaip dail. Mončio, nes mažesnio išsilavinimo moterys jų nesupranta. Geriausia patinka straipsniai, kelią moters svarbą ir reikšmę šeimoje, jaunos kartos auklėjime ir tautybės išlaikyme.

Vengtina labai moksliškų straipsnių, nes mažesnio išsilavinimo moterys jų nesupranta. Jei juos spausdinti, tai reikėtų gerokai supopuliarinti. Išviso reikėtų mažiau dėti vyrų straipsnių, moterys pačios privalo pasisakyti savo rūpimais klausimais. Vyrų straipsniai dėtini tik **išimtinais atvejais.**

Pakelti moters dvasią, duoti jai tautinių bei katalikiškų idėjų, labai tinka literatūra, ypač grožinė, liečianti moters pasaulį: kaip apysakos, novelės, dramos, rečiau — poezija.

Reikėtų trumpų kronikinių pasaulinio pobūdžio moterų gyvenimo įvykių, ypač mūsų **Tėvynę** liečiančių.

Dėl "Moters" didesnio kiekio siuntimo į Braziliją, tai mes laukiame savo tautiečių aukos iš Šiaurės Amerikos. Dėl mūsų valiutos skirtumo, mūsų moterys neįstengia apsimokėti prenumeratos. Būtų gera, kad giminės, pažįstami ir kilnios organizacijos užprenumeruotų daugiau "Moters" egzempliorių Brazilijos moterims. Finansiniai pajėgių kraštų moterų pareiga išlaikyti "Moterį" tautos reikalų sargyboje ir ją kuo daugiau paskleisti savo sesėms tuose kraštuose, kur jos negali apsimokėti prenumeratos".

1961 m. balandžio 20 d.

Dar viena visuomenininkė Apolionija Draugelytė - Čemarkienė panašiai atsiliepia iš Brazilijos:

"Moterį" skaitau nuo 1956 m. ir esu ja sužavėta, kaip turiniu taip ir išvaizda. Nedėkite modernios skulptūros, ji baisiai atrodo, kaip dail. Mončio.

Jei "Moteris" daugiau skiriama plačioms moterų išeivių masėms, tai turėtų būti populiaresnių straipsnių, jei inteligentėms, tai gali būti labiau istoriški ir moksliškesni. Iš literatūros reikėtų labiau parinkti beletristiką, kuri nagrinėja moters dvasios pasaulį ir tautines problemas.

Mažiau dėti patarimų apie grožį, nes ir taip lietuvaitės perdaug dažosi ir praleidžia prieš veidrodį daug laiko tuščiai.

Daugiau straipsnių apie mandagumą ir praktiškus moteriai dalykus.

Dėl "Moters" dažnumo sunku ką pasakyti, kad mūsų valiuta taip nukritus, nusipirkti dolerį reikia daug gabumo ir laiko".

Iš Argentinos moterų vardu atsakė "Laiko" redakcija, kun. Aug. Steigvila:

"Argentinos moterims lietuvėms labiau patinka auklėjimo ir kultūrinio pobūdžio straipsniai, rašyti pačių moterų — pedagogių ir geri vertimai.

Žurnalo išvaizda kukli, kartu ir moderniška, kuri traukia skaitytojo dėmesį.

Pageidautina daugiau straipsnių apie moters, ypač motinos pašaukimą. Apie charakterius, temperamentus ir moterų būdą, apie vaikų auklėjimo problemas.

Dėl literatūros — dėti daugiau geresnių dalykų ištraukų iš premijuotų tremtyje ir Lietuvoje išleistų veikalų. Supažindinti jaunąją kartą su lietuvių papročiais amžių bėgyje ir didžiosiomis lietuvėmis moterimis, kurios pasižymėjo mūsų tautos istorijoje.

Naudingiausi straipsniai yra pedagoginiai ir psichologiniai. Literatūriniai yra įdomiausi.

Naujų skyrių reikėtų iš medicinos ir sveikatos. Reikėtų galvosūkių ir juokų skyriaus. Lietuviškų papročių skyriaus. Garsių ir didžių motinų biografinių skyrių.

Būtų sveikintina, kad "Moteris" išeitų dažniau, tik dėl kainos pakėlimo mes argentiniečiai Jums nieko negalime konkrečiai patarti.

Vieną pastabą norėtųsi pridėti. Paskutiniame nr. įdėti dail. Mončio paveikslai silpnina bendrą įspūdį. Su moderniu menu reikia labai atsargiai apsieiti, nes daugelis skaitytojų nesupranta".

Buenos Aires.

Bendras anketos išvadas ir dar keletą įdomesnių pastabų įdėsime 1962 m. pirmame nr.

"Moters" redakcija

Madų pasaulis

• IRENA KAIRIENĖ

KOKIA MOTERIS PATINKA VYRAMS?

Yra plačiai paplitusi nuomonė, kad moterys rengiasi ir gražinasi ne sau, bet atsižvelgdamos į kitas moteris - konkurentes ir į vyrus. Kiek ta nuomonė teisinga — paliekame spręsti skaitytojoms, bet, galbūt, būtų visai įdomu išgirsti kaikurių įžymybių pasisakymus apie moteris.

Pagal žymų filmų aktorių Carry Grant moteris turėtų visada dėvėti švarias pirštines, gerai nublizgintus ir nesmailiais galais batus ir sudaryti šviežią ir švarų įspūdį. Grant mėgsta papuošalus, jei jie atrodo kaip tikri, piktinasi per dideliu apsikarstymu blizgučiais ir ekstravagantišku rūbų kirpimu. Jis vertina moterų punktualumą, kuklų elgesį ir gerą humorą.

JAV prez. J. F. Kennedy patarėjas Arthur Schlesinger s a k o: "Moterys, kurios mane žavi yra gyvos, gerai nusiteikusios ir gražios! Man pa-

tinka elegantiškos ir moteriškos moterys, jos dėvi auskarus, naudoja kvepalus, avi augštom kulnim batukais, apsiskaičiusios ir viskuo besidominčios. Moteriai netinka skrybėlės, žemom kulnim bateliai ir įvairių rūšių, ilgumo, bei platumo kelnės".

Jauno aktoriaus Bobby Darin nuomonė: "Nėra nei skrybėlės nei šukuosenos, kuri galėtų pakeisti moters vidinį grožį. Jei moteris suvokia ir didžiuojasi savo moteriškumu, ji intuityviai pasirinks rūbus ir šukuoseną moteriškumui užakcentuoti. Mums visiems reikalingas gyvenimo tikslas, ir moteris gali jį mums suteikti".

33 metų amž. JAV pianistas Byron Janis prisipažįsta: "Man — kaip muzikui, įdomūs moterų balsai. Kai susitinku merginą — nenoromis įsiklausau į jos balsą. Spiegimas mane purto. Mėgstu žemus ir plaukiančius, ramius balsus.

Negražu, kai mažos moterys nešioja didelius rankinukus. Man nekliudo dažyti plaukai, jei jie sudaro natūralų įspūdį ir tvarkingai sušukuoti".

Prancūzų ambasados Vašingtone patarėjas Jean Claude Winckler pasisako apie moteris: "Man imponuoja moterų protas. Gražiausia pasauly moteris gali būti tuo pačiu metu didžiausia nuobodybė, jei jos protelis ribotas. Man patinka konservatyvios mados. Nemėgstu maišytų spalvų ir ryškiai ružavos. Daug aprangai pagelbsti papuošalai, jei jie atrodo kaip tikri. Labai svarbu plaukai — jie turi būti labai švarūs. Moteris turėtų labai atsargiai rinktis skrybėles. Netinkama skrybėlė gali visiškai sugadinti bendrą išvaizdą".

Apie skrybėles pareiškia savo nuomonę ir Edward P. Morgan, radijo komentatorius: "Aš niekad negaliu suprasti moterų skonio skrybėlėms. Tiek žavių moterų sugadina savo išvaizdą tokiais fantastiškais galvų apdangalais kaip: paukščių lizdais, daržovių krepšiais ir vištų laktomis.

Man patinka moterys, kurios rengiasi paprastai. Aš nemėgstu ryškių raštų, perdaug brangenybių ir komplikuotų kirpimų".

Garsus architektas Edward Stone pareiškė: "Grožis man yra viską nugalinti jėga. Man nesvarbu kiek laiko ir kiek kosmetikos moteris sunaudoja savo išvaizdai pagerinti, jei tik tuo pasiekiamas grožis. Bet perdidelis apkrovimas veido ir elegantiškų drabužių viską gadina. Rūbas turi būti labai gerai pasiūtas, tada jis gražus.

Mano nuomone — moterys, kurios domisi kultūriniais reikalais, kūryba — baletu, skulptūra, muzika arba net ir rožių auginimu yra žavios".

Mencken pasakė, kad joks vyras neturėtų daryti sprendimo nepasitaręs su savo žmona, nes ji pranašesnė už vyrą savo inteligencija. Aš tuo tikiu.

NAUJI BATAI

Paskutiniųjų ketverių metų laikotarpyje dėvėti smailiais galais ir "degtukinėm" kulnim batukai, atrodo, baigia savo kontraversinį amžių. Smailieji batai pakankamai sužalojo kojų ir visai pelnytai artimoj ateity baigs savo gyvenimą šiukšlių dėžėse. Amerikoje visai eilei moterų teko šauktis chirurgų pagalbos atitaisyti mados beprotybėms. Niujorke ir Europej visa eilė batų gamintojų patiekė naujus modelius — apskritais galais ir perpus žemesniais bei platesniais kulnimis batelius. Tokie bus ir išeiginiai bateliai. Atrodo, kad naujoji mada bus moterų su entuziazmu priimta ir pasiliks ilgesniam laikui.

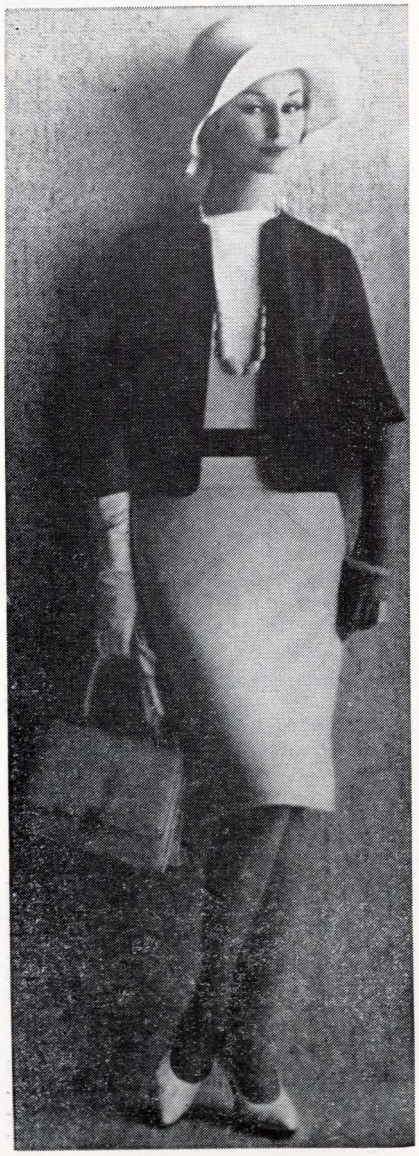

Dienos metui madinga itališkas kostiumėlis su tamsios spalvos žakietėliu. Vakarinės suknelės — kombinuotos: siuvinėta bliuskelė, aksominiai, parča ar ryškios spalvos sijonas. Plaukų šukuosenoj — paprastumas ir stambios garbanos.

Ką valgysime, kuo vaišinsime?

Veda BR. PABEDINSKIENĖ

Raudonas pasninko rasalas

1 svaras burokėlių,
1 svogūnas,
1 šaukštas sviesto,
2 šaukštai pomidorų košės arba 5 žali pomidorai,
½ stiklo raudono vyno, citrinos sunkos pagal skonį,
5-6 lėkštės daržovių buliono išvirto iš: salierų, porų, petruškų, svogūno, trupučio laurų lapelių ir pipirų.

Paimti svarą burokėlių, nuo jų atskirti du didesnius ir išvirti atviram puode, kad būtų raudoni. Likusius sutarkuoti. Paspirginti svieste tarkuotą didelį svogūną, pridėti tarkuotus burokėlius, pridėti įvairių daržovių po truputį, pomidorus arba pomidorų košę, užpilti jau išvirtu daržoviniu bulionu ir troškinti kol burokėliai bus minkšti. Ištroškinus perkošti, įpilti citrinos sunkos, sudėti virtus ir per bulvių tarkavimo tarką tarkuotus burokėlius. Viską užkaitinti iki užvirimo, perkošti į likusį daržovinį bulioną, įpilti rūgštaus raudono vyno pagal skonį. Druską dėti kai rasalas bus išvirtas. Paduoti stalan karštą su įvairiais pyragaičiais ar džiuvėsiais.

Karšti bulvių salotai

6 virtos bulvės supjaustytos keturkampiais gabaliukais
2 smulkiai kapoti svogūnai
6 juostelės lašinukų
¾ puoduko acto
¼ puoduko vandens
2 šaukštai cukraus
1 šaukštas kapotų žalių svogūnų
1 šaukštelis druskos
1 šaukštelis salierų druskos ir šiek tiek pipirų.

Lengvai sumaišyti paruoštas bulves su prieskoniais ir svogūnėliais. Pakepinti lašinukus ir nupylus taukus sukapoti. Į puodą supilti actą, vandenį, cukrų ir pakaitinti iki užvirimo, įpilti 1 šaukštą taukų nuo keptų lašinukų ir visą tą skystimą užpilti ant bulvių. Pridėti lašinukus ir kapotais žaliais svogūnėliais papuošti.

Kimšta silkė su grybais

8-10 silkių,
2 tryniai,
½ citrinos,
1 didelis svogūnas,
2 šaukštai grietinės,
4 uncijos džiovintų grybų,
¾ puoduko alyvos, garstyčių, pipirų ir druskos pagal skonį, miltų silkių apvoliojimui.

Išmirkytoms ir gerai nuplautoms silkėms nupjauti galvas ir uodegas. Išimti vidurius ir kaulus, neperpjovus silkės. Išimti kaulus lengva su peiliu, jį įkišant pagal nugarkaulį iš abiejų pusių, kol kaulai atšoks ir lengvai išsiims. Odos nelupti. 4 uncijas grybų išvirti, permalti per mėsos malamą mašinėlę kelis kartus. Sumalti taip pat alyvoje spirgintą svogūną, pridėti pipirų, truputį druskos, du nevirtus trynius, 1 kietai virtą ir smulkiai kapotą kiaušinį, du šaukštus rūgščios grietinės. Viską gerai išmaišyti, prikimšti silkes per popierinę triūbelę, apvolioti miltais ir kepti alyvoje. Jei silkės duodamos be padažo, jas apvolioti miltuose, paskui plaktame kiaušinyje ir baltos duonos maltuose džiūvėsiuose. Kepti svieste.

Kepta žuvis (karpis)

Nuvalyti didelę žuvį, pasūdyti, papipirinti. Ištepti sviestu keptuvę, įdėti žuvį. Viršų žuvies apdėti plonai pjaustytomis ir svieste apkeptomis svogūnų riekutėmis. Užpilti 1½ puoduko rūgščios grietinės sumaišytos su ½ puod. pomidorų košės, uždėti ant viršaus gabaliukais sviesto ir kepti krosnyje prie 350 F apie 20-25 min., žiūrint žuvies didumo.

Paduoti su bulvėmis, apibarstytomis kapotomis petruškomis, ir daržovėmis pagal skonį.

Špinatai vengriškai

2 svarai nuvalytų špinatų,
2 valgomi šaukštai ryžių,
2 tryniai,
druskos, pipirų ir muškatinio riešuto pagal skonį,
vienos veršio smegenys,
1 šaukštas sviesto,
10 sardelių nugarėlių.

Špinatus gerai nuplauti ir verdančiu vandeniu apiplikyti. Atšaldyti ir arba sumalti arba stambiai sukapoti. 2 valgomus šaukštus išvirtų ryžių sumaišyti su tryniais, druska, pipirais ir muškatiniu riešutu. Veršio smegenis užplikyti verdančiu vandeniu, atšaldyti, nulupti plėves ir riekutėmis supjaustyti. Pakepti svogūną svieste ir sumaišyti kartu: smegenis, svogūnus ir smulkiai supjaustytas sardelių nugarėles. Ištepti sviestu pudingo formą, dėti eilėmis špinatus ir smegenų mišinį. Viršų apdėti gabaliukais sviesto, gerai ir aklai uždengti — užsukant formos dugną (pudingams yra specialios formos). Virti

vandenyje apie 30 min. Duoti su pomidorų padažu ir tarkuotu sūriu. Šį pudingą galima ir kepti — tada nereikia jo aklai uždaryti.

Užkepti kalafiorai

1 didelis kalafioras,
1 puodukas vandens,
truputį druskos,
1 valgomas šaukštas riebalų,
2 valgomi šaukštai miltų,
1 puodukas kalafiorų,
vandens ir pieno per pusę,
1 kiaušinis,
1 šaukštas tarkuoto sūrio.

Išvirti kalafiorą sūdytame vandenyje. Iš riebalų ir miltų padaryti padažą, praskiesti pieno ir vandens (nuo kalafiorų virimo) mišiniu, pasūdyti ir papirinti, pridėti tarkuotą sūrį. Išplakus nukelti nuo ugnies ir įdėti plaktą kiaušinio tryni. Kiaušinio baltymą išplakti ir sujungti su padarytu ir ataušintu padažu. Įdėti kalafiorą į užkepimo indą, užpilti paruoštu padažu ir kepti prie 350 F, kol apkeps ir apruduos.

Aviena su dešrelėmis

Apkepti avienos gabaliukus ar avienos kotletus, sudėti į keptuvą ir ant kiekvieno gabaliuko uždėti po riekutę ananaso. Aplink apdėti pjaustytomis bulvėmis, o dešreles uždėti ant bulvių. Tarp bulvių į tarpus dėti grybų ir nuluptų pomidorų pusiukių. Viską pabarstyti druska ir pipirais ir užpilti ananasų sunka. Uždengti ir kepti prie 350 F 45 min. arba kol aviena ir bulvės bus minkštos. Kiekis pagal asmenų skaičių.

Kepta žąsis su kaštanais

Pakepinti vieną šaukštą kapotų svogūnų žąsies taukuose arba sviesto. Į pakeptus svogūnus įdėti sumaltus: žąsies kepenėles, širdį ir skrandį, apkepti, nuimti nuo ugnies įdėti mirkytos piene ir nuspaustos baltos duonos riekutę, druskos, pipirų ir kapotų petruškų. Svarą valgomų kaštanų užpilti verdančiu vandeniu ir palaikyti 5 min. Išėmus nulupti žievę ir pavirti buljone 20 min. Sumaišyti išvirtus kaštanus su paruošta kamšalui mase. Žąsį nuvalyti, gražiai nusausinti viršų su skuduru, vidų pasūdyti, prikimšti paruoštu kamšalu ir užsiūti. Į keptuvę įdėti ¼ svaro sviesto, įdėti žąsį ir kepti kol bus minkšta, dažnai palaistant prie 350 F. Daboti, kad oda neapdegtų, kad žąsis gautų gražiai auksinę spalvą ir būtų trapi. Nuimti taukus nuo susidariusios keptuvėje sunkos, paragauti, jei reikia, praskiesti verdančiu vandeniu ir duoti prie žąsies. Duodant į stalą žąsį apdėti apelsino pusiukėmis ar skiltelėmis, papuošti.

Karštas obuolių pyragas

4 puodukai miltų
6 šaukštai kepimo miltelių
1 šaukštukas cinamono
2 kiaušiniai
2 puodukai pieno
6 šaukštai lydyto sviesto
1puodukas razinkų
½ puoduko cukraus
2 šaukšteliai cinamono
9 puodukai obuolių nuluptų ir smulkiai išilgai supjaustytų.

Sumaišyti miltus, kepimo miltelius ir 1 šaukštuką cinamono. Išplakti sviestą ir pieną. Sumaišyti su miltais. Sudėti razinkas. Tešlą sudėti į dvi 9 inč. keturkampes formas, ant viršaus apdėti obuolius eilutėmis, apibarstyti cukrum ir likusiu cinamonu. Kepti prie 400 F, 35-40 min.

Balti riešutai

1 baltymas
½ puoduko cukraus
1 šaukštukas cinamono
2 puodukai riešutų (riešutų rūšį pasirinkite pagal skonį)

Užkaitinti krosnį iki 300 F. Ištepti keptuvę sviestu. Išplakti baltymą iki baltumo ir baigiant plakti sudėti po truputį cukrų ir cinamoną. Sudėti riešutus ir lengvai išmaišyti. Mažu šaukštuku dėti ant keptuvės mažas kupetėles ir kepti kol pageltonuos. Tinka duoti prie saldaus.

Varškės pyragas

½ puod. riebalų,
2 puodukai sutrupintų džiūvėsėlių,
2 puodukai sijoto, labai smulkaus cukraus,
2 arbat. šaukšt. tarkuotos citrinos žievės,
2 svarai grietininio sūrio,
¼ puod. sijotų miltų,
1 arbat. šaukšt. tarkuotos apelsino žievės,
6 kiaušiniai,
¼ puoduko grietinėlės.

Sumaišyti riebalus su sutrupintais džiuvėsėliais, ½ puod. cukraus ir 1 arbat. šaukšt. citrinos žievės. Iškloti kepamos formos dugną tuo mišiniu ir gerai prispausti prie dugno. Palikti ½ puod. sumaišytų trupinių. Sumaišyti likusį cukrų, likusią citrinos žievę, sūrį, miltus ir apelsino žievę, įkulti po vieną paeiliui kiaušinius ir sujungti į vieną lygią masę. Supilti mišinį į iškloto trupiniais formą. Užbarstyti paliktais trupiniais ir kepti prie 300 F ape 1 val. laiko. Išjungti krosnį ir palikti dar 1 val. krosnyje. Išimti ir atšaldyti. Laikyti šaldytuve. Papuošti kaip norima.

Baltymų tortas

1½ puod. sutrintų džiuvėsių,
2 puod. riešutų,
2 arbat. šaukšt. kepimo miltelių,
6 kiaušinių baltymai,
2 puodukai cukraus,
1 valgomas šaukštas migdolų ekstrakto.

Sutrinti smulkiai džiuvėsius ir sumaišyti su maltais riešutais ir kepimo milteliais. Išplakti kiaušinio baltymus iki tamprumo, dėti po šaukštą cukraus vis plakant po kiekvieno idėjimo, kol po paskutinio įdėjimo baltymai bus kieti ir stovės kalnu. Pridėti prieskonius ir tada imaišyti trupinių mišinį. Supilti į tris ištieptas formas išimamais dugnais arba geriau kepti ant sidabrinio popier. padarius tris apskritos formos plokštainius iš tos masės. Kepti vidutiniame karštyje 325 F apie 40 min.

Perdėti plakta grietinėle arba kokiu patinka pertepimu.

Aprikosų pyragas

2 puod. sijotų miltų,
¼ arbat. šaukšt. druskos,
1 arbat. šaukšt. kepimo miltelių,
1 arbat. šaukšt. valgomos sodos,
½ arb. šaukšt. muškatinio riešuto,
½ puoduko riebalų,
1½ puoduko cukraus,
3 kiaušiniai,
1 puodukas pasukų,
½ arbat. šaukšt. vanilijos.

Pertepimui:

1 šaukštas krakmolo,
½ puoduko cukraus,
½ puoduko aprikosų sunkos, nupiltos nuo aprikosų,
1 arbat. šaukšt. citrinos sunkos,
12 pusiukių aprikosų, gerai nusausintų,
cukraus pudros truputis.

Kepimo formą su atšokamu dugnu ištepti riebalais. Sujungti ir išsijoti miltus su visais prieskoniais. Cukrų ir sviestą gerai ištrinti iki purumo, pridėti kiaušinius, vėl gerai visa laiką trinant. Po truputį dėti miltus ir pasukas su vanilija pakaitais. Gerai sujungus tešlą į lygią ir gerai išdirbtą masę, supilti į formą. Kepti vidutinėje krosnyje prie 350 F 30 min. Atšaldyti formoje apie 10 min., tada išversti ant garadėlių kol visai atšals.

Pertepimas: Sumaišyti puode krakmolą ir cukrų, pridėti abrikosų sunką, citrinos žievę ir citrinos sunką. Virti maišant ant lengvos ugnies — geriau ant vandens, kol sutirštės — apie 8 min. Nuimti nuo ugnies, sudėti abrikosus ir dėl spalvos, jei norima, pridėti kiek maisto dažų. Atšaldyti. Padėti vieną iškeptą apskritimą ant lėkštės, užpilti pertepimu, uždėti sekantį apskritimą ir vėl užpilti likusiu pertepimu ir uždėti paskutinį apskritimą. Viršų apibarstyti cukraus pudra arba užpilti plakta grietinėle.

Vyšnių pyragas

2 puodukai miltų,
2¼ arbat. šaukšt. kepimo miltelių,
½ arbat. šaukšt. druskos,
1 puod. cukraus,
2 kiaušiniai,
½ puod. pieno,
⅓ puod. išleisto sviesto,
1 dėžutė konservuotų vyšnių,
3 arbat. šaukšt. rudo cukraus,
1 arbat. šaukšt. cinamono.

Sujungti miltus, kepimo miltelius, druską, ¾ puod. cukraus. Išplakti kiaušinių trynius, pridėti pieną ir išleistą sviestą ir greit sujungti su miltais, taip kad tešla būtų lygi. Išplakti kiaušinių baltymus. sudėti likusi cukrų ir dar plakti. kol bus baltymai tampriai kieti. Sudėti į tešlą su vienu puoduku gerai nusausintų vyšnių. Sudėti į formą (formą iškloti vaškiniu popieriu ir ištepti riebalais). Viršų apibarstyti rudu cukrum sumaišytu su cinamonu. Kepti prie 400 F 35 min. arba kol iškeps ir viršus paruduos.

Apelsinų pyragas

2 puod. miltų,
2 arbat. šaukšt. kepimo miltelių,
¼ arbat. šaukšt. druskos,
¼ arbat. šaukšt. muškat. riešuto,
½ puod. riebalų,
1 puod. cukraus,
2 plakti kiaušiniai,
1 apelsino nutarkuota žievė,
¾ puod. apelsino sunkos.

Sumaišyti kartu miltus, druską, kepimo miltelius ir muškatinį riešutą ir viską persijoti. Ištrinti riebalus iki purumo su cukrum. Pridėti plaktus kiaušinius, apelsino tarkuotą žievę, gerai viską išmaišyti. Tada dėti miltus, sumaišytus su prieskoniais, ir apelsino sunka pakaitais dedant po truputį ir po kiekvieno idėjimo vis gerai permaišant kol pasidarys vientisa masė ir visi reikalingi dalykai bus sudėti. Visa masę supilti į iškloto ir riebalais ištepto formą ir kepti prie 350 F apie 50 min.

Atsiųsta paminėti

Kad Tavo vaikas kalbėtų lietuviškai, jis turi mokytis rašto. Kalėdų proga yra geriausia savo vaikams ir giminių bei bičiulių šeimų vaikams dovanoti elementorių. Šį rudenį vaikai susilaukė net dviejų elementorių:

A. Rinkūno "KREGŽDUTĖ" I dalis, III laida. Elementorius, skaitymai ir aplinkos pažinimas. Išleido spaudos b-vė "Žiburiai", Toronte, 1961 m. Kaina $1.50.

Visas elementorius iliustruotas gražiais lietuviškais vaizdeliais ir pritaikintas vaiko pasauliui, išeinant iš aplinkos pažinimo daiktų.

Ignas Malėnas, ELEMENTORIUS ir maži pasiskaitymai. Nors niekur neužrašyta, kad elementorius; prasideda balse "ė" su įvairiais paveiksliukais, vaiką įveda į simbolio supratimą, kad ženklas-raidė turi reikšti vieną garsą. Elementorius labai gyvomis ir išraiškingomis iliustracijomis išpuoštas. Tai labai modernus ir poniškas leidinys. Šis elementorius patenkins kiekvienos inteligencijos vaiką ir jo tėvelius, kurie savo vaikelį mokys.

Visi piešiniai spalvoti ir labai patrauklūs, vaiko dvasiai artimi. Skiemenys kartojami ir žodžiai išspausdinti praretintais skiemenimis. Elementorius skirtas "Lietuviukui - lietuviukei — netekusiems tėvynės".

Išleido "Ateitis" dr. Juozo Kazicko ir dr. Kęstučio Valiūno lėšomis. Iliustravo dail. Viktoras Simankevičius. Spausdino Saleziečių spaustuvė Italijoje 1961 m.

Aleksandras Radžius, "PAUKŠČIŲ TAKAS", eilėraščiai, 48 psl. Viršelį piešė P. Jurkus. Išleido "Lietuvių Dienos", 1961 m. Kaina $1.50. Gaunama pas platintojus ir leidykloje: 4364 Sunset Blvd., Hollywood 29, California, USA.

Radžius gerai valdo formą, laikosi klasikinių tradicijų, bet savo tematika — modernaus pasaulio. Ypač modernus jo "Zodiako" ciklas. Knyga savo išore ir turiniu teikia estetinio pasigėrėjimo.

Danutė Paškevičiūtė, "AŠ NEGALIU VERKTI". Išleido Nida Press, Londone, 1961 m. 59 psl. Kaina nepažymėta. Viršelis pieštas pačios autorės, simbolinis, užsisvajojusi mergaitė su tulpe.

Tai tragiška poetė. Vartoja laisvą eiliavimo būdą. Daugiausia epinės temos, skausmas ir nusivylimas pasauliu, kuris nepasotina jos sielos. Trūksta temų apie amžinus daiktus, Dievą, pomirtinį gyvenimą. Poetė galėtų rašyti epines idiles ir balades, nes puikiai stebi pasaulį ir jo reiškinius.

Alfonsas Gricius, "PAŽADINTI SFINKSAI", lyrika. Los Angeles, 1961 m. Išleido "Lietuvių Dienos", finansavo kun. Jonas A. Kučingis. Kaina $1.50.

Tai trečias Griciaus poezijos rinkinys. Savo tematika autorius romantikas: fantastiški miškai, didelės upės, slaptingos jachtos ir klaidžioją gitarininkai. To paties autoriaus yra "Žemė ir žmogus", išleista Vokietijoje 1947 m. ir "Tropikų elegijos", išleistos Adelaidėje, Australijoje, 1953 m.

"Sakalų Keliais" — Moksleivių metraštis 1960-1961 m. Redagavo: N. Radvilaitė, D. Šukytė, M. Drunga, K. Grabauskaitė, M. Pakalniškytė ir Š. Valiukėnas. Čikagos Augštesnioji Lituanistikos mokykla.

Tai puikiai iliustruotas didelio formato beveik liuksusinis dešimtos abiturientų laidos leidinys. Čia rasime Čikagos jėzuitų jaunimo centrą su jos vadovybe, pedagogų tarybą ir tėvų komitetą su visų absolventų nuotraukomis. Leidinys iliustruotas ne vien mokinių gyvenimo vaizdais, bet ir Lietuvos.

Tai labai gražus leidinys, kuris yra vaisius gerai veikiančios lituanistinės mokyklos. Leidinyje yra daug rašinėlių tų pačių abiturientų lituanistinėmis temomis. Tos mokyklos direktorė Alicija Rugytė ir visa pedagogų taryba pasiekė gražių laimėjimų, kad baigusiems tą mokyklą galėjo duoti ne vien diplomą, bet ir jų pačių redaguotą mokyklos almanachą.

Įdomus vienos abiturientės rašinys: "Kodėl mes nekalbame lietuviškai", Rima Repšytė: "Vaikai, kalbėkite liteuviškai; vaikai atsiminkite, kad esate lietuviai!" Kodėl daug moksleivių vengia kalbėti lietuviškai:

1. Maža bėra lietuvių, kurie atsimintų Lietuvą. Kurie niekad nėra matę savo tėvynės, sunku jiems suprasti ir patriotinę dvasią.

2. Mokyklose nevisi draugai lietuviai, o pamokos dėstomos nelietuvių kalba. Taip kad įprantame kalbėti angliškai ir pasidaro natūralus dalykas kalbėti su draugais ir lituanistinėje mokykloje.

3. Mūsų žodynas yra toks pat kaip prieš dvejetą metų, jei dar daugiau nesusilpnėjęs. Taip mes ir varžomės kalbėti lietuviškai".

Taip dėsto savo mintis jauna moksleivė tame metraštyje.

Alė Rūta, "Didžioji meilė" ir "Į sauėtekį", romanas. 1960 m. Nidos klubo leidinys.

Bern. Brazdžionis "Vidudienio sodai", Los Angeles, Lietuvių Dienų leidinys, 1961 m. Už šį eilėraščių rinkinį autorius gavo 1958-59 m. literatūros premiją. Poetine forma liečiama labai daug lietuvio tremtinio problemų.

Šis jau Lietuvoje subrendęs poetas yra labai plačiai skaitomas ir deklamuojamas. Tai paskutinis jo eilėraščių rinkinys. Viršelis dail. T. Valiaus. Knyga labai meniškai išleista. Kaina $4.

Antanas Škėma "Čelesta", novelių rinkinys lyrinio autobiografinio pobūdžio. Knyga gaunama šiuo adresu: Nida Book Club, Ladbroke Gardens, London, W 11, Gr. Britain.

J. Vaičeliūnas, "Antrasis pasaulinis karas". Išleido pats autorius. Spausdino "Žiburių sp. b-vė, Toronte, 941 Dundas St. W., Ontario.

Tai labai kondensuotas Antrojo pasaulinio karo įvykių aprašymas. Gausybė medžiagos, gera iliustracija, kalba ir stilius lengvas. Kaina $5.

Vitold Thomas Žiuraitis, OP, "Das Wesen der menschlichen Persoenlichkeit", Salzburg, 1959 m.

Ištraukos iš autoriaus disertacinio veikalo, įteikto Filosofijos Institutui Salzburge, gauti daktaro laipsnį. Veikalas pasižymi giliomis kultūrinės filosofijos ir etikos klausimais, sąryšyje su kultūriniu gyvenimu. Kas giliau sprendžia gyvenimo ir tautinius klausimus, negali apsieiti nepaskaitęs šio veikalo. Knyga gaunama pas patį autorių.

Lietuvių Dienos, iliustruotas mėnesinis anglų ir lietuvių kalbomis lietuvių kultūros ir visuomeninio gyvenimo žurnalas, Nr. 8, 1961 m. rugsėjo mėn. Redaktorius Bern. Brazdžionis, leidėjas A. Skirius. 4364 Sunset Blvd. Hollywood 29, Calif. Atskiro numerio kaina 65 ct.

Jaunimo žygiai, politinis bei kultūrinis katalikiškos krypties žurnalas, leidžiamas katalikiško akademinio jaunimo. Redakcijos ir adm. adresas: 1224 E. 84th St., Cleveland 3, Ohio.

Laiškai lietuviams, religinio, šeimos ir pedagoginio turinio žurnalas. Pasižymi straipsnių aktualumu ir rimtumu. Leidžia Tėvai jėzuitai — 2345 W. 56th Street, Chicago 36, Ill. Metams $5.

Knygų Lentyna, lietuvių bibliografinės tarnybos biuletenis.

I. M.

GARBĖS PRENUMERATOS

Bieliukienė L., Richmond Hill., N.Y.
Chlamauskienė B., Kennebunkport,
Kapočienė M., Jamaica Plain, Mass.
Kirvaitytė A., Chicago, Ill.
Oželienė S., Chicago, Ill.
Rumšienė B., Chicago, Ill.
Vėžienė L., Chicago, Ill.
Žumbakienė S., Chicago, Ill.

ŽURNALUI AUKOJO

Grigaitienė, Omaha, Nebr., Izbickienė F., West Roxbury, Mass., Jucevičienė E., Chicago, Ill., Kreivėnienė R., Chicago, Ill., Lesevičiūtė B., Chicago, Ill., Norkienė T., Hartford, Conn., Vaitkūnaitė B., Detroit, Mich.

Visos aukojo po $$1.